

6

juni 1968

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani:
Slovenske narodne noše, v ozadju Kamnik.
Foto: Jože Ftičar

Slika spodaj: Kranjska gora
Foto: Joško Dolničar

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica ZIMA VRŠCAJ. Urednika: INA SLOKAN in JOŽE PREŠEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izlida dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski banki 501-620-5-32040-10-4; za dinarska plačila 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Junij

XV. leto

Št. 6

IZ VSEBINE:

Janez Zrnec: Zasavje ali črni revir

D. K.: Bohinj je slovenski!

Milenko Strašek: Atomske toplice

Drago Kralj: Vrnili se je Tevčev Joža

Zanimivosti — novice

O kmetijskih vprašanjih

Kidričeve nagrade

Sodelovanje Zastava - Fiat

Harmonike na »knofe«

Avtomobili Austin iz Novega mesta

Lipica — zelena kraška oaza

Novice iz Matice

Jugoslovanski konzulat v Malmöju

Ponarejevali so listine

NEWS

LES NOUVELLES

NOTICIAS

Naša beseda — Učimo se slovenščine

Kultura

Srečanje slovenskih zamejskih literatov

Jugoslovanski film si utira pot v svet

Slovenska pevka v švicarski operi

FILATELIJA

Mladi pevci iz Amerike, toplo pozdravljeni
med nami!

Naši po svetu

Marie Bombach-Dye — pesnica, pevka,
psihologinja ...

Vprašanja - odgovori

Naši pomenki

Otroci berite

Louis Adamič: Nečak Tone se ženi ...

Jaro Novak: Diagnoza

SPOŠTOVANI!

Da bi vaša priljubljena, zanimiva in lepa knjiga

Slovenski izseljenski koledar za leto 1969

izšla pravočasno, moramo čimprej vedeti, koliko naročnikov bomo imeli, da bomo lahko določili naklado. Zato vas vljudno prosimo, da **čimprej izpolnite naročilnico in pošljete na naš naslov.**

Cena SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLEDARJA 1969 je 3,00 USA dolarje ali enakovrednost v drugi valuti. Poština in odprema sta že vračunani.

ZASTOPNIKOM nudimo za prodajo koledarja provizijo in sicer za deset naročnikov 20 0/0, za več kot deset pa 30 0/0.

Posamezni naročniki, ki bodo poslali naročilnico za KOLEDAR 1969 najkasneje do 1. septembra letos, bodo prejeli s koledarjem za isto ceno še Pavlihovo pratiko.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

LJUBLJANA

Cankarjeva 1/II.

Odreži
izpolni
pošlji

N a r o č i l n i c a

Naročam SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto 1969.

Pošljite en izvod (ali več, vpiši število izvodov) na naslov:

.....
.....
.....

Pošiljam denar ali ček priloženo, po poštni nakaznici, preko banke. Ali — denar pošljem po prejemu koledarja.

(Neustrezno prečrtaj.)

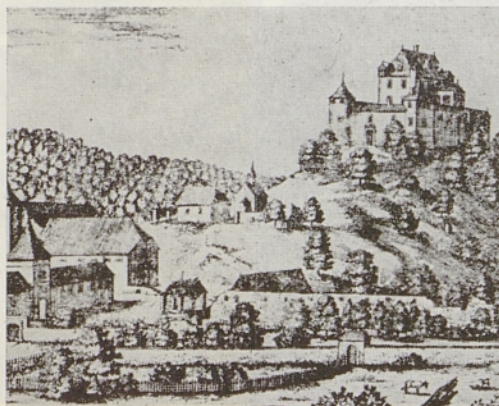

PRVI LETOŠNJI OBISKOVALCI

V uradu Slovenske izseljenske matice se že od aprila dalje oglašajo prvi letošnji obiskovalci, predvsem rojaki iz izvenevropskih držav. S tem se je že pričela sezona poletnih obiskov.

Med prvimi obiskovalci iz ZDA je bila **Mary Prašnikar** iz Pittsburgha, ki se je zanimala na Matici za film »Visoška kronika« in za druge. Obljubila je, da se bo v zvezi s tem ponovno oglasila, med tem pa je odšla v Dolenjske Toplice. **Janez Šušteršič** iz Clevelanda je že petič na obisku v Jugoslaviji in bo ostal tu do septembra; mlada **Janya Črepinšek** iz Los Angelesa v Kaliforniji pa bo v Ljubljani študirala medicino in bo tako ostala v Sloveniji verjetno več let. Iz Kanade sta prišla na obisk zakonca **Rosie in Frank Kramar**. Gospa Rosie je že tretjič na obisku, čez nekaj let pa se nameravata z možem za stalno vrniti v Slovenijo in si še pred tem kupiti v kakem prijetnem kraju hišico, v kateri bosta prebivala. Iz Brazilije je prispel na obisk **Slavko Ličen**, doma s Primorskega. Na Matico je prinesel pozdrave od brata Alda Lična, s katerim živita skupaj v Sao Paulu in sta tudi skupaj naročena na Rodno grudo. Iz Buenos Airesa se je za stalno vrnil rojak **Ivan LOŽAR**, član društva Samopomoč. V 40 letih si je v Argentini prislužil pokojnino, ki jo bo sedaj dobival v Jugoslavijo in je srečen, da bo v domači vasi v Trzinu preživel jesen življenja. Prišli pa so tudi že rojaki iz daljne Avstralije. **Igor Gerden** je že drugič na obisku v domovini. V dvanajstih letih se je v Avstraliji, v prijetnem vinorodnem kraju Mildura, kar dobro znašel. Zdaj bo ostal pri svoji materi v Ivančni gorici kar 18 mesecev, med tem pa se bo z avtomobilom vozil na kraje in daljše izlete in si ogledal zanimivosti in lepote rojstne domovine. Rojak **Franc Geld**, doma s Prekmurja, je po šestih letih, kot je bil obljubil svojim prijateljem ob odhodu, že prišel na obisk iz Avstralije.

Vsi obiskovalci, ki so se oglasili pri Slovenski izseljenski matici, so naročniki Rodne grude, katero pravijo, da bi težko pogrešali v tujini, saj je tam slovensko napisana beseda dragocena redkost, novice iz domovine in ostalo branje tega izseljenskega lista pa najprijetnejše razvedrilo.

Belokranjske vinske gorice se svetijo v pomladnem soncu. Foto: Joco Znidaršič (zgoraj) — Mirenski grad v Valvasorjevem času (desno)

Zasavske hribovske kmetije

Zagorje

Pogled na Trbovlje, spredaj stadion, zadaj novi
stanovanjski bloki

Slovenija je majhna, pa lepa

ZASAVJE

ALI ČRNI REVIR

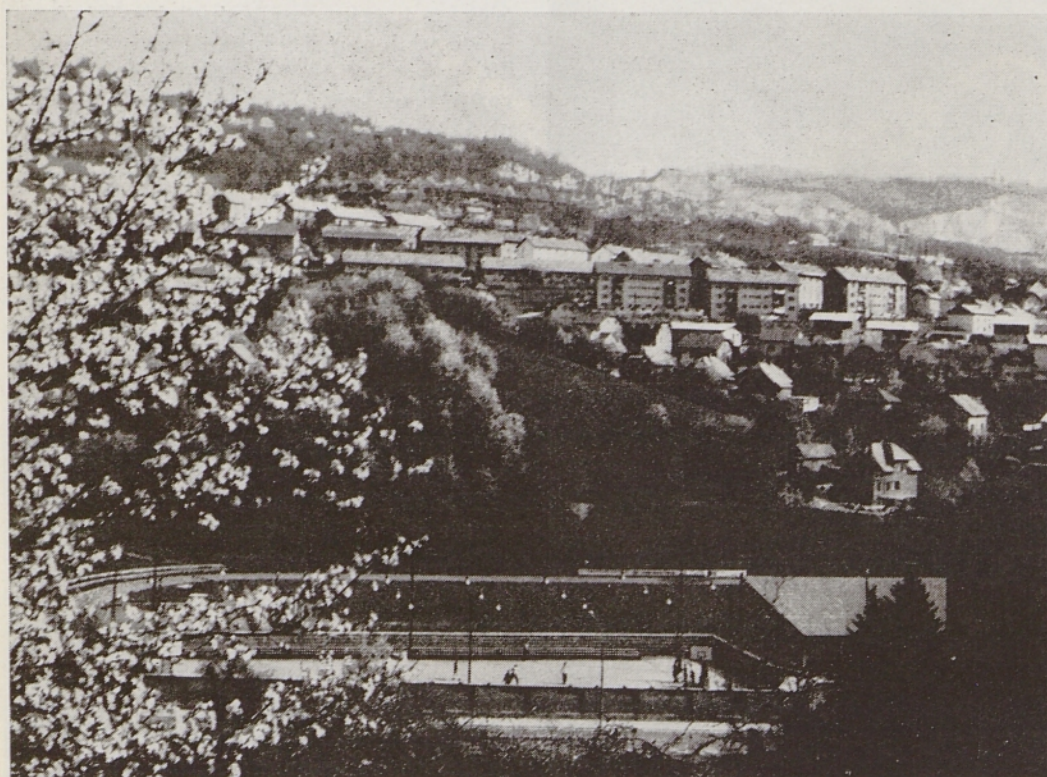
JANEZ ZRNEC

Nedeljskemu turistu je ta konec skoraj nepoznan, preveč od rok je. Ker je hribovit, se ga glavne ceste izogibajo, železnica pa drdra skozi te kraje po kanjonu Save, kjer ni videti drugega kot reko in strme hribe. Če pa Zasavje pregledamo podrobneje, spoznamo, da skriva toliko prirodnih lepot, kot malokateri drug predel. Po dolinah ob potočkih so speljane dobre asfaltirane ali makadamske ceste, v najodročnejših predelih pa nas vodita kolovoz ali stezica. Lepo je pomladi, ko se okrog domačij, raztresenih po pobočjih, razcvete sadno drevje in se nam hribčki od daleč zdijo, kot da jih pokriva sneg. Lepo je tudi jeseni, ko se sadno drevje šibi pod težo sadežev in ko iz preš teče most v potokih. Kljub težavnim pogojem, saj ravnih njiv skoraj ne poznajo, so kmetje premožni, tudi iz slabe zemlje pridne roke lahko iztisnejo bogastvo. Na vaških kolovozih pa moramo biti previdni, da se ne spogledamo s kakim traktoristom, ki hiti na delo, traktorji v privatni posesti niso redkost, prav tako tudi drugi kmetijski stroji ne.

Najbolj znan pa je ta predel po bogastvu, ki leži zakopano v zemlji, po premogu. Mnogi so mu že napovedovali skorajšen konec, a so lahko brez skrbi: v prihodnjih petdesetih letih ga še ne bo zmanjkalo. Prej zelena Sava pri Zagorju postane umazano rjava, ker v njej perejo premog. Čimbolj proti Zidanemu mostu gremo, bolj umazana je, saj mora vsak dan oprati nekaj tisoč ton premoga. Kljub močno razviti industriji pa gre premog le slabo v prodajo. Večina gospodinjstev se je ogrela za moderne oljne peči, s katerimi je manj dela, pa tudi tovarne kurijo z mazutom. Tudi eden glavnih porabnikov premoga, železnica, se mu je izneverila, saj je že velik del slovenskih železniških prog elektrificiran. Premog pa je doletela drugačna usoda. Izgorevati mora v orjaški kalorični centrali, njegova energija se nato pretaka po žicah.

Hlapon je uničil čolnarje

Ustavimo se najprej v Litiji, mestu na zadnji ravnini, preden vstopi Sava v kanjon. Na desni strani Save se Litija ponaša z gradom in cerkvijo sv. Miklavža, ki je zaščitnik brodarjev, na levi strani pa je iz nekdanje vasi Gradec nastal in-

dustrijski del mesta s skoraj sto let staro predilnico in lesno industrijo.

Litija danes ni več tako pomembna kot je bila pred stoletji, saj je slovela kot eno glavnih rečnih pristanišč. Skoznjo je šel po Savi na Hrvaško in nazaj dobršen del prometa. Ker so tu čolne natovarjali in razkladali, so zrasla tudi velika skladišča za blago. Velik del prebivalstva je živel od čolnarstva, saj so čolnarji potrebovali delavce tudi na kopnem. Ker je Sava na mnogih mestih deroča, je bilo treba pomagati čolnom proti toku z vrvmi, ki so jih vlekli delavci z brega. V spomin na to težaško delo so ponekod nad strugo Save ostale v živo skalo vklesane stezice. Na prikladnejših mestih so ljudi nadomestili voli, zato so jih mnogi gospodarji redili tudi po deset parov prav v ta namen. Ko pa je bila leta 1849 zgrajena železnica, je čolnarstvo začelo naglo zamirati. Gospodarstvo Litije se je bistveno spremenilo, čolnarji so si morali poiskati drugačen kruh.

Pred stoletji je obratoval na hribu Sitarjevcu nad mestom tudi rudnik svinca, ki so ga opustili nekaj let po prvi svetovni vojni. Prvič ga je uničila protireformacija, ki je pregnala večino tujih rudarjev protestantske vere.

Iz turističnega vidika slovi Litija po tradicionalnih pustnih karnevalih, kjer si privoščijo politične osebnosti in dogodke preteklega leta.

Če se iz Litije napotimo po cesti do pet kilometrov oddaljenega Hotiča, bomo šli prek polotoka, ki ga napravi Sava s svojim okljukom. Ta košček zemlje se imenuje Mala Vipava, saj slovi po izredno blagi klimi. Na desni strani poti bomo videli cerkvico sv. Jurija, ki ima svoj začetek že v viteških časih.

Na naslednjem savskem pomolu stoje razvaline gradu Poganeč, ki je zgorel med partizanskim napadom na železniški most. Zgradili so ga verneški gospodje, ki pa so prebivali v gradiču nad vasjo Vernek. Bili so vazali oglejskega patriarha in so gospodovali nad potjo, ki je s Trojan vodila v litijsko pristanišče. Od gradu, ki je bil zgrajen že v trinajstem stoletju, pa so že v Valvasorjevih časih stale le še razvaline. Deželni vojvoda ga je v sporu z oglejskim patriarhom zavzel in razdejal.

Omeniti moramo še nekaj znamenitih krajev v litijski okolici. Po svetu so znane

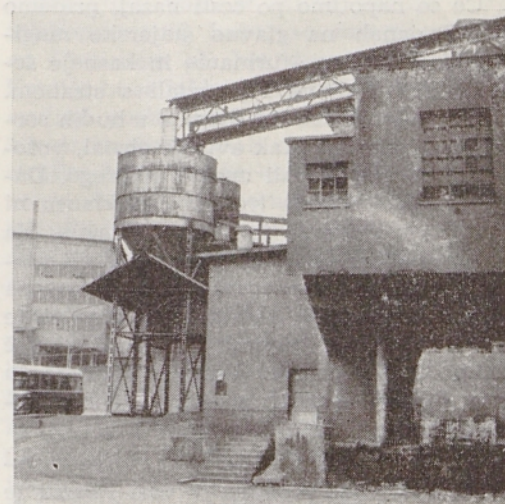
Vače zaradi izkopanin iz starejše železne dobe. Nekaj najdb, med njimi znamenito vaško situlo, hrani danes ljubljanski arheološki muzej, mnogo primerkov pa hranita tovrstni ustanovi na Dunaju in v New Yorku, ker je izkopavanja na začetku tega stoletja vodila vojvodinja Mecklenburška.

»Ne bi tukaj stal ulnjak, če bi med ne bil sladak«

Kmalu za Litijo, če sledimo savski strugi, se hribovje kar krepko dvigne. Stara romarska postojanka je zasavska Sveta gora s cerkvijo in planinskim domom na vrhu. Dostopna je z raznih strani, najkrajša pešpot pa vodi s postaje Save. Ko pridemo na planoto, stoji tam vas Tirna, zelo stara po svojem izvoru, saj jo zapisi omenjajo že v letu 1154 kot last krške škofije. Sredi vasi stoji čebelnjak s preprosto resnico na pročelju: Ne bi tukaj stal ulnjak, če bi med ne bil sladak. Malo naprej stoji majhen zaselek Brezovica, ki ga sestavlja le nekaj hiš, še više pa vas Rovišče, zadnja vasica pod vrhom Svete gore. Na sedlu stoji prijazna koča, do katere je speljana cesta, dve minuti od tod, na samem vrhu pa kot orlovsko gnezdo ždi romarska cerkev, z ene strani še močno utrjena, da je varovala okoličane pred turškimi vpadi. No, po izročilu Turkov sem gor ni nikoli bilo, baje so jih že spodaj v dolini nateple vašcanke. To je dokaz, da so zlobni jeziki regljali že pred stoletji. Poleg cerkve stoji zvonik, dozidan na temeljih nekdanjega obrambnega stolpa s strelnimi linami. Prvotna polkrožna oblika in strelne line so še vidne v notranjosti, zunanja oblika pa je povsem spremenjena.

Da je bila Zasavska gora naseljena že v davnini, nam pričajo izkopanine ilirskega gradišča in staroslovanski grobovi, ki so jih odkopali pod vrhom. Tudi cerkev je stala na vrhu že razmeroma zgodaj, zgrajena je bila 1250. leta. Enkrat v srednjem veku jo je nadomestila druga, ki nam jo omenja Valvasor, ki je sem gor rad zahajal. Sedanja cerkev, ki je že tretja na tem mestu, je bila zgrajena leta 1704.

Spodaj pod obzidjem zasledimo znamenitost, kakršne ne srečamo nikjer v Sloveniji več. To je v obzidje vdolbena votlina, tako imenovana sramotilna veža, kamor so privezovali zločince, da so si jih ogledali romarji od daleč. Za tovrstno razkazovanje

so kopalcem na voljo kar štirje bazeni, kar na stebre, tu pa so bili humani in so poskrbeli, da jih ni močil dež.

Izpod cerkve je tudi lep razgled, v jasnem vremenu se vidijo Triglav, Snežnik, Pohorje in še kopica drugih vrhov.

Od toplie do premoga

Da bi z Zasavske gore prišli peš na cesto, ki vodi s Trojan v Zagorje, bi potrebovali debelo uro. Napravimo skok in se ustavimo v vasi Izlake, ki je znana po bližnjih Medijskih toplicah, termalnem vrelcu s temperaturo 26 stopinj Celzija. V kraju so kopalcem na voljo kar štirje bazeni, pa, pa tudi prenočišče je dovolj. Razen v turizmu in kmetijstvu dela precej prebivalcev tudi v tovarni porcelanskih izolatorjev.

Če se napotimo po cesti nazaj, pridemo na Trojanah na glavno štajersko magistralo. Nekoč so »furmani« in kasneje šoferji ime Trojane izgovarjali s strahom. Cesta se je tu namreč dvigala v hudih serpentinah in marsikak avto je obstal, vozovi pa so potrebovali močno priprego. Danes tistega hudega trojanskega klanca ni več, nova cesta ga je močno ublažila. Na vrhu je dobra gostilna, kjer so šoferji včasih hladili motorje, vozniki konje, oboji pa seveda tudi sebe s tekočinami iz gostilniške kleti. No danes motorjev in konj ni več treba hladiti, vendar tisti, ki potujejo tu čez, še zmeraj radi zavijejo v dobro gostilno, menda že iz navade.

V bližini Trojan je še nekaj znamenitosti, ki jih velja omeniti. V vasi Podzid je stara cerkva iz XV. stoletja z gotskimi freskami. Pod pobočjem Rebarja pa so vidne razvaline gradu Kolovrata pri istoimenski vasi.

Trinajst kilometrov od Trojan je Zagorje, najstarejše premogovniško naselje, saj so začeli kopati premog že 1755. leta. Okrog starega mestnega jedra, kjer si velja ogledati krajevni muzej NOB, je zrastle precej modernih zgradb.

V srednjem veku se ljudje še niso zavedali pomembnosti »črnega kamna«, ki so ga našli vsepovsod na površini. Preprosta ljudska domišljija ga je imenovala zmajeva kri, saj so bili prepričani, da je to strjena kri davno poginulih zmajev. Uvajanje parnih strojev kot pogonskega sredstva v tovarne je zahtevalo tudi ogromne množine energije, zato so kotli goltali go-

zdove, ki so bili že v resni nevarnosti. Da rešijo gozdove pred popolnim izsekanjem, so oblasti podpirale raziskave premoga in kasneje tudi rudarstvo. Kmalu po svojem odkritju je premog zavladal vsej industriji. Rudniki so narekovali, kje naj se gradijo tovarne, saj je bilo takrat še težko prevažati večje količine premoga na daljših relacijah.

Nakopani premog, kopali so ga večinoma kar na površini, so nato vozniki s konjskimi in volovskimi vpregami vozili po dolinah do Save, kjer so ga nalagali na čolne. Kljub podpori oblasti je rudarstvo močno šepalo. Za nekaj časa ga je dvignila Tržaška premogokopna družba, ki je imela v posesti večino rudnikov. Začela se je zlata doba premoga. Razne družbe, ki so združevale predvsem bogate trgovce, so odpirale svoje jame in uspevale pa tudi propadale. Dunajski kapital je nato združil vse zasavsko premogovništvo v Trboveljski premogokopni družbi, ki je obstajala vse do konca druge svetovne vojne.

Središče so Trbovlje

Deset kilometrov naprej po cesti so Trbovlje, središče »črnega revirja«, moderno mesto stanovanjskih blokov in stolpičev, ki ga okrog in okrog obdajajo hribi. Ob zadnjem štetju so imele Trbovlje okrog 16 tisoč prebivalcev, večinoma zaposlenih v rudarstvu. S tem pa še ni rečeno, da je rudarstvo edina gospodarska panoga, ob njej se je razvila še dolga vrsta drugih industrij. Sem spadajo cementarna s kamnolomom pri železniški postaji, strojna tovarna, tovarna gospodinjstev, električnih strojev in tovarna pohištva. Kar dovolj za mesto s 16 tisoč prebivalci.

Pestra je okolica, kjer je obilo izletniških točk in znamenitosti. Planincem pa tudi motoriziranim izletnikom so na voljo Čemšeniška planina, Mrzlica, Partizanski vrh, Kum, najvišja zasavska gora, pa še bi lahko našteval. Na vseh vrhovih so zgrajene tudi planinske postojanke. V vasi Čebine je bila 1937. leta ustanovljena Komunistična partija Slovenije, na ta dogodek nas spominja spominska plošča.

Tudi mesto Hrastnik je povezano z rudarstvom, le da tu premog ne vozijo na površino. Rudniške naprave samevajo kot zapuščene, nikjer kupov premoga, nobene ga vrveža. Hrastniški premog ugleda beli

dan v Trbovljah, do tja pa ga prepeljejo jamski vlaki po podzemskih rovih 8 km daleč. Pod površino je pravo mravljišče, kdor rudnika dobro ne pozna, bi se mimogrede izgubil. Zemlja je prevrtana z navpičnimi jaški in vodoravnimi rovi, po njih prevažajo premog.

Prav tako kot v Trbovljah se je tudi v Hrastniku vgnezdila druga industrija. Najbolj znani sta seveda steklarna in kemična tovarna, ena najstarejših tovrstnih industrij na Slovenskem.

Kot znamenitosti naj imenujem cerkev sv. Miklavža nasproti železniške postaje, ki je znana po »zlatih« altarjih, znana izletniška točka pa je dom na Goreh.

Naslednji kraj, ki ga bomo obiskali, je Zidani most, kjer se stekata Sava in Savinja in železniški progi iz Maribora in Zagreba. Naselje je dobilo ime po kamnitem mostu čez Savinjo. Če se od tu obrnete proti severu, pridete po sedmih kilometrih v Rimske toplice.

BOHINJ JE SLOVENSKI

Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru

Naslov tega sestavka morda malce presenetiti, toda saj ne gre za to ali je od koga drugega, temveč le zato — ali je »last« le Bohinjcev ali pa »last« vseh Slovencev, celega naroda.

»Strašni boj« se je začel pred dobrim mesecem in pol, ko se je razvedelo, da namerava ljubljanski hotel »Lev« zgraditi v Bohinju nov, naravnost velikanski in zelo moderen hotel. Bolj kakor sama vest o gradnji novega hotela v Bohinju pa je mnoge Slovence presenetila novica, da bodo hotel gradili tako rekoč tik ob jezeru in še to na vzvišenem kraju, na gričku imenovanem Vrtovina, ki se dviga nedaleč od cerkve Sv. Janeza, prav tam, kjer Sava Bohinjka zapušča jezero.

Vse dotlej je veljalo kakor nenapisano pravilo, da bodi nabrežje Bohinjskega jezera nezazidano, naj bodo hoteli in druge stavbe umaknjeni od brega v gozdno zatišje. Prevladovalo je že mnenje, da smo Bled preveč pozidali in da to ni lepo. Zato pa pustimo Bohinjsko jezero pri miru in dajmo tujskemu prometu prostor, ki je odmaknjen od brega vsaj 50, če ne še več metrov. Utrdilo se je mnenje, da ljudje, tako domačini kot tujci, prihajajo v Bohinj prav zato, ker je tako tihoten in miren, neokrnjen in naravno ohranjen.

Boj se je razvil z vso srditostjo! Razprave so se bile tako v Bohinju, kakor na raznih sestankih, še posebej pa v časopisju. Pisma bralcev »Delu« so kar deževala. Ljudje so se v zvezi s hotelom razdelili v več skupin. V prvi vrsti so bili tisti, ki so odločno za gradnjo hotela, in to na predvidenem kraju, na Vrtovinah. Drugi so menili, da hotel naj kar bo, le da naj stoji kje drugje, kjer bo bolj skrit. Tretji pa so bili mnenja, da Bohinju nov hotel sploh ni potreben.

Zagovorniki prve zamisli (hotel bodi!) menijo, da Bohinj rabi zelo moderen hotel, da brez njega ne gre, da morajo imeti gostje razkošje in posebno še nočno življenje. Drugi menijo, da je vse to res, da pa hotel ne sme kaliti bohinjske pokrajine, zato ga je treba kam skriti.

Zagovorniki tretje zamisli, med njimi je bil najbolj ognjevit pisatelj in profesor France Avčin, pa menijo, da je za tujsko-prometni razvoj Bohinja potrebno vse nekaj drugega kakor pa moderen hotel.

V Bohinju sedaj ni ravno malo hotelov. Imamo »Vogel« na vrhu gore, uspešni »Zla-

torog«, prenovljena »Pod Voglom« in »Bellevue«, množični hotel »Stane Žagar«, preprosti »Pri Jezeru«, v Stari Fužini hotelček »Triglav« in še modernizirani »Mladinski dom«. To ni ravno malo, posebno še, ko vemo, da je precej postelj v teh hotelih dokaj praznih, posebno na jesen in na pomlad, pa tudi pozimi.

Zagovorniki te »tretje smeri« menijo, da mora Bohinj ohraniti tako podobo, kakršno ima in da je treba biti zelo previden, ko bi se karkoli močno spreminjalo. Tako domači gostje, kakor tujci imajo radi naravno podobo Bohinja, ker je naravna podoba gorskih jezer v Evropi že skoraj povsod izmaličena z nenačrtno in nelepo zazidavo. Bohinj je zato redkost, ki bodi zavarovana!

Bohinjske vasi bi lahko postale čisto tujskoprometne, kakor so vasi na primer na Tirolskem ali kje drugje v Avstriji. Kmetje bi se lahko pričeli bolj ukvarjati s svojimi gosti, domačim fantom se ne bi bilo treba voziti vsak dan z vlakom v jeseniško železarno na delo, ker bi bilo delo doma. Seveda bi morali za vse to dobiti bodisi od države ali od koga drugega kredite, da bi lahko svoja domovanja preuredili.

Le na ta način bi Bohinjci lahko množično delali za tujski promet. V novem hotelu bi se lahko zaposlilo le malo Bohinjcev. Pripomniti je treba, da so bili prav Bohinjci tisti, ki so se najbolj navduševali (in se še) za gradnjo hotela, češ da bo to veliko pripomoglo k razvoju in razcvitu Bohinja. Res je, da je bil Bohinj marsikdaj zapostavljen in da so drugi kraji, kakor na primer Bled in Kranjska gora dobili več od skupnosti, toda ni prav, da se Bohinjci navdušijo sedaj za karkoli, pa čeprav bi jim bilo nemara kar v škodo, slej ko prej.

Ljubljanski hotel »Lev«, ki naj bi s svojim in izposojenim denarjem gradil ta hotel, ki bi bil visok več desetih metrov in bi štrlel visoko nad cerkvico sv. Janeza, je že odstopil od gradnje na kraju, katerega mu je radovljiška občina prej določila.

Bohinjci so sedaj hudo jezni in očitajo drugim, da so jim hotel odžrli. Menijo, da to nikogar prav nič ne briga, kaj hočejo oni v svojem Bohinju imeti. Z druge strani pa se vsa slovenska javnost zavzema za Bohinj kot za vseslovensko last ter da mora vsa slovenska javnost odločati, kakšen bo Bohinj!

D. K.

ATOMSKE TOPLICE

MILENO STRAŠER

Zdravilna voda »atomske« toplice ima vedno dovolj obiskovalcev

Grad v Podčetrtku

Nedaleč od slovensko-hrvalske meje, tik ob Sotli ter četrto ure hoda od Podčetrčka leži vas Harine zlake, zraven nje pa slavne in po vsem svetu proslavljene »atomske toplice«.

Veliko se je govorilo in pisalo o teh toplicah. Precej je bilo resnice, še več pa bolne domišljije, s katero so se tolažili zdravja željni ljudje. Eno pa vsekakor drži: voda v atomskih toplicah pomaga.

Danes je na slovenski strani bazen, majhen, a vendar. Tudi po 500 ljudi na dan ga obišče v sezoni. Vseh gostov je bilo lani čez 20.000. Nekateri odhajajo zadovoljni, drugi srečni ob popolnem zdravljenju, tretji se tolažijo: pa drugo leto spet.

Že samo zaupanje v toplice mnogo pomeni. Pred leti se je na vodo spomnil podčetrški župnik in opozoril svet na njeno zdravilnost. Od takrat se je slava atomskih toplic pri Podčetrtku bliskovito raznesla po svetu. Vsekakor pa kopalci XX. stoletja niso bili prvi. Mit o zdravilnosti ni bil neznan že Rimljanom, ko so hodili po naših krajih. Ob graditvi prvotnega betonskega bazena na hrvaški strani, ki pa je že zdavnaj postal premajhen, so naleteli na sledove davnega kopališča. Mogoče ni slučajnost, da imajo v Podčetrtku že dolga leta apoteko, da je nedaleč Podčetrška vasica Olimje, ki se ponaša z najstarejšo apoteko v Evropi. Prav gotovo je, da so že olimski menihi poznali zdravilnost »atomske« vode in da ugotovitev, da ima zdravilstvo v teh krajih dolgoletno tradicijo, ni brez osnove.

Od glavne ceste Podčetrtek—Mestinje se vije cesta do toplic. Že od daleč sem zagledal strehe šotorov in bleščanje avtomobilov, nisem jih štel, njihove registrske tablice pa so dokazovale pripadnost mnogim evropskim državam: Avstriji, Nemčiji itd. Drži, da je bilo med njimi precej radovednežev, kajti o plavanju v bazenu, natrpanem z ljudmi, ni bilo govora, razen če si si hotel potolči kolena.

Pozneje sem se pogovarjal z ljudmi in izvedel, da so »atomske« toplice zelo priljubljene pri Zagrebčanih, ki so med najbolj številnimi obiskovalci.

V pokriti lopi poleg bifeja nekdo razteguje harmoniko, za mizami sede skupine ljudi in se pogovarjajo, mlado dekle na travniku se sonči in posluša beat melodije ter se ne meni mnogo za hrup okoli

sebe. Njena vrstnica na pol leži, na pol sloni na robu bazena v izzivalnem bikiniju. Zadovoljno mežika v sonce, ki ne skopari s svojimi žarki. Voda v bazenu ima 35° C, sonce pa precej manj, dekle pa je že lepo rjav. Kakšno nasprotje vsem tistim, ki so na stara leta prišli iskat zdravja in zdaj tiho sede v vodi do pasu.

Tik ob Sotli teče iz cevi močan curek zdravilne vode, pa še dva manjša. Tam je vrvež največji. Ljudje, stari, mladi, debeli, suhi, zdravi in bolni se tuširajo, nalivajo vodo v steklenice, pletenke, nemalokrat tudi v sode. Neomajno zaupajo v vodo, pa če pomaga ali ne, le zakaj ne, saj vanjo zaupa tudi šmarska občina, ki je dala denar za ureditev bazena, slačilnic in gostinskega objekta. Hrvati onkraj Sotle pa se jeze: vrtine, ki so jih navrtali na naši slovenski strani, so, kot pravijo, požrle vso vodo na njihovi.

V bazenu nekdo z močnim glasom poje Slakovo vižo, slovensko narodno pesem. Drugi mu pritegnejo in sedaj poje ves bazen; pesem za pesmijo, delček slovenskega narodnega bogastva tik ob hrvaški meji.

Preljubo zdravje, koliko pomeniš!

Ob bazenu pobira priletan možak vstopnino. Borih 200 dinarjev in lahko se kopaš celo popoldne. »Od kod pa prihajajo vaši gostje?«

»Ja, največ je sosedov, Hrvatov, pa Avstrijcev. Ti pridejo po vodo celo s sodi. Dunaj, Graz. Tudi Nemci. Zadnjič so bili tukaj Švedi. Ljudi je vedno dovolj. Veste, naši pa bi vodo pili, če bi imela okus po šnopsu«, se je hudomušno odrezal in mi pomežiknil.

Videl sem nekoga, ki je za mizo mešal vodo z vinom, čeprav alkohola pri zdravljenju s podčetrško vodo ne smeš piti. Naivnost pa taka...

Čemu je torej potrebna voda in kaj zdravi?

To je vprašanje, ki danes zaposluje strokovnjake z analizami in razpravami.

Da je zdravilna, je že dokazano. Rečeno je, da predvsem za notranje organe, kot želodec, za srčno obolenje pa je absolutno ne priporočajo. Možaki, ki se zbirajo pri poliču vizitančana po korjanskih in obsoletjskih »oštarijah«, pa pravijo, da je marsikomu že pregnala išias, revmatizem in razna kožna obolenja. Naj bo po njihovem.

Poročni servis v Ljubljani

Koliko izgubljenega časa, tekanja, napehtih živcev je potrebno, da se dva, ki sta se sklenila vzeti, poročita. Najprej je treba zbrati vse »papirje«, skakati od urada do urada in si podajati kljuge z natančnimi uradniki (»kaj želite ... ne, danes ni uradnih ur ... pridite v ...«), potem so potrebni še poročni prstani, poročna oznanila, šopki, kosilo, pa ... kaj sem že hotel reči ... oh, da, tudi dobrega fotografa potrebujemo. (Kot nalašč ravno to soboto nima nihče časa ...). Potem, no, kaj bi še našteval, saj ste najbrž tudi vi poročeni in poznate te težave, če pa niste ...

Na Turističnem zavodu Magistrat se je pred dvema letoma porodila ideja o ustanovitvi urada, ki bi mladoporočencem priskočil na pomoč pri pripravah na poroko in vsem, kar je z njo v zvezi. Letos so to zamisel realizirali in v prostorih Magistrata odprli »Poročni servis«, edino tovrstno delovno organizacijo pri nas. Čeprav deluje šele kratek čas, imajo že veliko obiskovalcev, mladih fantov in deklet, ki se že v kratkem poročiti.

»Predvsem želimo, da mladim dekletom in fantom olajšamo prve korake v zakonski stan,« je dejala vodja servisa Dana Butara. »Poroka je eden važnejših datumov v življenju človeka, zato vsak želi, da mu ta dan ostane v najlepšem spominu. Ker so naše stranke večinoma delovni ljudje, razumljivo, nimajo vedno dovolj časa, da si sami vse uredijo. Naš servis nudi vsem interesentom poleg brezplačnih informacij o pripravah na poroko še vrsto drugih ugodnosti: pripravimo poročne prstane, omogočimo izbiro nakita in poročnih daril, oskrbimo poročne šopke, ki jih po želji dostavimo na dom ali v poročno dvorano, dalje, natisnemo poročna oznanila in vizitke, omogočimo vse prevoze z lastnim prevoznim parkom, dajemo na razpolago frizersko-kozmetični salon, oskrbimo foto-reportažo poročnega obreda, izdelamo portretne fotografije, kot spomin na prvi dan zakonskega življenja, priskrbimo znane zabavno-glasbene ansamble, pripravimo svečana poročna kosila, poleg tega pa na željo posameznikov organiziramo še poročna potovanja po Jugoslaviji ali inozemstvu.

Te naše usluge so tudi nekoliko cenejše, kot v primeru, če si mladoporočenca vse to

sama urejujeta, to pa zaradi tega, ker imamo sklenjene aranžmaje z mnogimi podjetji, poleg tega pa imamo tudi nekaj lastnih dejavnosti. Tako imamo svoj fotooddelek in lasten avtopark, pa tudi gostinske usluge, ki jih nudimo v prostorih Magistrata so nekoliko cenejše, kot v drugih gostinskih podjetjih ...»

Zvedeli smo tudi, da pri servisu pripravijo vse potrebno tudi za botrovanja ali svečane obletnice porok. Jubilate za zlato poroko tudi sami skromno obdarijo.

»Najlepši slovenski kraj« — Predstavniki turistične zveze Slovenije, Zveze hortikultur-nih društev in lista Delo bodo letos izbrali najlepši oziroma najbolj prizadeven turistični kraj v Sloveniji. Akcija se je začela 20. maja, trajala pa bo do 15. septembra. Ocenjevali bodo urejenost in čistoto kraja, urejenost kulturnih in zgodovinskih spomenikov, javne nasade, lokale, postrežbo v gostinskih in trgovskih lokalih ter urejenost turistične službe. Komisija bo ocenjevala kraje predvsem s stališča gosta, upoštevala pa bo zlasti prizadevanja prebivalcev. Pričakujejo, da bo ta akcija marsikje spodbudila prebivalce, da bodo bolj pozorni na izgled svojega kraja in da bodo bolj skrbeli zanj.

Pri Turističnem društvu Podčetrtek pa pravijo: Vodo nameravamo prepeljati po ceveh iz Harinih zlak v Podčetrtek, uredili bomo moderen olimpijski bazen, priskrbeli večje število turističnih sob, ki nam jih že sedaj občutno manjka in sploh bom še marsikaj preuredili. Med tem bo vsekakor najnujnejše asfaltiranje ceste, kar pa ni v naših rokah. Tudi grad Podčetrtek, ki je cel in ohranjen, bi radi uredili, ali pa ga prepustili privatnikom ... Načrtov je mnogo, volje dovolj in prebivalci Podčetrтка so prizadevni in pridni ljudje, ki vedo, da samo »radioaktivna« voda za njihov turizem ni dovolj, da pa je vsekakor osnovni pogoj.

Podčetrški grad, ves mogočen med gradovi, s čudovitim razgledom nad vsem Obsoteljskem daleč tja prek v Hrvatsko Zagorje, je lezel za hrib, ko sem se zopet, podal v boj z luknjami obsoteljske ceste, obsoteljske »magistrale«. Ob cesti sem srečal dekle v bikiniju. Smehljaj ji je počival na licu in izzivalno je gledala predse. Čakala je na avtobus. Ne samo ona. Tako mnogi, mnogi, ki si žele zdravja. Zato so Slakove pesmi v bazenu izzvenele tako prešerno, brezskrbno.

Slatine dovolj, pitne vode malo

Sredi aprila sta gradbeno podjetje Konstruktor in Industrijsko gradbeno podjetje iz Ljubljane začela graditi vodovod Gornja Radgona—Radenci. Glavna vodovodna žila od vasi Podgrad prek Gornje Radgone, Šratovec in Melov bo predvidoma končana že konec junija letos. Tako bodo v Radencih že v juliju točili vodo iz Podgrada.

V Radencih imajo zdaj zelo velike težave z dobro pitno vodo. Prav zaradi tega se je zdravilišče Radenska Slatina odločilo financirati celotno gradnjo vodovoda, ki bo veljala skoraj pol milijarde starih dinarjev.

ISKRA in RIZ ena tovarna — V sedemnajstih tovarnah združenega podjetja ISKRA Kranj in zagrebške Radioindustrije je bilo konec aprila glasovanje o integraciji teh dveh velikih podjetij elektronske industrije. Večina delavcev — v Iskri je zaposlenih 13.000, v RIZ pa 2200 ljudi — je glasovala za združitve.

VRNIL SE JE TEVČEV JOŽA

DRAGO KRALJ

**Pol stoletja ni bilo glasu o njem,
potem pa se je vrnil — iz Rusije**

Jože Arnič se je vrnil v domači kraj po 55 letih. Posebej je bil ponosen na svoje tri medalje: prva za obrambo Moskve, druga za zmago pri Stalingradu, tretja za hrabrost pri zavzemanju Berlina.

Spodaj: Luče v Zg. Savinjski dolini

Pred nekaj meseci je bilo. Sneg je še ležal po dolinah med hribi. V Lučah, naselju v Zgornji Savinjski dolini, se je razvedela nenavadna novica. Vsi so govorili o njej:

— Tevčev Joža je živ! Vrnil se bo!

Vest je iz doline segla visoko v hribe, pod Rogatec, Dleskovec in pod samo močno Raduho. Prav v eni izmed domačij — samotnih in daljnih — pod raduškimi pobočji, se je pred dvainsedemdesetimi leti rodil ta Joža, o katerem se je sedaj raznesla vest daleč naokoli.

Stare mamke so se križale, kajti slišati je bilo, kakor da bi Joža vstal od mrtvih, saj je bilo njegovo ime vklesano na spominski plošči na cerkvenem zidu; res da tam ni bil uvrščen med padle, temveč le med pogrešane, toda ko je bil že toliko let pogrešan, so ga vsi imeli že za mrtvega.

Tega dne, ko se je Tevčev Joža vrnil v svoj domači kraj, je avtobus, ki je prihajal iz Ljubljane, pričakalo veliko ljudi. Razen drugih potnikov je iz avtobusa stopil tudi visok starec v črnem zimskem plašču, s krznenim ovratnikom in z rusko kučmo na sivih laseh. V roki je držal palico. Obstal je pred ljudmi in jih gledal. Niso mu bili ne tuji in ne domači...

Stopili so si nasproti in si stisnili roke. Oni so mu rekli »Dober dan«, on pa njim »zdravstvujte«, kar po rusko. Potem pa so kar molčali. Da bi razbil to tišino, se je oglasil vaški pevski zbor. Prek luškega trga se je zaslišala pesem »Nazaj v planinski raj!«. V očeh vseh, ki so stali tam sredi Luč, so se v tem trenutku pokazale solze. Tedaj pa so se oglasili še zvonovi s farne cerkve: zvonili so prešerno; potrkavanje je odmevalo po vsej dolini. Zvonovi so peli njemu — Joži — v pozdrav. Zvonili so tudi takrat, ko je Joža odhajal zdoma, le da so takrat zvonili žalostno, kajti spremljali so na pot fante, ki so odhajali k vojakom.

Tudi Joža je bil tedaj — v davnem letu 1915, ko je gorel plamen prve svetovne vojne — med njimi. Joža je bil nekaj časa v mariborski vojašnici, potem pa je leto kasneje z dvajsetim regimentom odkorakal na fronto. V Karpate. Še isto jesen je prišel v rusko ujetništvo. Poslali so ga v daljno Sibirijo, kjer je ostal v ujetniškem taborišču vse do pomladi leta 1917.

Z Jožo se pogovarjamo po rusko, kajti v teh dobrih petdesetih letih je domači

jezik povsem pozabil. Seveda se spomni veliko slovenskih besed in jih kar vplete v ruske stavke.

— Nič čudnega, pravi Joža, da sem vse pozabil, saj pol stoletja nisem bral ničesar v domačem jeziku, pa tudi z nikomer se nisem pogovarjal.

Sedemnajstega leta je Joža delal kot ujetnik v okolici Petrograda. Pogosto je odhajal v mesto; videl in slišal je marsikaj. Doživel pa je konec carizma v tem mestu, vladavino začasne vlade Kerenskega, poslušal je Lenina na zborovanjih; toda še pred oktobrskimi dogodki je odšel v Moskvo.

Ko je tudi v Moskvi izbruhnila revolucija in je bila ustanovljena sovjetska oblast, je Joža postal svoboden človek, nič več ni bil vojni ujetnik. Zaposlil se je na železnici.

— Zgodilo se je maja leta 1918, pripoveduje Joža, ko se je skozi našo postajo — nedaleč od Moskve — pripeljal velik vojaški transport. Bile so enote znamenitega sovjetskega vojskovodje Čapajeva. Priključil sem se jim, sprejeli so me. Z njimi sem se odpeljal na fronto. Čapajev je bil dober poveljnik! Z vsakim posebej se je utegnil pogovoriti, bil je vedno čisto spredaj, ko smo šli v naskok. Njega kroglja ni hotela!

Leta 1919 se je Joža vrnil v kraj, odkoder je odšel na fronto. To je bilo majhno mestece Lapašnja. Nekaj časa je še delal pri železnici, potem pa v trgovini. Najprej je bil skladiščnik, nato pa prodajalec, kar je pravzaprav še danes.

— Leta 1923 sem se oženil z dekletom iz mesteca, ime ji je Nina Ivanovna. Usidral sem se in pričel graditi hišico. Imel sem vrt in kravico. Navadil sem se na novo življenje in okolje. Ljudje so bili dobri. Naučil sem se njihovega jezika. Pravzaprav sem živel bolje kakor doma. Tam pri nas pod Raduho je bilo treba vedno trdo delati od zore do mraka.

Moral sem Jožo prekiniti in mu postaviti vprašanje:

— Zakaj se niste tedaj vrnili v domovino?

— Bal sem se, je odvrnil Joža. Ko sem odhajal na fronto, sem imel v spisih zapisano, da sem »nevaren za državo«. Vzrok temu je bil moj oče, kar pa je posebna zgodba.

Jožin oče France je bil po poklicu mizar. Veliko je potoval po svetu in se družil z delavci in izobraženci. Postal je član socialdemokratskih gibanj, kar pa oblastem ni bilo všeč. Leta 1909 je moral na sodišče, kjer ga sicer niso obsodili na zapor, moral pa je v pregnanstvo, ven iz Avstrije. Oče je tedaj odšel v Ameriko in ostal tam celih osem let, nakar se je spet vrnil pod Raduho. Še se je družil s svojimi starimi tovariši, toda Amerika mu je izčrpala vse moči...

— Sedaj vam je gotovo jasno, zakaj se nisem vrnil, je nadaljeval Joža. Posebno še po vsem, kar sem doživel v Sovjetski zvezi. Doma bi me lahko obsodili kot borca za sovjetsko oblast. Zato sem si izbral novo domovino! Joža je vzel iz žepa majhno knjižico. To je bil potni list državljana ZSSR, v njem je bilo vpisano ime: Josif Francovič Arnič (Tevč se pravi Joži po domače!).

V svoji novi domovini živi Joža mirno in spokojno. V pokoju je že, a vendar še dela v trgovini: tako dobi pol pokojnine in celo mesečno plačo, kakih sto rubljev na mesec. Morda se to komu zdi malo, toda z enomesečnim zaslužkom si je Joža lahko kupil vozovnico za vlak od Moskve do Ljubljane ter nazaj.

Še eno vprašanje Joži, preden nam še kaj pove:

— Kako pa ste se šele po 53 letih odločili, da najdete stik s svojci in da pride-te na obisk?

— Lansko pomlad sem sanjal sestro. Prvič in drugič, potem pa noč za nočjo. Ustrašil sem se samega sebe in sklenil, da pišem domov, čeprav to nisem prej nikoli pomislil. Menil sem, da bi lahko komu škodoval, če bi dobili pismo iz komunistične države. Kaj se ve? Pred menoj se je zavrtel daljni film otroštva in mladosti, domačih vasi in gora. Moral sem nekaj storiti.

— Napisal sem pismo in ga odposlal, pravi Joža. Pa je prišlo nazaj. Še dvojce pisem sem poslal, vedno sem naslov napisal natančneje. A tudi drugi dve pismi sta se vrnila z napisom: »netočen naslov«. Bil sem obupan.

Na vseh treh pismih je bil napis v nemščini! Joža je naredil pri naslovu veliko zemljepisno napako. Na koncu ni napisal Jugoslavija, temveč — Avstrija.

Potem je Joža odšel na avstrijski konzulat v Moskvi, kjer so mu pojasnili, da so Luče v Jugoslaviji. Pisal je še četrtilič domov in kmalu je dobil odgovor. Bila je živa le še sestra, starša sta preminula, brat je umrl v Ameriki.

— To je bil velik dan zame, pripoveduje Jože, in za moje najbližje, za ženo Nino in sina Rudolfa. Izmenjali smo še nekaj pisem s sestro in kmalu sem se odpravil na pot.

Sedimo v tihi luški gostilni »Pod Raduho« in se pogovarjamo. Tu je tudi njegov bratranec Blaž Arnič, slovenski skladatelj, tu so njegovi nečaki in še mnogo vaščanov iz bližnje in daljne okolice, ki so prišli, da mu sežejo v roko in poklepetajo z njim. To so zvečine mladi ljudje, katerih se Joža ne more spomniti, saj se še niso rodili, ko je on odšel, toda ko omenijo svoje očete in matere, se Joža spomni. V mislih se dokoplje vedno skozi tistih petdeset let nazaj in se spominja pokojnikov kot mladeničev in deklet na plesih, pri mašah, na veselicah in pri delu...

Joža nam pripoveduje tudi o svojih treh odlikovanjih, katere nosi pripete na suknjiču. Prvo je dobil leta 1941 za zasluge pri obrambi Moskve, drugo za zmago pri Stalingradu in tretjo za hrabrost pri zavzemanju Berlina.

— Ko smo zavzeli Berlin, pripoveduje Joža, sem izpil svoj prvi kozarec vina v življenju! Nikoli poprej nisem pil, sedaj pa le bolj poredko, kak kozarček. Za Berlin pa sem moral! Bili so tako veliki trenutki. Bil sem zraven, ko smo se srečali ob neki reki z ameriškimi vojaki in videl sem, ko sta si Eisenhower in Žukov segla v roko in se prijateljsko pozdravila.

Še in še je tekla beseda, preveč za en članek, skoraj za celo knjigo, kateri bi moral dati naslov »Človekova usoda«. Ko smo se poslavljali, mi je Joža dejal:

— Ne le, da ne bom nikoli pozabil srečanja z domačo vasjo, ko sem stopil iz avtobusa, temveč se bom tega do konca svojih dni spominjal bolj, kakor vseh petdesetih let, katere sem preživel v Rusiji.

Po večtedenskem bivanju v domovini se je Joža vrnil v Rusijo. Obljubil pa je, da to nikakor ni bil njegov zadnji obisk, če bo vse po sreči; pa da bo prišel tudi njegov sin, je obljubil.

Uspešna azijska pot

Konec aprila se je predsednik Tito vrnil z daljšega potovanja po Aziji, kjer je obiskal Japonsko, Mongolijo in Iran. Njegovo potovanje je izpolnilo vsa pričakovanja, saj so se s tem Jugoslaviji odprle nove možnosti za boljše zveze in sodelovanje z industrijsko močno Japonsko, z Mongolijo, ki se pospešeno razvija, in z Iranom, ki zadnje čase postaja vse bolj aktiven v mednarodnih gospodarskih odnosih. Vse te dežele so si seveda v marsikaterem pogledu različne, nikakor pa ni naključje, da so doživeli Titovi pogledi in politična praksa povsod velik odmev in priznanja. Vse te razlike med temi deželami na eni strani in našo deželo na drugi pa so drugotnega pomena ob iskanju stičnih točk mednarodne politike, ob zavzemanju za mir in za demokratizacijo mednarodnih odnosov. V deželah, ki jih je predsednik Tito obiskal v zadnjem času, ima politika miru, neodvisnosti in enakopravnosti nedvomno plodna tla.

O kmetijskih vprašanjih

Pred nedavnim so obiskali Pomurje predsednik republiške skupščine Sergej Kraigher, predsednik Socialistične zveze Slovenije Janez Vipotnik in drugi, kjer so se pogovarjali o nekaterih perečih gospodarskih vprašanjih tega področja. Posebno pozornost so posvetili vprašanjem kmetov in nadaljnjemu razvoju kmetijstva. Sami kmetje so republiškimi funkcionarjem pojasnjevali svoje probleme in zahtevali skorajšnjo rešitev.

Razveljavljena resolucija

Skupščina države Kalifornija v ZDA je pred nedavnim razveljavila resolucijo, ki so jo sprejeli v začetku letošnjega leta, v kateri so 10. april razglasili za »dan hrvaške neodvisnosti«. Skupščina je razveljavila svoj sklep na predlog Georgea Zenovića, voditelja demokratske stranke v kalifornijskem parlamentu. Zenović je sin jugoslovanskega izseljenca. V svojem govoru v skupščini je dejal, da nikoli ne bi smeli razglasiti 10. aprila za »dan hrvaške neodvisnosti«, ker bi s tem proslavljali neki režim, ki je napovedal vojno ZDA, in pobil na stotisoče nedolžnih Srbov, Židov, Ciganov in Hrvatov.

Janez Stanovnik, izvršni sekretar ekonomske komisije za Evropo

V aprilu je prevzel dolžnost izvršnega sekretarja ekonomske komisije OZN za Evropo ugledni slovenski gospodarstvenik Janez Stanovnik. Doslej je opravljal vrsto različnih dolžnosti od aktivnega sodelovanja v osvobodilnem gibanju in pariške mirovne konference pa do sodelovanja na raznih mednarodnih konferencah, kjer se je izoblikovala njegova osebnost ekonomista, znanstvenika in diplomata. Kljub živahnemu političnemu delovanju pa je uspel napisati še vrsto člankov in razprav pa tudi obsežnejših del s področja gospodarstva. Naj iz tega omenimo le nekaj del: »Strukturne spremembe v svetovnem gospodarstvu«, »Komparativni gospodarski sistemi«, njegova knjiga »Dežele v razvoju v svetovnem gospodarstvu« pa je doživela tudi vrsto prevodov. Pred meseci je vodil tudi jugoslovansko delegacijo na zasedanju UNCTAD II v New Delhiju, kjer je živahno posegal v razpravo in poudarjal svojo misel o »razvoju skozi trgovino«, kar je pomenilo, da bi se morale tudi države v razvoju vse bolj usmerjati k izvozu.

Vodstvo evropske ekonomske komisije zato ni pripadlo Janezu Stanovniku slučajno; v veliki meri pa je to zasluga njegovih osebnih lastnosti, strokovnosti, delavnosti in kritičnosti. Janez Stanovnik zdaj v tem organu OZN, ki naj šele postane eden od vodilnih centrov ekonomske diplomacije na naši celini, pooseblja dve povezavi. Povezavo med Evropo in pekočimi vprašanji dežel v razvoju in povezavo med združevalnimi procesi med evropskim Zahodom in Vzhodom ter neuvrščenostjo in aktivno koekzistenco, kakršni uresničuje Jugoslavija.

Argentinski sindikalisti v Sloveniji

Sredi aprila se je v Sloveniji mudila osemčlanska študijsko-informativna skupina predstavnikov strokovnih sindikatov iz Argentine, ki jo je vodil Juan C. Granolliers, predstavnik sindikata spikerjev mesta Rosario v pokrajini Santa Fe. V Ljubljani je argentinske goste sprejel predsednik komisije za mednarodne stike slovenskih sindikatov Branko Babič.

Argentinski sindikalni delavci so se zelo zanimali za gospodarska, kulturna in poli-

tična vprašanja v zvezi s Slovenijo, posebej pa še za organizacijo kulturno-izobraževalnih ustanov in znanstveno-raziskovalnega dela. Na vsa vprašanja so dobili argentinski gostje izčrpne odgovore. Ob koncu razgovorov je predstavnik argentinske delegacije dejal: »Iz tega, kar ste nam povedali, smo spoznali, da je Slovenija v geografskem smislu sicer majhna, toda njena veličina se kaže v tem, da imate močno razvito industrijo in gospodarstvo sploh, kulturo in kulturne institucije na najvišji ravni ter dragoceno svobodo, ki ste si jo sami priborili...«

Kidričeve nagrade

Na dan obletnice Kidričeve smrti (11. aprila) so v Ljubljani podelili vsakoletne Kidričeve nagrade, nagrade Kidričevega sklada in nagrade za iznajdbe in tehnične izboljšave v letošnjem letu. Kidričevo nagrado je letos prejel dr. ing. Anton Železnikar za delo »Overlapping Algorithms« (Prekrivni algoritmi). Nagrado Kidričevega sklada pa je prejela skupina raziskovalcev: prof. dr. ing. Davorin Dolar, prof. dr. ing. Drago Leskovšek in prof. dr. Savo Lapajne. Nagrado sklada sta prejela tudi dr. ing. Miha Furlan in dr. Drago Lebez s sodelavci, docent dr. Milan Dimitrijevič, docent dr. Matija Gogala in dr. Drago Meze za delo »Gornja Savinjska dolina«.

S področja družbenih ved je prejel Kidričevo nagrado prof. dr. Jože Pokorn za delo »Denar in kredit v narodnem gospodarstvu«. Nagrade sklada pa sta prejela dr. Angelos Baš in Alfonz Gspan.

Za iznajdbe in tehnične izboljšave sta prejela prvo nagrado sklada ing. Avgust Belič in ing. Janez Eržen, drugo nagrado pa Ivan Car, Karl Ferlež in Viktor Zupančič za razne izume.

Sodelovanje Zastava — Fiat

Tovarna Crvena zastava iz Kragujevca in Fiat iz Torina, Italija, sta se pred kratkim dogovorili za širše sodelovanje pri proizvodnji osebnih avtomobilov. Tovarna Zastava proizvaja že od leta 1962 nekaj fiatovih modelov. Novi sporazum pa je prvi večji finančni sporazum med jugoslovansko tovarno in tujim sodelavcem, ki bo vložil svoja sredstva v jugoslovansko gospodarstvo.

Grad v Brestanici bo preurejen v muzej slovenskih izgnancev

Avgust Zeleznik iz Vrhnike je eden izmed redkih izdelovalcev harmonik na »knofe«

Po tem sporazumu bo Crvena zastava vložila svoja in tuja denarna sredstva v modernizacijo svojih obratov, povečala bo produktivnost in razširila proizvodnjo za domači in za tuji trg. Del novih tehničnih naprav bo Zastavi dobavila sama tovarna Fiat. Torinska tovarna je zdaj soudeležena pri Crveni zastavi v razmerju 10,5 odstotka njenega skupnega kapitala, zato bo prejela prav tolikšen del letnega dobička kragujevske tovarne. Proizvodnja Crvene zastave se bo do leta 1970 povečala na 130.000 vozil letno. Pričakujejo tudi, da bo Crvena zastava pričela izdelovati tudi modela »fiat 124« in »fiat 125«.

Grad v Brestanici — muzej

Grad v Brestanici je bil med zadnjo vojno eno izmed največjih nacističnih taborišč v Sloveniji, prek katerega je šlo okrog 67.000 Slovencev. V spomin na te grozotne dni preseljevanja so tu leta 1963 postavili lep spomenik vsem slovenskim izgnancem.

Prizadevni prebivalci Brestanice pa sedaj skupno s Posavskim muzejem v Brežicah in Muzejem revolucije iz Ljubljane urejajo v gradu muzej, ki bo posvečen vsem Slovincem, ki so bili izgnani med drugo svetovno vojno. V sedmih razstavnih prostorih bo kronološko prikazano preseljevanje ljudi iz celotne Slovenije in Koroške. To bo edina tovrstna muzejska zbirka na Slovenskem.

Novi muzej v Brestanici bodo odprli 30. junija, ko bo v mestu veliko zborovanje.

Harmonike »na knofe« ne bodo izumrle

Klavirskih harmonik, kakršne so v rabi dandanašnji, včasih niso poznali. Na ohceti in po gostilnah so godci raztegovali starinsko leseno harmoniko »na knofe«, ali kot se ji v glasbenem jeziku pravi diatonično harmoniko. Ker včasih še niso poznali gramofonov in podobnih zvočnih naprav, so bili vaški godci spoštovani in daleč znani možakarji. Ko sem se nekoč mudil v hribovski vasi, mi je prileten gospodar pokazal starinsko, leseno harmoniko, vso izrezljano in okovano. »Spomin na mojega očeta je,« je dejal »to je bil godec, da takega ne. Daleč naokrog so ga vabili na vsako ohcet in veselico in več je zaslu-

žil s to harmoniko, kot pa je nesla kmetija.«

Vsaka nova stvar postane moderna. Ko so se leta 1930 pojavile klavirske harmonike, je začela slava njihovih predhodnic naglo upadati. Še so jih izdelovali, a z drugačnim ohišjem. Les se je umaknil celuloidu, s fasade je moralo izginiti tudi okovje in trobentice pri basih so se umaknile v notranjost. Počasi so šle v pozabo, nihče se jih ni več učil, v nobeni trgovini z glasbili jih ni bilo mogoče dobiti.

Pred leti pa je Lojze Slak s svojim ansamblom spet prijel v roke diatonično harmoniko. Pravijo, da ima ta harmonika mnogo bolj domač, mnogo prijetnejši glas, kot klavirska. Slak je igral, Fantje s Praprotna so zapeli, uspeli so eni in drugi, ansambel in harmonike.

Na Vrhniki smo obiskali Avgusta Železnika, ki že devetintrideset let izdeluje harmonike, in posebnost njegove delavnice so prav diatonične. Znan je mojster Železnik po svojih harmonikah, znan ne samo v Jugoslaviji, ampak tudi v zamejstvu. Ko sem vstopil v delavnico, je bil sklonjen nad veliko kromatično harmoniko, ki mu jo je naročil nekdo iz Srbije. »Posebne sorte harmonika bo to, vgrajeno ima »kabinu«, napravo, ki ji daje posebno mehak ton, nalašč za srbske narodne,« je dejal, »več kot deset dni temeljitega dela potrebujem, da napravim takole skrinjico.«

»Precizno mizarstvo« mojstra Železnika

Železnik, ki se je izučil za mizarja, ni mogel dobiti zaposlitve v svoji obrti. Kmalu potem, ko je postal pomočnik, si je poiskal delo pri Kuclerju na Drenovem griču, ki je izdeloval harmonike.

»Tam sem se tega naučil, danes po devetintridesetih letih izdelovanja harmonik pa ne bi več hotel zamenjati za mizarstvo.«

»Koliko harmonik ste izdelali v življenju?«

»Bilo jih je okrog tristo, kje bi se spomnil točno številko. Poleg izdelovanja pa harmonike tudi popravljam.« Mojster Železnik je izdelal vrsto harmonik tudi za inozemstvo, zlasti za izseljence, ki živijo v Nemčiji. Za njegove harmonike pa se zanimajo tudi izseljenci iz Amerike.

»Danes sem dobil tole pismo,« je dejal in mi pokazal letalsko kuverto, »piše mi

Industrijska podjetja v Novem mestu sta sredi aprila obiskala predsednik izvršnega sveta Slovenije Stane Kavčič in podpredsednik dr. France Hočevvar. Seznanila sta se z gospodarskim in družbenim življenjem v Novem mestu, nato pa še z razmerami v sedmih dolenjskih občinah. V Novem mestu sta obiskala Industrijo motornih vozil, tovarno zdravil Krka in novo bolnišnico, nato pa še simpozij Forma Viva v Kostanjevici.

Nova tovarna v Celju — V aprilu so v Celju svečano podpisali pogodbo o skupnem financiranju izgradnje nove tovarne titanovega dioksida v Celju. Pogodbo sta podpisali »WB Lacke und Farben« iz Berlina in Cinkarna Celje. Gre za tovarno z letno zmogljivostjo 20.000 ton titanovega belila.

V Kisovcu pri Zagorju bodo zgradili nov 30-stanovanjski blok za rudarje. V zgradbi bosta tudi dva poslovna lokala, v spodnjih prostorih pa garaže.

Pri gostišču Šeligo v Zavodni gradijo šest-najstestno igrišče za minigolf. To bo prvo tovrstno igrišče v neposredni okolici Celja.

Jeseniška bolnišnica slavi letos 20-letnico obstoja. Do zdaj se je v njej zdravilo več kot 138.000 bolnikov, na porodniškem oddelku pa je bilo rojenih 16.000 otrok.

Nov telefon — Občani Robanovega kota in Rogovilca so pred kratkim dobili telefonsko zvezo. Potreben denar so zbrali občani večinoma sami. Tako so dobili hitro zvezo z dolino, saj so morali doslej v primerih nesreč ali boleznih v oddaljeno Solčavo. Telefon je v gostišču Rogovilec.

Grelne blazine — Velenjsko podjetje Chrommetal je pred kratkim začelo izdelovati tudi grelne blazine za postelje. Na zagrebškem tržišču, kjer jih največ prodajo, so že ugotovili njihovo izredno kvaliteto.

V Ločah gradijo prebivalci novo kopališče. Bazen, ki ga bo omogočila zajezeitev potoka Žičnica, naj bi bil zgrajen do konca maja.

Asfaltirana cesta Radeče—Sevnica — Za ta dela že nekaj časa zbirajo bančne kredite, precej pa so prispevale tudi delovne organizacije na tem področju.

Švedi v Radencih — V zdravišči Radenska Slatina so zabeležili do konca letošnjega marca 5134 nočitev. Od teh je bilo 1868 tujcev. Zaradi pomanjkanja postelj so v Radencih celo prisiljeni odklanjati goste, čeprav vlada za zdravišče veliko zanimanje v Avstriji, Nemčiji, Italiji, povečalo pa se je tudi zanimanje v skandinavskih državah, posebno na Švedskem.

V Nebesa z avtomobilom — Pred kratkim so na Homu nad Sentrupertom na Dolenjskem že toliko poravnali traso ceste, da je do lepe turistične postojanke »Nebesa«, kjer je tudi nova lovska koč, že mogoče priti tudi z avtomobilom. Zdaj bo ta lepa točka Dolenjske dostopna tudi motoriziranim turistom.

Vinica — Na tisoče delovnih ur so učenci viniške osemletke že žrtvovali za urejanje okolice šole. Urejajo športna igrišča, mladi tehnik pa za šolo urejajo veliko vetrnico, ki bo kasneje proizvajala električni tok.

nek izseljenec, če bi mu napravil harmoniko. Zanje niso drage, taka starinska stanje 160 tisoč dinarjev.« Ozrl se je po policah v delavnici, ki so bile natrpene z raznovrstnimi tovrstnimi instrumenti in dejal: »Srečujem pa se pri svoji obrti z raznimi težavami. Ker moram glasilke uvažati iz Avstrije in Italije, potrebujem devize, te pa težko dobim. Po predpisih ne smem svojih izdelkov sam izvažati, če jih izvozi izvozno podjetje, pa dobim samo dinarje.«

Marsikdo ne bi verjel, da Železnik ne zna igrati harmonik. »Včasih sem se učil kromatično, ostalih dveh, klavirske in diatonične pa nikoli. To me pri delu ne ovira, za uglaševanje je treba imeti predvsem veliko prakse in dober posluš, jaz samo delam, igrajo pa drugi.«

»Da bi šle stare harmonike v pozabo, ni govora,« je dejal, »naročil imam kar za tri mesece naprej. Ker tovarna v Mengšu dela samo klavirske, je treba vse diatonične napraviti po naročilih. Vajenca ali pomočnika pa nimam nobenega, ni interesa za tako obrt, vsaj med mladimi ne.«

Mojster Železnik se je spet lotil dela, saj naročniki kar naprej priganjajo, vsak želi čimprej dobiti v roke njegov izdelek, saj ima prijeten izgled in tako domač glas.

Janez Zrnc

Avtomobili »Austin« iz Novega mesta

Na nedavnem beograjskem avtomobilskem sejmu je direktor tovarne IMV iz Novega mesta sporočil, da bo ta tovarna v kratkem začela sestavljati avtomobile znamke »Austin 1300«. Prvi avtomobili bodo prišli na trg v začetku oktobra. V začetku bo tovarna izdelala okrog 5000 vozil na leto, pozneje pa več, proizvodnja pa se bo razširila še na druge modele te znane angleške tovarne. Po pogodbi z družbo BMC bo smela novomeška tovarna vgraditi največ polovico delov iz domače proizvodnje. Za začetek pa bodo avtomobile sestavljali le iz uvoženih delov.

Blenale industrijskega oblikovanja

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je bil v aprilu in maju tretji mednarodni bienale industrijskega oblikovanja (BIO), kjer so prikazali nad tisoč dvo- in trodimenzionalnih eksponatov iz dvajsetih držav. Najboljšim izdelkom je mednarod-

na žirija podelila deset zlatih medalj in enajst častnih pohval.

Z zlato medaljo sta bila od jugoslovan-skih izdelkov nagrajena Tomosov športni moped in grafična oprema za 3. BIO, ki jo je pripravil ing. Grega Košak. Častne pohvale pa so med drugimi prejeli zagrebška tovarna »Jadran« (stoli in fotelji), kozarci steklarne iz Hrastnika in razstavna konstrukcija »Sistem«, ki sta jo pripravila inženirja arhitekture Janez Vrhunc in Matija Suhadolc.

Toyota v Jugoslaviji

Pred nekaj tedni so v reškem pristanišču iztovorili prvih 36 avtomobilov znane japonske tovarne »Toyota«, ki so bili sedaj prvičkrat uvoženi v Jugoslavijo. Do konca leta bo na našem trgu okrog 500 avtomobilov te znamke. Razen prve pošiljke avtomobilov je bilo uvoženih tudi zadostno število rezervnih delov. Z ozirom na nizke cene, udobnost in lepo obliko je v naši deželi za te avtomobile veliko zanimanje, razen tega pa daje tovarna »Toyota« za svoje avtomobile garancijo na eno leto ali 20.000 prevoženih kilometrov. Te

Lipicanci na paši

Kraška jama Vilenica pri Lipici je svoje lepote odprla tudi izletnikom. Po bogastvu kapniških tvorb ne zaostaja za znano Postojnsko jamo

avtomobile uvaža podjetje »Jugoavto« iz Beograda, v prodaji pa so le za devize.

Brezplačno zdravljenje rudarjev

Samoupravni organi »Zasavskih premovalnikov« bodo letos omogočili brezplačno zdravljenje nekaterim rudarjem. Na 21-dnevni oddih bodo odšli rudarji, ki trpijo zaradi revmatizma, srčnih in živčnih obolenj, težav z dihalni in tisti, ki so po zdravniških ugotovitvah oslabei. Vse stroške za ta oddih bo plačal rudnik.

Zdravilišče Dolenjske Toplice se širi

V Dolenjskih Toplicah so se začela obširna dela za razširitev zdraviliških, kopaliških in drugih prostorov. Veliki plavalni bazen bodo preuredili in uredili tudi manjši bazen za mladino. Na vzpetini bodo postavili rezervoar za termalno vodo, s katero bodo polnili oba bazena. Preuredili bodo tudi sedanjo kopališko restavracijo.

LIPICA — ZELENA KRAŠKA OAZA

Na prostrani, zeleni kraški oazi, nedaleč od Sežane v bližini državne meje med Italijo in Jugoslavijo, obraščeni z mogočnimi stoletnimi hrasti, že štiri stoletja obstoja kobilarna Lipica. V senci teh edinih ostankov nekdanjih velikih kraških gozdov se sprehaja čreda najplemenitejših konj na svetu — lipicancev.

Kobilarna Lipica je bila ustanovljena 1580. leta za potrebe avstro-ogrskega dvora in pozneje dunajske jahalne šole. Ni bil zgolj slučaj, da je bila ustanovljena samo na tem delu slovenskega Krasa. V teh krajih je že pred tem obstajala plemenita kraška pasma konj, ki je po križanju s španskimi in andaluzijskimi konji še pridobila na svoji kvaliteti. Že Rimljani so poznali prednost konj, vzrejenih na trdih kraških tleh, saj so bili le-ti izredno vzdržljivi in hitri in so jih uporabljali v četverovpregi v areni rimskega amfiteatra. V starih kronikah je zabeleženo, da so kraški konji prešli pot od Lipice do Dunaja, prek Semerinskega sedla v dolžini 500 km v osmih dneh.

Kobilarna Lipica, ki je v svoji burni zgodovini pretrpela posledice Napoleonove invazije, ter italijanske in nemške okupacije in se ohranila do danes, predstavlja dragocen kulturno-zgodovinski spomenik. Tekom štirih stoletij se je kobilarna selila kar petkrat in vedno se je znova vračala v Lipico. Ob koncu druge svetovne vojne, ki je prizadela tudi Lipico, je bila Jugoslavija pred težkimi gospodarskimi problemi, vendar so se našla sredstva, da se je Lipica ne samo očuvala, temveč še nadalje razvijala.

Ob robu posestva kobilarne tečejo mednarodna cesta Trst—Postojna—Ljubljana, cesta I. reda Trst—Kozina—Opatija in s severa glavna turistična transverzala proti jugu na morje Ljubljana—Koper. Prometna lega Lipice je torej izredno ugodna, kar je eden izmed osnovnih pogojev za vključitev v turistične tokove. Iz leta v leto se povečuje število domačih in tujih turistov, ki z navdušenjem spremljajo lipicanske konje pri dresuri in njihovih nastopih na občasnih prireditvah. Določeno število konj je na razpolago turistom, za kar vlada izredno zanimanje. Konjeniški šport dandanes ponovno pridobiva svoje simpa-

tizerje, saj nudi polno mero razvedrila. Istočasno pa je kobilarna poskrbela tudi za mlajše obiskovalce Lipice in nabavila nekaj ponijev.

Lipica se na razne načine vključuje v turistično gospodarstvo, saj je njena bodočnost turistično in športno-rekreativnega objekta le v nadaljnji izgradnji večjih in kvalitetnejših gostinskih objektov in športnih terenov. Že prihodnje leto bodo začeli graditi nov hotel in športna igrišča od minigolfa do plavalnega bazena. Koliko so Lipici nujno potrebne dodatne nočitvene kapacitete, nam pove že podatek, da so bile letošnjo sezono rezervirane že v februarju. Razvita v moderni turistični center bo Lipica nudila vse pogoje za daljše bivanje turistov na tem področju, ki je sedaj zgolj tranzitno. K temu pripomore tudi prometna lega, saj je do Trsta 10, Bleda 120 in Postojnske jame le 35 km, kar v današnji dobi motorizacije ne predstavlja velikih razdalj. Edinstvena atrakcija je tudi dopolnjevanje Lipice z ogledi kraških jam, ki so v neposredni bližini kot so Vilenica 2 km in Lipiške jame 1 km. Vilenica že lahko sprejema turiste, medtem ko bodo Lipiške jame preurejene v skladu z razvojem celotne Lipice. Omenjene jame po bogastvu kapniških tvorb ne zaostajajo za znanimi Postojnskimi jamami, le da so krajše.

Turistična zanimivost v bližini Lipice, v vasi Lokev, je tudi obrambni stolp iz časa turških vpadov na naše ozemlje in freske v cerkvi.

Kobilarna Lipica je ena glavnih izletniških točk Tržačanov in okoličanov. Dober kilometer od vhoda v Lipico je tudi mejni prehod Bazovica, ki pa je namenjen samo maloobmejnemu prometu. S potnimi listi prek omenjenega prehoda, ki je najbližja povezava Lipice s Trstom, ni mogoče prehajati, kar onemogoča še večji obisk turistov v Lipici. Mejni prehod Bazovica pa bo prej ali slej spremenjen v mednarodnega, saj je slišati to celo z italijanske strani.

Za naše izseljence, ki bodo tudi v letošnjem letu obiskali domovino, bo vsekakor zanimiva tradicionalna turistična prireditve v Lipici, ki traja po dva dni. Prvi dan je na sporedu državno prvenstvo v dresurnem jahanju, naslednji dan pa konjeniški turnir. Vsakoletne prireditve združene z zabavo in plesom si ogleda nekaj tisoč turistov. Prireditve bo sredi meseca avgusta,

NOVICE IZ MATICE

Tudi Hrvaška izseljenska matica je zborovala

Le nekaj dni pred občnim zborom Slovenske izseljenske matice so se v novem izseljenskem domu v Zagrebu sestali tudi člani, delegati in gostje hrvaške izseljenske matice. Ko so pregledovali delo v preteklem obdobju, so ugotavljali, da je bil dosežen vsestranski napredek tako na založniškem področju, kot na področju kulturno-prosvetnih dejavnosti in organizaciji raznovrstnih izseljenskih prireditev v tujini in doma. Z rojaki po svetu je hrvaška matica izmenjala na tisoče pisem in jim pošiljala raznovrstno gradivo, ki ga rojaki potrebujejo pri njihovem društvenem delu. Posebno tesne stike imajo tudi s pripadniki hrvaškega naroda na Slovaškem, v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

V tujino je matica poslala več kulturno-umetniških skupin, ki so nastopile med izseljenci in delavci, začasno zaposlenimi na tujem, v domovini pa so med drugim organizirali tudi turnejo ansambla The Pittsburgh Junior Tamburitans po vsej Jugoslaviji.

Številni so tudi njihovi stiki z različnimi izseljenskimi društvi in organizacijami v Evropi, obeh Amerikah, Avstraliji in Novi Zelandiji. Najštevilnejša hrvaška organizacija v ZDA in Kanadi — Hrvatska bratrska zajednica se je prav zaradi odličnih stikov z domovino odločila proslaviti svoj 75-letni jubilej v Zagrebu. Glavne proslave bodo v letu 1969, priprave pa so se že začele.

V plodni diskusiji je sodelovala tudi prejšnja predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva ter številni drugi ugledni hrvaški družbeni delavci. Za novega predsednika Hrvaške izseljenske matice je bil izvoljen književnik Jure Frañičević.

Gostovanja šele jeseni

Naša izseljenska društva v Evropi prirejajo več pomladanskih prireditev. Nekatera med njimi so želela, da bi jih obiskal kak narodno zabavni ansambel iz Jugoslavije (Pevski zbor »Jadran« iz Charleroija, Združenje Jugoslovancev v severni Franciji, društvo sv. Barbare v Heerlenu, društvo sv. Barbare v Eisdeni itd.). Čeprav smo hoteli ustreči tem željam, smo

Vrsta naših zaslužnih povratnikov je bila na zadnjem občnem zboru Matice izvoljena za častne člane; trije izmed njih so na naši sliki: Leo Vilhar, Klara Perčič in Mirko Ličen. — Na Rakeku živi naš prijatelj — povratnik iz ZDA — John Turk. Pred kratkim je bil bolan, iskreno pa mu želimo veliko zdravja. — Rojak Baričič, povratnik iz Belgije se je pred nedavnim zdravil v bolnišnici v Sežani. Zdaj je že okreval. V bolnišnici ga je obiskal tudi tajnik novogoriške podružnice Matice Mirko Ličen

morali predvideno turnejo premakniti na jesen, saj so bili termini teh prireditev tako različni, da bi moral ansambel ostati zunaj najmanj mesec dni. To je nemogoče izvesti.

Tako bo naša izseljenska društva v Evropi obiskala kulturna skupina v jeseni v novembru mesecu.

Jugoslovanski konzulat v Malmöju

Državni sekretariat za zunanje zadeve proučuje možnost razširitve konzularne mreže na Švedskem, kjer je trenutno zaposlenih že okrog 25.000 Jugoslovancev, diplomatsko-konzularno predstavništvo Jugoslavije pa je le v Stockholmu. Največjo potrebo po konzulatu čutijo v južni Švedski, kjer živi in dela okrog 8.000 naših državljanov in to samo v Malmöju okrog 4.000, večje število pa tudi v Hälsingborgu, Landskroni in v drugih krajih. Stockholm je od tega področja oddaljen več kot 600 kilometrov, kar predstavlja vsem, ki potrebujejo pomoč konzulata, velike težave. Mnogi Jugoslovani zato raje odhajajo na najbližji konzulat, ki pa je na Danskem, v Kjöbenhavnu, nasproti Malmöja. Sem prihaja vsak teden tudi po 600 do 700 naših državljanov.

Ponarejevali so listine

Sredi aprila so nekateri avstrijski listi poročali, da je salzburška policija aretirala skupino, ki se je že dlje časa ukvarjala s ponarejanjem dokumentov za tuje delavce, ki se začasno zaposlujejo v Avstriji. Priprli so Petra Edera, Friedricha Friesnerja in nekega Franca Rozmana, ki je brez državljanstva. Vsi trije so priznali, da so se ukvarjali s ponarejanjem dokumentov, pri čemer sta jim pomagala tudi brata Wolfgang in Alojz Jud, ki sta zbežala.

V preiskavi so ugotovili, da sta brata Jud v neki tiskarni v Oberndorfu natisnila okrog 13.000 ponarejenih garantnih listov, od katerih so jih že okrog 1000 prodali našim delavcem v Gradcu, Sankt Pöltnu in Linzu po 500 do 1500 šilingov. Zaradi tega je avstrijsko ministrstvo za socialno skrbstvo ukazalo strogo nadzorstvo nad delavci, ki se začasno zaposlujejo v Avstriji.

»MEETING 1968«

In the middle of April we were very glad to greet young Slovene writers from Italian Primorsko and Austrian Koroško in Ljubljana. The »Srečanje 68«, which took place at the big hall of National Gallery was a pleasant surprise and everybody left the meeting with the conviction that the young Slovene generation living abroad continues the tradition of the Slovene literature abroad with great enthusiasm. The literary evening participated many outstanding writers like: Gustav Janusch, Niko Darle, Boro Kostanek, Miško Maček, Filibert Benedetič, Igor Tuta and Marko Kravos.

The young Slovene writers are so called spontaneous writers in the country where they have to fight for their mother tongue. They have very little opportunity to publish their literary works and the cultural activity in the countries they live in. In Trieste there is a Slovene National Theatre and are printed two literary magazines where young Slovene writers can publish their literary works. In Koroško on the other side is issued the miscellany »Mladje« only periodically. In Austrian Koroško nearly all Slovene writers descend from the miscellany »Mladje«, where they can publish their works. Slovene literature and the whole of Slovene cultural life abroad paves its way into the world under very difficult conditions and has still defensive character. It is the very thing which gives the Slovene literary writings the significant character in this area. And perhaps that is why we accompany and admire it with such sympathy.

YUGOSLAV FILM PAVES ITS WAY INTO THE WORLD

A number of Yugoslav films have been awarded with international avowals and prizes. Most successful were short films: the film creator Vučkovič got the highest film recognition — Oscar for his cartoon »Piccolo«. High prizes got also Bulajič for his film »Kozara« and his full length documentary film »Skopje 65«, Petrovič for his film »Tri« (The Three), Vučkovič for his film »Sedmi kontinent« (The Seventh Continent) and many others.

A noted reputation and recognition went to the Petrovič's film »Zbiralci perja« (I

Meet Even Happy Gipsies), which was awarded by the critics with the highest prize on the last year's film festival in Cannes and was this year placed among the best five films candidating for the Oscar prize in Hollywood. The film brought also a very high commercial profit. It was sold to a number of foreign countries. Besides the film Zbiralci perja there is a number of films which were also awarded notable prizes and recognitions. So for instance the Puriša Djordjevič's film »Jutro« (The morning) which was awarded in Pula and won last year's prize Volpi in Venezia.

The film »Jutro« tells us about the very morning between the two ages which replaced the revolutionary fighters from the war into the peace. It is a film which tries to reveal the poetical truth about the feelings and the action of the people who had to form their personal and social bridge between the two ages almost in a day time. The film with its open theme caused loud discussions in Yugoslavia, and abroad the francness in our film art caused special praise and recognition.

At the Festival of Yugoslav film, which took place in spring in Germany were besides the Djordjevič's film »Jutro« also shown some other of the most successful Yugoslav films. The favorite of the festival was Dušan Makavejev, the stage manager of the film »Ljubzenski primer« (The Love Example). The film was on in all bigger German cities. It became so popular that all seats for every performance were completely sold out. German magazines were full of long treatises and photographs of Yugoslav films. In the films news report of the reputable economic and cultural weekly »Die Zeit« was published a long article on the film »Ljubzenski primer« with the note that it is really worth to see it. In the magazine »Film« the film Ljubzenski primer was placed among the best films of the year 1967.

Also in Sweden was organized the so called »The Week of Yugoslav Film«. In Stockholm were shown our best contemporary films, which were awarded with high prizes at home and abroad. Besides the films »Zbiralci perja«, »Jutro«, »Ljubzenski primer« was also shown Pavlovič's film »Prebujenje podgan (Awakening of the Rats) which was rewarded in Ber-

lin. Shown were also films like »Rondo« awarded in Pula and »Mali vojaki« which are going to present Yugoslav film in the this year's film festival in Cannes.

The Swedish film-news reporters devoted every attention to Yugoslav films. We hope that our film art will beat a path to be regularly on programme through out the Sweden. It is a great pity that Slovene film-art has not reached the same success. The only success in the last few years goes to the young stage manager, Matjaž Klopčič. His full length film »Na papirnatih avionih« (On the Paper Planes) has been chosen to be shown on the popular performance »Teden kritike« (The Critic Week), on which 12 young film critics are going to represent their best films. The performance is organized in the frame of the every year International film Festival in CANNES. We are very proud to find the name of our film creator among the 12 chosen films out of the total 87 films, which were sent to the festival competition.

This year our Slovene film artists are going to complete four full-length films. Already in May was finished the shooting of the partizan film »Peta zaseda«; a deeply interesting and thrilling story from the times of the National Liberation War, directed by the stage manager France Kosmač. We are looking forward to the colour film »Povest o dobrih ljudeh« (The Story About the Good People) with a great interest. The film is taken after the novel Dobri ljudje written by the well known Slovene writer Miško Kranjec. The film reveals us the plain and simple life of the people living in the villages along the river Mura. It is the theme which is so well and so often described in many of the writers works. Also Cankar's story Martin Kačur is going to be turned into a film with the title »Idealist«. The stage manager of the film is going to be Igor Pretnar, who brought into the Slovene film world many notable successes. Besides the full length films the Slovene film enter prise »Viba film« is preparing the shooting of the short length films. We are going to note some of the which will probably also be interesting to many of our fellow-countrymen. Our compatriots from Dolenjsko and also others will be surely glad to see the film »Ribničan Ur-

ban«, an ethnographic work of the well recognized film creator, Metod Badjura. Badjura's second film is going to tell us about the life of the great man of Dolenjsko — about the art painter, Božidar Jakac.

AUSTIN CARS FROM NOVO MESTO

At the recent Car Fair in Belgrade the director of the IMV factory from Novo mesto announced that the factory of Novo mesto is going to compound Austin 1300 cars in a very short time. The first Austin 1300 will come to the marke in the beginning of Oktobre. The first year production will amount to about 5000 cars and will later be enlarged. The aim of the factory is to produce also other types of the Austin cars later on. According to the agreement with the Company BMC the Novo mesto factory will be allowed to inbuild only the half of the home made spare parts. In the agreement is also said that for the beginning the whole of the car will be composed of original English part imported to Novo mesto.

JANEZ STANOVNIK THE HEAD SECRETARY OF THE ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE

In April the reputable Slovene economist Dr. Janez Stanovnik took over the duty of the head secretary of the economic commission OUN for Europa. Up to now he had a number of duties — from lively collaboration in the liberation movements, in peace conference in Paris, was present and actively collaborated in several international conferences, where his personality got shaped into an economist, scientist and diplomat. In spite of lively political activity he also find time to publish a number of articles and treatises as well as extensive works in the field of economy. We should like to mention some of his works: Structure Changes in the World's Economy, Comparative Economic Systems and his book Developing Countries in the World's Economy which was translated foreign languages. Months ago he was the head of the Yugoslav delegation to the session UNCTAD at New Delphy where he lively discussed and pointed out the importance of the development through the trade, what means that

also developing countries should direct their economic more and more to the export trade.

His being elected for the head of the Europe Economic Commission therefore is not accidental; all the merit goes to his personality, professional education, activity and his criticism. Dr. Janez Stanovnik, the member of the UN Organization, which is one of the leading centres of the economic diplomacy on our continent, is personifying two connections. Connections between Europe and the critical questions of the developing countries as well as connections between the reconcilable processes between West and the East.

BIENNALE OF THE INDUSTRIAL MODELLING

During the months April and May took place the third International Biennale of the Industrial Modelling — BIO at the Gospodarsko razstavišče in Ljubljana. The Biennale represented over one thousand two- and three- dimensional articles exhibited from twenty countries. The best articles were awarded with 10 gold medals and eleven honourable mentions by the International Commission Board.

From the exhibited Yugoslav articles were granted with gold medal the sports scooter from the Tomos factory and the graphic arrangement of the third BIO arranged by the Ing. Grega Košak. Exhibited arm-chairs and chairs from the Zagreb factory »Jadran«, glasses from the Glasshouse Hrastnik and the exhibitional construction »Sistem«, arranged by the Ing. arch. Janez Vrhunc and Mitja Suhadolc were awarded with honourable mentions.

AGREEMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH BETWEEN YUGOSLAVIA AND GREAT BRITAIN

The British foreign trade minister, Mr. George Brown who recently visited Yugoslavia and the Yugoslav federal secretary for the foreign affairs, Grivčev signed an agreement about a collaboration in scientific research between Yugoslavia and Great Britain. The agreement includes also the exchange of the scientists and informations as well as the facilities of the joint

Ljubljanski hotel Union je dobil nov moderen del. — Posnetek z nedavnega tekmovanja kuharjev — amaterjev v ljubljanskem hotelu Slon. Tekmovali so v pripravljanju pravih slovenskih narodnih jedi

scientific research and improvement. The biggest interest was shown for the collaboration in the field of the agricultural machines and equipment production. The agreement is of great importance for the further economic co-operation between the two countries and will later surely give also other new possibilities of further collaboration.

CO-OPERATION BETWEEN ZASTAVA AND FIAT

The factory Crvena zastava from Kragujevac and the factory Fiat from Torino, Italy signed an agreement for further co-operation in the production of cars. Zastava has been producing some models of Fiat cars since 1962. The new agreement, which was recently signed by Yugoslavia and Italy is the first big financial agreement between a Yugoslav factory and a foreign collaborator, who is going to invest his means into Yugoslav economy.

According to the agreement, Crvena za-

Znani slovenski pevki zabavne glasbe Marjana Deržaj in Jožica Svete sta pred nedavnim nastopali tudi med našimi rojaki v Svici. Posneli smo ju pred odhodom z zagrebškega letališča

stava is going to invest its own and the foreign means into the modernization, increased production and higher productivity. Zastava will produce cars for both the inland and the foreign market. Zastava will get a part of the new technical devices directly from the factory FIAT. The Torino factory is now participating with 10,5 per cent in proportion to the total capital of the Crvena zastava, and will therefore receive the same percentage of the yearly profit by the Kragujevac factory.

LE PEINTRE RIKO DEBENJAK EXPOSE À PARIS

Seuls de rares artistes yougoslaves exposent à Paris. A côté de nos compatriotes Zoran Mušič et Veno Pilon, vivant à Paris, le peintre Riko Debenjak est le seul Slovène qui ait, ces derniers temps, exposé à Paris qui, pour les arts plastiques, représente certainement un des centres mondiaux.

Pour son exposition parisienne, le Lioublanais Riko Debenjak a préparé, à quelques exceptions près, un cycle de gravures non encore exposées «Les dimensions magiques», qui représentent le voyage de l'artiste dans le cosmos.

«Je m'intéresse toujours aux nouvelles voies et aux nouvelles expressions des arts plastiques», a dit l'artiste slovène de ses gravures les plus récentes. «Ainsi j'ai réfléchi aussi au cosmos, à ses dimensions, à la vue de l'homme sur ce monde nouveau, inconnu.»

Il a représenté cette vision du cosmos dans les gravures qu'il expose au carrefour le plus vivant de la Rive Gauche artistique, à la galerie La Hune, qui n'est certes pas grande, mais pour cela d'autant plus connue.

A l'inauguration de l'exposition, à côté de l'ambassadeur yougoslave Ivo Vejvoda, qui assumait le patronage de l'exposition, vinrent aussi de nombreux critiques, conservateurs et artistes connus. Le connaisseur artistique parisien, Jacques Lassaigne, a nommé Ljubljana, à cette occasion, «la Mecque de la gravure». Dans la préface du catalogue d'exposition, il a noté élogieusement sur Debenjak: «Le maître de la pose en parallèle et du relief a cette fois tracé les grands éclairs brillants de la certitude au milieu des forces obscures...»

Le directeur du Cabinet de gravure de la Bibliothèque Nationale Française, J. Adhémar, a déjà le premier jour acheté une des gravures exposées pour son institution. Dans les «Lettres françaises», un article sur Debenjak paraissait déjà un jour après l'inauguration.

A la galerie «La Hune» exposeront cette année probablement encore quelques auteurs slovènes, le premier d'entre eux devant être au début de l'été Janez Bernik.

GRAND SUCCÈS D'UN CHEF D'ORCHESTRE SLOVÈNE A GÈNES

Le chef d'orchestre Samo Hubad est déjà connu à Gènes. Il y a déjà dirigé plusieurs fois des concerts symphoniques et, l'an dernier, l'opéra de Janaček «Jenufa», que l'on représentait alors pour la première fois à Gènes.

Les spectateurs, qui trois fois remplirent le théâtre, reçurent avec enthousiasme le «Don Juan» de Mozart. Les critiques, de leur côté, en firent les éloges les plus élevés.

Un des critiques a écrit: «Avec l'excelente exécution du «Don Juan» de Mozart, le maître Samo Hubad a donné à l'opéra une importante suggestion dramatique.»

«Samo Hubad nous a donné quelque chose de plus qu'une contribution extraordinaire de chef d'orchestre», écrit un autre. «Il nous a donné une interprétation parfaite, une pureté de style, bref tous les fondements que nous reconnaissons. «Don Juan» fut de nouveau présenté comme un équilibre parfait, ce qui arrive très rarement...»

EN SLOVÉNIE 85.000 VOITURES PARTICULIÈRES

Le nombre des voitures particulières en Slovénie continue à s'accroître fortement. En 1965 on en avait enregistré 55.391, l'année suivante 68.022 et l'an dernier déjà 85.014, dont 80.920 voitures privées. Donc, l'an dernier seulement, en comparaison avec l'année précédente, le nombre des voitures particulières s'est accru de 17.000, soit de 25 %. Le plus de voitures particulières sont enregistrées à Ljubljana — 26.399, puis à Maribor — 9116; suivent les villes de Kranj, Celje, Nova Gorica, Koper, Novo mesto, Domžale, Ptuj, Radovljica, etc.

Les données concernant les véhicules de transport du secteur privé sont intéressantes aussi: il y a deux ans, les particuliers avaient en Slovénie 2575 camions enregistrés, l'an dernier il y en avait déjà 4132; dans le même temps, le nombre des véhicules de transport dans le secteur social n'augmentait que peu, de 6.706 à 6920. Nous avons maintenant en Slovénie, sur un nombre total de 11.052 de véhicules de transport, déjà 37 % des véhicules dans le secteur privé.

SLOVENSKA KNJIŽNA BESEDA SE JE ŽIVO RAZMAHNILA ŽE V ZAČETKU XIX. STOLETJA

Čeprav je bila knjižna dejavnost kranjskih izobražencev v drugi polovici XVIII. stoletja namenjena predvsem pouku preprostih ljudi, vendarle niso visoke književnosti čisto zanemarili. V visokem slogu so še naprej izdajali cerkvene knjige. Z navodili za pesnikovanje, pridanimi slovnici (1868), je poskušal Pohlín navdušiti mlade ustvarjalce za umetno pesem, dobrih deset let pozneje so le-ti pokazali svoje dosežke v prvem slovenskem pesniškem zborniku Pisanice. Prve posvetne pesmi so napisane po poznobaročnih in tujih klasicističnih zgledih, jezik se še okorno uklanja v umetne podobe. Želje, kakor je tale Vodnikova, so bile le večje od prave pesniške moči:

Druži se k men krajnske modrina dežele,
Jen zapejť prov čvrstu men daj povele;
Štur se vredna v meni zažgati že
Pesem pejť krajnsko.

Prav na koncu 18. stoletja sta nastali tudi prvi posvetni dramski besedili v slovenščini, napisani predvsem v preprostem jeziku meščana malih gorenjskih mest, kakor tudi najboljše spise v poljudnem jeziku obeh Vodnikovih Pratik, velike in male, ter Ljubljanskih Novic, prvega slovenskega časopisa.

Kot smo že omenili, niso v vseh slovenskih deželah pisali v istem jeziku. Prekmurci so imeli že od začetka XVIII. stoletja književnost v svojem jeziku, Štajerci so pisali po svoje najprej molitvenike, konec XVIII. in v začetku XIX. stoletja pa so najprej Volkmer, nato pa Modrinjak in drugi pisali v tem jeziku tudi pesmi.

Ob vsem tem je razumljivo, da je bil celo eden prvih raziskovalcev knjižnega jezika, Jernej Kopitar, mnenja, da bi bilo prav, če bi dokončni skupni slovenski knjižni jezik »zvarili« šele potem, ko bi iz slovnških popisov različnih narečnih skupin pobrali najboljše in najbolj »slovenske« besede in oblike. Čeprav je imenoval Kopitar svojo slovnico slovnico slovenskega jezika na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem, je spodbudil nekatere slovnščarje, da so popisali svoj jezik. Ta spodbuda nam je dala dva popisa štajerske različice knjižnega jezika, Smigočev in Dajnkov. Obenem pa smo dobili še dve osrednje slovenski slovnici, Vodnikovo Pismenost in Metelkovo, zaradi svoje izčrpnosti daleč najbolj porabno. To »serijo« slovnških zapisov slovenskega jezika je zaključila Murkova slovnica l. 1832, ki je polemiko o knjižnem jeziku začasno rešila s kompromisom: stari že razviti knjižni jezik naj upošteva nekatere štajerske posebnosti. Dvajset let kasneje to načelo zmaga in slovenščina dobi na zunaj v nekaterih posebnostih novo podobo.

Še bolj pomembno od teh bolj ali manj uspešnih poskusov utrditi slovensko knjižno besedo s pravili, z normo, kakor pravimo, pa je, da se je v zarji novega slogovnega hotenja oblikoval slovenski pesniški jezik. Ta se je v tem času nekako pripravil za doslej najvišji vzpon v Prešernovi poeziji.

Najprej se je izčistila cerkvena beseda. Tu ima največje zasluge Valentin Vodnik, priznavajo pa jih predvsem Matevžu Ravnikarju, ki je pisal slovenske besede, čeprav je bilo v njih malo slovenskega duha. Močno sodobna je manj znana pridiga Paskala Skerbinca, v kateri nas marsikatera podoba spominja prav na Prešerna: Ena globoka nevarna rana ne bo nigdar brez nove bolečine ozdravela, inu brez grenke arcnie bolnik iz bolezní ne vstane. Ako nam sovražnik naših duš eno rano stri, je večdejl tako globoka, inu nevarna, kakor veliko je proti nam njegovo sovraštvo.

Novosti pa je čutili tudi v pesniški besedi. Prešeren je zelo cenil lahkotne romantične tone pesmi koroškega rojaka Urbana Jarnika, ki je takole zapel:

Slaba je svitloba lune.
Njo oblaki skrivajo.
Žalostno na citrah strune
V moje srce glas pojo;

in podobno. Preprosta beseda ni več preobložena kot v baroku, ne več stroga kot v klasicizmu, lahkotna je in odprta za čustveno vsebino. Iz vsega tega je Prešeren lahko ustvaril svojo veliko besedo.

UČIMO SE SLOVENŠČINE

INDUSTRIJSKO MESTO

»Kako se imenuje to mesto?« je vprašala Ellen. Z dedkom sta se peljala na Gorenjsko. Dedek se je ozrl in videl pod cesto strnjeno gmoto streh, iznad katerih je štrlelo več tovarniških dimnikov.

»To je Kranj,« je povedal dedek.

Avtobus je tedaj zapeljal že prek mostu in se je vzpenjal po strmi tlakovani ulici.

»Pravijo, da je to eno izmed najbogatejših mest v naši državi. Ko sem bil mlad, se mi je zdelo nekam sivo, vsakdanje. Danes pa! Tu je Iskra, pomembna tovarna električnih naprav, potem tekstilna tovarna, razne strokovne šole, mesto ima svoje gledališče, svojo študijsko knjižnico, svoj muzej —.«

»Zakaj je mesto tako praznično? Koliko zastav je!« se je začudila Ellen.

»A, Gorenjski sejem! Vsako leto tu prirejajo razstavo vseh dosežkov Gorenjske. Ne moreš si misliti, koliko ljudi obiše ta sejem.«

Ko sta bila že skoraj iz mesta, je Ellen glasno občudovala naselje novih stanovanjskih zgradb. »So to mestna ali tovarniška stanovanja?«

Na pomoč jima je priskočil domačin, ki je sedel poleg dedka. »To je pa delavsko naselje, Zlato polje,« je povedal.

»Zlato polje,« si je v mislih ponovila Ellen.

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Vitorovič

AN INDUSTRIAL TOWN

»How is this town called?« asked Ellen. She and her grandfather were driving to Gorenjska. Grandfather looked around and saw a mass of huddled roofs with several factory chimneys towering above below the road.

»This is Kranj,« he said

At that time the bus had already crossed the bridge and was ascending along the steep, paved street.

»This is said to be one of the richest towns in our country. When I was still young, it seemed somewhat grey and common. But now! There is Iskra here, an important plant, manufacturing electrical instruments, then the textile mills, various vocational schools; the town has its own theater, study library, museum...«

»Why does the town have this festive look? How many flags there are!« wondered Ellen.

»Oh, yes, the Gorenjska Fair. An exposition of all achievements is organized here every year. You cannot imagine how many people go to see the fair.«

When they were almost out of town, Ellen voiced her admiration for the block of new apartment houses. »Are these municipal or factory apartments?«

They were helped out by a native, sitting beside grandfather. »This is the workers' colony, Zlato polje,« he said.

»Golden Field,« repeated Ellen in her thoughts.

Survey of Verb Forms

If we want to get a firm basis for construction of all of the verb forms, we have to know both the present-tense stem and the infinitive stem of each Slovene verb, i.e. we have to know one present-tense form and the infinitive: *krene-m* and *kreni-ti* (to set out). In two large classes of verbs both stems are equal: *dela-m* and *dela-ti*, *hodi-m* and *hodi-ti*. In some other groups, numerically poorer, the difference between the two stems can be quite considerable: *vzame-m*: *vze-ti* (to take); *poje-m*: *pe-ti* (to sing); *žene-m*: *gna-ti* (to drive, urge); *začne-m*: *zače-ti* (to begin); *obišče-m*: *obiska-ti*; *pošlje-m*: *posla-ti* (to send); *piše-m*: *pisa-ti*, etc. In some tens of verbs, the infinitive stem is not automatically deducted from the infinitive: infinitive *plesti*: inf. stem. *plet-* (to knit); *teps-ti* *tep-* (to beat); *stri-či*: *strig-*, *re-či*: *rek-*. With these verbs, the active form of the past participle in -l, -la, -lo has to be learned: *plet-la*, *tep-la*, *strig-la*, *rek-la*.

The present tense of all the verbs is formed from the present-tense stem by adding endings for all the three persons in the three numbers:

	Singular	Dual	Plural
1st pers.	-m	-va	-mo
2nd pers.	-š	-ta	-te
3rd pers.	-	-ta	-jo

(*dela-m*, *dela-š*, *dela*; *dela-va*, *dela-ta*, *dela-ta*; *dela-mo*, *dela-te*, *dela-jo*).

The imperative is derived from the same stem. The Slovene verb has a second person singular form, a first person and a second person dual and plural forms. The dual and plural forms are formed from the singular form by adding endings which equal the corresponding present-tense endings:

2nd pers. sg.	<i>delaj!</i>
1st pers. du.	<i>delaj-va!</i>
2nd pers. du.	<i>delaj-ta!</i>
1st pers. pl.	<i>delaj-mo!</i>
2nd pers. pl.	<i>delaj-te!</i>

In some groups of verbs, the difference between the imperative and present tense is only in the position of the accent or even merely in the pitch of the word.

The imperfect verbs form the present participle in -č (-ing) from the present-tense: *dela-jo-č* (working), *nes-o-č* (carrying), *sled-e-č* (following). These participles have all the forms of an adjective and are inflected: *delajoča oseba* (a working person), *v sledečih odstavkih* (in the following paragraphs). As the construction is not uniform for all the verbs, we will cite it in particular classes separately.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

UNE VILLE INDUSTRIELLE

«Comment s'appelle cette ville?» demanda Hélène. Avec le grand-père elle allait en Haute Carniole. Le grand-père se retourna et il vit au-dessous de la route la masse serrée des toits, au-dessus desquels s'élevaient plusieurs cheminées d'usines.

«C'est Kranj,» dit le grand-père.

L'autobus avait alors déjà franchi le pont et grimpait la rue pavée escarpée.

«On dit que c'est une des villes les plus riches de notre Etat. Quand j'étais jeune, elle me semblait en quelque sorte grise, banale. Mais aujourd'hui! Voici Iskra, importante usine d'ap-

pareils électriques, puis une usine textile, diverses écoles professionnelles; la ville a son théâtre, sa bibliothèque d'études, son musée —.»

«Pourquoi la ville est-elle si solennelle? Combien de drapoux il y a!» s'étonna Hélène.

«Ah! La Foire de la Haute Carniole! Tous les ans on organise ici une exposition de toutes les acquisitions de la Haute Carniole. Tu ne peux pas te figurer combien de gens visitent cette foire.»

Lorsqu'ils étaient déjà presque hors de la ville, Hélène admirait à haute voix l'agglomération des nouveaux bâtiments d'habitation. «Est-ce que ce sont des logements de la ville ou des usines?»

Un habitant de l'endroit, qui était assis à côté du grand-père, leur vint au secours. «C'est une agglomération ouvrière, Zlato polje (le champ d'oré)» dit-il.

Revue des formes verbales

Si nous voulons nous faire une base solide pour la formation de toutes les formes verbales, nous devons pour chaque verbe slovène connaître le thème du présent et de l'infinitif, autrement dit, nous devons connaître une forme du présent et l'infinitif (par ex. *krene-m* et *kreni-ti*). Pour deux amples groupes de verbes, les deux thèmes sont les mêmes (*dela-m* et *dela-ti*, *hodi-m* et *hodi-ti*). Pour certains groupes numériquement plus pauvres, la différence entre les deux thèmes est assez sensible (*vzame-m* et *vze-ti*, *poje-m* et *pe-ti*, *žene-m* et *gna-ti*, *začne-m* et *zače-ti*, *obišče-m* et *obiska-ti*, *pošlje-m* et *posla-ti*, *piše-m* et *pisa-ti*, etc.). Il y a quelques dizaines de verbes où le thème de l'infinitif ne ressort pas automatiquement de l'infinitif (ples-ti à thème infinitif *plet-*, *teps-ti*: *tep-*, *stri-či*: *strig-*, *re-či*: *rek-*). Pour ceux-ci nous devons retenir le participe passé actif en -l, -la, -lo (*plet-la*, *strig-la*, *rek-la*).

A partir du thème du présent on forme le présent de tous les verbes en ajoutant pour les trois personnes aux trois nombres les terminaisons suivantes:

	Singulier	Duel	Pluriel
1 ^e pers.	-m	-va	-mo
2 ^e pers.	-š	-ta	-te
3 ^e pers.	-	-ta	-jo

(*dela-m*, *dela-š*, *dela*; *dela-va*, *dela-ta*, *dela-ta*; *dela-mo*, *dela-te*, *dela-jo*).

A partir du même thème on fait dériver aussi l'impératif que le verbe slovène possède pour la 2e pers. du sg. et pour les 1e et 2e pers. du duel et du pluriel. De la 2e pers. du sg. de l'impératif on forme les quatre autres impératifs en ajoutant les terminaisons qui sont égales aux terminaisons correspondantes du présent:

2 ^e pers. du sg.:	<i>delaj!</i>
1 ^e pers. du duel:	<i>delaj-va!</i>
2 ^e pers. du duel:	<i>delaj-ta!</i>
1 ^e pers. du plur.:	<i>delaj-mo!</i>
2 ^e pers. du plur.:	<i>delaj-te!</i>

Pour quelques groupes de verbes, la différence entre l'impératif et le présent réside dans la place de l'accent ou seulement dans la mélodie du mot.

A partir du présent, les verbes de durée forment le participe présent actif en -č (par ex. *dela-jo-č*, *nes-o-č*, *sled-e-č*). Ces participes ont toutes les formes adjectives et se déclinent aussi (*delajoča oseba*; *v naslednjih odstavkih*).

nous l'indiquerons séparément pour les groupes de verbes participiers.)

RENCONTRE '68

A Ljubljana, à la mi-avril se sont présentés les jeunes écrivains slovènes du Littoral et de la Carinthie outre-frontière. La «rencontre '68», qui eut lieu dans la grande salle du Musée d'Art National, fut une agréable surprise et nous nous sommes convaincus que la jeune génération slovène, qui vit hors de la mère-patrie, poursuit avec un véritable enthousiasme la tradition de la littérature slovène à l'étranger. A la soirée littéraire se sont produits: Gustav Janusch, Niko Darle, Boro Kostanek et Miško Maček de la Carinthie, Filibert Benedetič de la Slovénie Vénitienne et Marko Kravos et Igor Tuča de Trieste.

Ces jeunes écrivains slovènes sont pour la plupart des «sauvageons» dans un monde où ils doivent toujours lutter pour l'égalité en droits de leur langue maternelle. Ils ont très peu de possibilités pour la publication de leurs oeuvres littéraires et pour l'activité culturelle. A Trieste il y a bien un théâtre national slovène et deux revues littéraires, auxquelles ils peuvent collaborer, mais en Carinthie seul paraît périodiquement le recueil »Mladje«, d'où sont issus tous les jeunes écrivains carinthiens; la parole écrite slovène et la culture slovène en général à l'étranger doit toujours avoir surtout un caractère de défense nationale. C'est précisément cela qui donne à la création littéraire slovène dans ce domaine un cachet caractéristique. Et c'est peut-être justement pour cela que nous la suivons avec une telle sympathie.

COOPÉRATION ZASTAVA — FIAT

L'usine Crvena zastava de Kragujevac et l'usine Fiat de Turin en Italie se sont entendues ces derniers temps pour une coopération plus vaste dans la production des voitures particulières. Depuis l'année 1962 déjà, l'usine Zastava fabrique quelques modèles Fiat. Mais le nouvel accord, ratifié récemment aussi par le gouvernement italien, est le premier accord financier plus important entre une usine yougoslave et un collaborateur étranger qui placera ses ressources dans l'économie yougoslave.

D'après cet accord, Crvena zastava placera ses ressources financières propres et celles du partenaire étranger dans la mo-

dernisation de ses services, elle accroîtra la productivité et étendra la production aux marchés du pays et de l'étranger. Une partie des nouvelles installations techniques sera fournie à Zastava par l'usine Fiat elle-même. L'usine de Turin participe maintenant à Crvena zastava dans la proportion de 10,5 % de son capital commun; elle recevra donc une partie tout aussi grande du bénéfice annuel de l'usine de Kragujevac. La production de Crvena zastava s'élèvera jusqu'en 1970 à 130.000 véhicules par an. On espère aussi que Crvena zastava commencera à fabriquer aussi les modèles «Fiat 124» et «Fiat 125».

TOYOTA EN YUGOSLAVIE

Il y a quelques semaines, on déchargeait dans le port de Rijeka les 36 premières voitures de la marque japonaise connue »Toyota«, qui étaient alors pour la première fois importées en Yougoslavie. Jusqu'à la fin de cette année il y aura sur notre marché environ 500 voitures de cette marque. A côté de ce premier envoi de voitures, on a importé aussi un nombre suffisant de pièces de rechange. Etant donné le bas prix, le confort et la belle ligne de cette voiture, un grand intérêt règne dans notre pays pour ces automobiles; de plus, l'usine »Toyota« accorde pour ses voitures une garantie d'un an ou 20.000 kilomètres parcourus. Ces voitures sont importées par l'entreprise »Jugovavto« de Belgrade et elles ne sont vendues que contre des devises étrangères.

LA BIENNALE DE L'INDUSTRIAL DESIGN

A la Foire économique de Ljubljana se déroula en avril et mai la troisième Biennale internationale d'industrial design (BIO), qui présentait plus d'un millier de pièces à deux et à trois dimensions de vingt pays. Un jury international a décerné aux meilleurs produits dix médailles d'or et onze mentions honorables.

La médaille d'or fut décernée, parmi les produits yougoslaves, au vélomoteur sportif Tomos et à l'arrangement graphique de la 3e BIO, effectué par l'ing. Grega Košak. Des mentions honorables furent décernées entre autres à l'usine de Zagreb »Jadran« (chaises et fauteuils), aux verres de la verrerie de Hrastnik et à la con-

struction d'exposition »Sistem«, effectuée par les ingénieurs architectes Janez Vrhunc et Matija Suhadolc.

RUDIS TRAVAILLE EN AFRIQUE

L'association d'affaires Rudis de Trbovlje entretient depuis une série d'années de bonnes relations d'affaires avec les Etats nord-africains. »Rudis« a construit avec succès dans ces Etats plusieurs ouvrages, surtout miniers, et effectué beaucoup de travaux de recherches et autres. Maintenant cette entreprise construit en R.A.U., en Algérie et au Maroc quatre ouvrages miniers plus importants, qui seront terminés soit cette année, soit l'année prochaine.

UNE CHANTEUSE SLOVÈNE DANS UN OPÉRA SUISSE

Dans la ville de Saint-Gall en Suisse, le nouvel Opéra a engagé aussi la soprane slovène Tatjana Kraljeva. Jusqu'ici elle s'est produite dans des rôles en vue déjà dans les »Contes d'Hoffmann«, »Fidelio« et »Les noces de Figaro«. Pour deux ans elle a signé récemment aussi un contrat avec l'Opéra de Wuppertal en R.F.A. pour des rôles dans »Madame Butterfly«, »Eugène Onéguine«, »Faust« et »La dame de pique«. Elle restera en même temps un hôte permanent de l'Opéra de Saint-Gall.

UN ACCORD SUR LES RECHERCHES SCIENTIFIQUES ENTRE LA YUGOSLAVIE ET LA GRANDE-BRETAGNE

Il y a peu de temps est venu en Yougoslavie le ministre du commerce extérieur de la Grande-Bretagne, George Brown, qui avec le secrétaire fédéral yougoslave aux affaires étrangères, Grivčev, a signé un accord sur une plus vaste coopération entre la Yougoslavie et la Grande-Bretagne. Cet accord prévoit entre autre un échange de spécialistes et d'informations et des facilités dans les recherches scientifiques réciproques et le perfectionnement des cadres scientifiques. Les plus grandes possibilités et un vif intérêt pour la coopération se manifestent dans le domaine de la production des machines et de l'équipement agricoles. Cet accord a une grande signification pour la coopération éco-

Portorož — plaža v tem znanem slovenskem letovišču je med najlepšimi v severnem delu Jadrana

nomique ultérieure entre les deux Etats et, avec le temps, il mènera encore à des formes nouvelles de coopération.

**SOINS MÉDICAUX GRATUITS
DES MINEURS**

Les organes d'autogestion des «Houillères du Zasavje» accorderont cette année un traitement médical gratuit à certains mineurs. Les mineurs qui souffrent de rhumatismes, d'affections cardiaques et nerveuses, de difficultés respiratoires et ceux qui, selon les constatations médicales, se sont affaiblis, iront en congé pour 3 semaines. Tous les frais de ce congé seront réglés par la mine.

**LES AUTOMOBILES «AUSTIN»
DE NOVO MESTO**

A la récente foire de l'automobile de Belgrade, le directeur de l'usine IMV de Novo mesto a communiqué que cette usine commencerait sous peu le montage des voitures de la marque »Austin 1300«. Les premières voitures paraîtront sur le marché au début d'octobre. Au commencement,

l'usine fabriquera environ 5000 voitures par an; la production ira ensuite en augmentant et elle s'étendra encore à d'autres modèles de cette usine anglaise connue. D'après le contrat passé avec la société BMC, l'usine de Novo mesto pourra incorporer au plus la moitié des pièces de la production du pays. Au début, les voitures ne seront montées qu'avec des pièces importées.

**LE CHÂTEAU DE BREŠTANICA —
UN MUSÉE**

Au cours de la dernière guerre, le château de Breštanica fut un des plus grands camps nazis en Slovénie, par lequel passèrent environ 67.000 Slovènes. En mémoire des jours atroces de la déportation, on érigea là en 1963 un beau monument à tous les déportés slovènes.

Les habitants zélés de Breštanica, ensemble avec le «Posavski muzej» de Brežice et le Musée de la Révolution de Ljubljana, organisent maintenant dans le château un musée qui sera consacré à tous les Slovènes qui furent déportés durant la Seconde Guerre mondiale. Dans sept salles

d'exposition on présentera chronologiquement les déportations des personnes de la Slovénie entière et de la Carinthie. Ce sera l'unique collection de musée du genre en Slovénie.

Le nouveau musée à Breštanica sera ouvert le 30 juin. Ce jour-là, il y aura à Breštanica aussi un grand rassemblement.

**ASSEZ D'EAU MINÉRALE,
MAIS L'EAU POTABLE MANQUE**

A la mi-avril, les entreprises de constructions «Konstruktor» et «Entreprise industrielle de montage» de Ljubljana ont commencé à construire la conduite d'eau de Gornja Radgona—Radenci. L'artère principale de cette conduite du village de Podgrad par Gornja Radgona, Šratovec et Melov sera terminée, selon les prévisions, déjà fin juin de cette année. Ainsi à Radenci, l'eau de Podgrad coulera déjà en juillet.

A Radenci, on a maintenant de très grandes difficultés pour une bonne eau potable. C'est pour cette raison que la station climatique de Radenska Slatina a décidé de financer la construction entière de la conduite d'eau, qui coûtera presque un demi-milliard d'anciens dinars.

**LA GROTTÉ DE TABOR A AUSSI
DE PLUS EN PLUS D'HÔTES**

Les Français informent leurs touristes qui voyagent en Yougoslavie d'une manière particulière: à l'aide d'étoiles ils marquent les endroits qui méritent une attention particulière. C'est ainsi que la grotte de Tabor (Taborska jama) près de Turjak a deux étoiles, ce qui l'an dernier a valu à cette partie de notre monde souterrain aussi la visite d'un bon nombre de Français. Comme curiosité, mentionnons que l'année dernière même 12 Néo-Zélandais ont visité la grotte de Tabor.

La Société touristique de Grosuplje a aménagé, au cours de l'hiver dernier en hors-saison, une barrière de protection, et surtout elle a réorganisé l'installation électrique, avec laquelle on avait des difficultés constantes à cause de l'humidité.

NOTICIAS

ENCUENTRO 68

En la «Galería Nacional» de Ljubljana, tuvo lugar el «Encuentro 68» entre literatos eslovenos emigrados de Primorje y Koroška. Este encuentro fue un agradable acontecimiento y estamos seguros que la joven generación eslovena que vive en el extranjero, continúa la tradición de los literatos eslovenos.

En el recital actuaron: Gustav Janusch, Niko Darle, Boro Kostanek y Miško Maček de Koroška, Filibert Benedetič de Beneška Slovenija y Marko Kravos e Igor Tuta de Trieste.

Estos jóvenes literatos eslovenos luchan por la igualdad y derechos de su lengua materna. Las posibilidades para publicaciones y actos culturales son pocas. En Trieste existe el Teatro Nacional Esloveno y se publican dos revistas en las cuales pueden colaborar. En Koroška periódicamente se publica la revista «Jóvenes».

La literatura eslovena y, en general, la cultura eslovena, defienden la nacionalidad. Esto le da a las creaciones literarias eslovenas un sello particular. Justamente por esta causa las recibimos con tanta simpatía.

CANTANTE ESLOVENA EN SUIZA

La cantante eslovena, soprano Tatjana Kralj, fue contratada por la ópera de St. Gallen en Suiza. Hasta ahora actuó en papeles importantes en «Los cuentos de Hoffman», «Fidelio» y «Figaro». También contrato por dos años con la ópera de Wuppertal, Alemania para papeles en «Madame Butterfly», «Fausto» y otros. Al mismo tiempo será siempre invitada especial de la ópera de St. Gallen.

CONVENIO ENTRE YUGOSLAVIA Y GRAN BRETAÑA

Hace poco visitó Yugoslavia el Ministro de Comercio Exterior de Gran Bretaña Sr. George Brown quien, conjuntamente con el Secretario de Relaciones Exteriores de Yugoslavia sr. Givčev, firmó un convenio para una mayor cooperación entre ambos países. El convenio abarca entre otras cosas, intercambio de técnicos, informaciones y ayuda mutua en el campo científico. Las mayores posibilidades e interés existen para la fabricación de ma-

quinaria agrícola. Este acuerdo es de un gran significado para la futura cooperación económica entre los dos países y representa el comienzo de nuevas formas de colaboración.

AUTOMÓBILES «AUSTIN» SERÁN FABRICADOS EN NOVO MESTO

En la exposición de autos que tuvo lugar en Belgrado, el Director de la fábrica IMV de Novo Mesto comunicó que esta fábrica comenzará pronto con el armado de automóviles marca «Austin 1300». Los primeros aparecerán en mercado en octubre. Al comienzo la producción será de 5000 autos al año. Posteriormente serán fabricados otros modelos de esta conocida marca inglesa. Por ahora las piezas serán importadas. Posteriormente y de acuerdo a un convenio firmado con la sociedad BMC, la mitad de las piezas necesarias serán de fabricación nacional.

«RUDIS» TRABAJA EN EL AFRICA

La sociedad comercial «Rudis» de Trbovlje, mantiene hace ya algunos años buenas relaciones comerciales con los países del norte de Africa. «Rudis» construyó con éxito centros mineros y realizó tareas exploratorias. Ahora construyen en Repúblicas Arabes Unidas, Algeria y Marruecos, cuatro importantes centros mineros que estarán terminados a fines de este año o comienzos del próximo.

BIENAL DE MODELADO INDUSTRIAL

En abril y mayo tuvo lugar en Ljubljana la tercer Bienal de modelado internacional (BIO) donde fueron mostrados más de mil modelos expuestos por veinte países.

El jurado internacional adjudicó diez medallas de oro y once menciones de honor a las mejores construcciones. De entre las construcciones yugoslavas fueron premiados con medalla de oro la motoneta sport Tomos y el decorado gráfico para la tercer BIO que preparó el Ing. Grega Košak. Las menciones de honor fueron adjudicadas, entre otros, a la fábrica Jadran de Zagreb, la cristalería de Hrastnik y el decorado ambiental «Sistem» preparado por los Ing. Arqu. Janez Vrhunc y Matija Suhadolc.

COOPERACIÓN ZASTAVA — FIAT

Las fábricas, «Crvena zastava» de Kragujevac y «Fiat» de Torino, Italia, acordaron mantener una mayor cooperación en la importación de autos. La fábrica «Zastava», ya desde el año 1962, importa automóviles Fiat. El nuevo acuerdo que fue firmado por los gobiernos yugoslavo e italiano, es el más importante convenio comercial entre una fábrica yugoslava y su similar extranjera que volcará sus ganancias en la economía yugoslava. De acuerdo con el convenio, la fábrica «Crvena zastava» invertirá los capitales nacional y extranjero en la modernización de sus dependencias y el aumento de su producción para el mercado interno y externo. La propia fábrica Fiat le procurará nuevos adelantos técnicos. La Fiat participó con un 10,5 % del capital total y también recibirá ese porcentaje de las ganancias anuales de la fábrica yugoslava. Hasta el año 1970, la producción de la «Crvena zastava» aumentará a 130.000 autos al año. Dentro de poco también esperan comenzar con la fabricación de los conocidos nuevos modelos «Fiat 124» y «Fiat 125».

AUTOMÓBILES «TOYOTA» EN YUGOSLAVIA

Hace pocas semanas fueron desembarcados en el puerto de Rijeka 36 automóviles de la conocida marca japonesa Toyota que son los primeros importados por Yugoslavia. Hasta fin de año serán importados 500 automóviles de esta marca. Junto con los automóviles fueron importados también suficiente número de repuestos. Desde el punto de vista de los precios bajos, linda y moderna forma, existe en el país gran interés. Además la fábrica «Toyota» extiende garantía por un año o un kilometraje de 20.000 para sus automóviles. Estos fueron importados por «Jugavto» de Belgrado y se pueden adquirir solamente por divisas.

FILIBERT BENEDETIČ se je rodil 17. februarja 1935 v Tržiču (Monfalcone). Po italijanski osnovni šoli je hodil na slovensko učiteljsko v Gorici. Po maturi se je vpisal na fakulteto za tuje jezike in književnosti v Benetkah, ki pa je zaradi težkih socialnih razmer ni dokončal. Od leta 1964 je tajnik Slovenskega gledališča v Trstu. Njegove pesmi, pa tudi proza, so izhajale v goriških Mladih vzhodih, Soči, Primorskem dnevniku, Jadranskem koledarju, Tokovih, Zalivu in v ljubljanskih Perspektivah. Prevajal je špansko, italijansko, poljsko in rusko poezijo. Leta 1967 so uprizorili njegov dramski prvenec Ne vedno kakor lastovke. Njegova zbirka Razpoke je izšla leta 1966 v Trstu.

Moji zemlji

Da bi ti rekel vse prav vse
kar v srcu joče in poje —
moje besede so revne.

Ogenj kraške burje in sonca
je oblizal dušo
— morje Soča Benečija Brda —
rana naših razsekanih dreves
je ostala ocean.

Da bi ti rekel vse prav vse
kar v srcu joče in poje
zemlja mati
bi moral izjokati nerazrešljivo pesem
samote.

GUSTAV JANUSCH

GUSTAV JANUSCH se je rodil 19. septembra 1939. Svoje prve pesmi je objavil v reviji »Mladje«. Po poklicu je učitelj. Poleg literature se prav tako uspešno ukvarja s slikarstvom. Prejel je že več nagrad.

Doma

Kad bi ostal
doma.
Sedel bi
na klop
in poslušal
veter, ki kroži
že vekomaj
po rjavi zemlji.
Zvedel bi
ali so že
sejali ajdo,
ali so že
zorali
njivo
in sejali vanjo
mlado življenje.
Zvedel bi tudi,
ali je jesen že
obdarila
žuljave roke
in jim prinesla
blagoslova.
Toda včeraj
so razdrli klop
in šli v tujino.

Mladi slovenski pesniki s Koroške in s Tržaškega so brali svoja dela v Narodni galeriji v Ljubljani.
Foto: Andrej Agnič

Srečanje slovenskih zamejskih literatov

V veliki dvorani Narodne galerije v Ljubljani je bilo 10. aprila nadvse zanimivo srečanje mladih slovenskih zamejskih književnikov. Prišli so iz Koroške in s Tržaškega. Večina je brala svoje pesmi. Korošci Gustav Janusch, Miško Maček, Niko Darle in Boro Kostanek izhajajo iz celovškega kluba mladih literatov Mladje, ki občasno v samozaložbi izdaja zbornik z istim imenom. Prav ta krožek je leta 1960 prebil mrtvilo, ki je do takrat dušilo Koroško, in s svojimi odrskimi prizadevanji, likovniki, pesniki in prozaisti bistveno razgibal kulturno ozračje doma, s svojimi vrednejšimi stvaritvami pa je segel tudi v splošno slovensko kulturno delovanje.

Pri pesnikih s Primorske se odraža mnogo bolj pestra in bogata kulturna žetev, ki nikakor ni brez neke kontinuitete in tradicije, pa čeprav jo je v precejšnji meri načel italijanski fašizem pred zadnjo vojno. Niti ni ta prostor nikoli izgubil stika z osrednjo Slovenijo — z Ljubljano — kot se zdi, da se je pod pritiskom hudih razmer zgodilo s Koroško. Zato je njihovo literarno ustvarjanje mnogo bolj sproščeno, saj se veže na živahno in razvejano revialno ter na drugo kulturno življenje. S Primorske so v Ljubljani nastopili: Filibert Benedetič, Marko Kravos in Igor Tuta.

Književnost zamejskih pesnikov in pisateljev ima v celotni slovenski književnosti posebno mesto, saj nikoli ni imela

istih življenjskih pogojev kot književnost v matični domovini. Je kot samorastnik, prebroditi mora nešteto ovir, da se prebije iz anonimnosti, da lahko pride do svojih ljudi. »Na Koroškem je bilo treba,« pripoveduje mladi koroški pesnik Miško Maček, ki zdaj študira sociologijo na dunajski univerzi, »v pičlih osmih letih prekoračiti skoraj vso slovensko literarno stilistiko vse do slovenske moderne. Slovenska umetniška beseda si je morala in si še mora pribojevati svoje mesto v kulturnem življenju naše manjšine. Samorastništvo je slej ko prej edina resnična možnost v našem literarnem ustvarjanju. Zelo težko je dobiti založnika za osebno izpovedno zbirko ali pa za periodično literarno glasilo. Vsa naša kultura pa mora biti še podrejena »narodnoobrambni« politiki. Prav tako pa pomeni vsaj manjšemu delu avstrijskih državljanov naša slovenska literatura oploditev avstrijske poezije.«

Podobno govori tudi Niko Darle — Erik Prunč, ki je zdaj zaposlen kot lektor slovenščine na graški univerzi: »Slovenska beseda naj bi imela poleg umetniške funkcije v določeni meri tudi narodnostno. Vendar je težko najti pravo mero...« Erik Prunč je leta 1962 ustanovil »oder mladje«, ki naj bi prerasel v slovensko gledališče, pa se ni uspel obdržati.

O podobnih »narodnoobrambnih elementih« njihove poezije govorijo tudi mladi književniki s Primorske. Tako pravi Filibert Benedetič, tajnik Slovenskega gledališča v Trstu: »Naravne anomalije geografskih kart-bremenijo eksistenčno borbo z novimi elementi. To je tudi primer slovenske manjšine v Italiji. Naša stalna komponenta je **narodna obrambnost**. Ta pa zadobiva v slovenski kulturni samobitnosti svojstvene značilnosti, ki terjajo od človeka — umetnika na križišču dveh svetov — velike žrtve. Največja žrtev pa je, poleg »naravne geografske anomalije«, podrejenost estetskih iskanj našemu večnemu motivu življenja v narodu.«

Tako pravijo mladi slovenski zamejski književniki. Njihova beseda je vsa zanosna, polna in močna. Slovenska zamejska književnost ni svet za sebe, temveč sestavni del enotne slovenske književnosti, saj vsi Slovenci pripadamo istemu kulturnemu prostoru. Matična dežela pa mora tem prizadevanjem, ki niso le obrobna, nuditi vso pomoč.

J. P.

Jugoslovanski film si utira pot v svet

Jugoslovanski filmi so dobili doslej že nekaj mednarodnih priznanj in nagrad. Največ uspehov so poželi kratki filmi; Vukotić je za svojo risanko »Piccolo« dobil belo Oskarja — najvišje priznanje v filmskem svetu. Tuđi celovečerni filmi — Bulajićev dokumentarni »Skopje 65« in njegova »Kozara«, Petrovićev film »Tri«, Vukotićev »Sedmi kontinent« in še nekateri, so dobili v svetu lepa priznanja.

Resničen vzpon in slavo jugoslovanske filmske umetnosti pa je dosegel Petrovićev film »Zbiralci perja«, v tujini bolj znan pod naslovom »Srečal sem tudi srečne cigane«, ki je na lanskem filmskem festivalu v Cannesu dobil najvišje priznanje kritike in je bil letos uvrščen v najožji izbor petih kandidatov za Oscarja v Hollywoodu. Film je imel velik komercialni uspeh, saj je bil prodan v številne dežele sveta.

Za filmom »Zbiralci perja« se je zvrstila še vrsta drugih, ki so doma in v svetu vzbudili mnogo zanimanja in dosegli veliko priznanj. Tako je film Puriše Djordjevića »Jutro«, ki je bil nagrajen že v Puli, dobil v Benetkah lanskoletno nagrado Volpi.

»Jutro« je film o tistem jutru med dvema dobama, ki je borce-revolucionarje prestavilo iz vojne v mir; je film, ki skuša prikazati poetsko resnico o čustvih in ravnanju ljudi, ki so morali v enem samem dnevu zgraditi osebnost in družbeni most med dvema dobama.

S svojo odkrito tematiko je v jugoslovanski javnosti razplamtel glasne razprave; v tujini pa je prav ta odkritost v naši umetnosti vzbudila posebno pohvalo.

Spomladi je bil v Nemčiji »mali festival jugoslovanskega filma«, na katerem so poleg Djordjevićevega »Jutra« prikazali še nekaj najuspešnejših jugoslovanskih filmov.

Številne razprave v nemških listih so pripomogle k popularnosti jugoslovanskega filma. In tako je končni izkupiček tega »malega festivala« naših filmov v Nemčiji odkup več filmov za nemško televizijo, s tem pa zagotovilo, da bo nemška javnost spoznala našo filmsko umetnost.

Tudi na Švedskem so priredili teden jugoslovanskega filma. V Stockholmu so se zvrstili naši najboljši filmi, ki so bili na-

grajeni doma in na tujem. Poleg filmov »Zbiralci perja«, »Jutro« in »Ljubezenski primer« so predvajali tudi Pavlovićev film »Prebujanje podgan«, ki je bil nagrajen v Berlinu, »Rondo« z nagrado iz Pule, »Mali vojaki«, ki nas bodo letos zastopali na festivalu v Cannesu, ter še nekatere. Švedski filmski tisk je jugoslovanskim filmom posvetil precej pozornosti. Upamo lahko, da si bo naša filmska umetnost utrla pot na redni spored kino dvoran po vsej Švedski.

Žal je slovenski film na tej poti k mednarodnemu uspehu precej zaostal. Z ednim uspehom zadnjega časa se lahko pohvali le mladi slovenski režiser Matjaž Klopčič. Njegov igrani film »Na papirnatih avionih« je bil uvrščen v popularno prireditev Teden kritike, ko so prikazali dela 12 mladih filmskih umetnikov. Prireditev se dogaja v okrilju vsakoletnega mednarodnega filmskega festivala v Cannesu. Če pripišemo, da se je izmed 87 kandidatov med 12 izvoljenih uvrstil prav Klopčičev film, bomo ta uspeh še bolj cenili.

Lepo se uveljavlja tudi slovenski kratki film. Na nedavnem festivalu dokumentarnega in kratkega filma v Beogradu so vsi trije slovenski režiserji, ki so sodelovali na festivalu, dobili najvišja priznanja in nagrade. Večino kratkih in dokumentarnih filmov s tega festivala so takoj prodali v tujino — v Rusijo, Čehoslovaško, Poljsko, Madžarsko in Bolgarijo. Največ filmov je kupila televizija Nemške demokratične republike.

V letošnjem letu bodo slovenski filmski umetniki posneli štiri celovečerne filme. Že v maju je steklo snemanje partizanskega filma »Peta zaseda« — napeta zgodba iz časov narodnoosvobodilne vojne. Film režira France Kosmač.

Z velikim zanimanjem bomo pričakovali barvni film »Povest o dobrih ljudeh«. Dobri ljudje, o katerih je spisal povest znani slovenski pisatelj Miško Kranjec, živijo svoje majhno, skrito življenje ob Muri. Pokrajina, polna poetične miline, je kot ustvarjena za barvni film. Filmsko podobo zgodbi sta dala France Štiglic — on bo tudi režiser — in Andrej Hieng, ki sta sodelovala že pri filmu »Amandus«.

Tudi Cankarjeva povest Martin Kačur bo dobila filmsko podobo z naslovom »Ide-

Posnetek iz najnovejšega dela mladega slovenskega dramatika Primoža Kozaka »Kongres«, ki jo igrajo v ljubljanski Drami. Ljubljanci so z njo nastopili tudi na največji jugoslovanski reviji dramskih gledališč, na Sterlinem pozorju v Novem Sadu

alist«. Scenarist in režiser tega filma bo Igor Pretnar.

Jože Gale, ki je doslej ustvaril že dva filma o Kekcu, bo v letošnjem poletju posnel še tretji film z znanimi junaki iz Vandotovih povesti: s Kekcem, Mojco, Rožletom, Bedancem in drugimi. Scenarij je napisal Ivan Ribič in mu dal naslov »Bedančeva past«. Tudi ta film bo posnet v barvah in bo prikazal lepoto naše Gorenjske.

Poleg celovečernih pripravlja podjetje Viba film tudi snemanje več kratkometražnih filmov. Dolenjske rojake, pa tudi vse druge, bo razveselil etnografski zapis znanega slovenskega filmskega ustvarjalca Metoda Badjura o »Ribničanu Urbanu«. Tudi drugi Badjurov film bo govoril o velikanu z Dolenjskega — o slikarju Božidarju Jakcu.

Amater — novinec Boris Višnevec bo posnel film — ta bo predvsem paša za moške oči — »Od nekdanj lepe so Ljubljanke slovele«. Jože Pogačnik pripravlja film o slavnem košarkarju Ivu Danevu in o slovenski košarki. Število kratkih filmov pa bo seveda še večje.

Slovenska pevka v švicarski operi

V mestu St. Gallen v Švici je v novi operni hiši angažirana tudi slovenska pevka sopranistka Tatjana Kraljeva. Doslej je nastopala v vidnejših vlogah že v »Fideliju«, v »Hoffmanovih pripovedkah« in v »Figarovi svatbi«. Za dve leti pa je pred kratkim podpisala tudi pogodbo z opero v Wuppertalu v ZR Nemčiji za vloge v »Maddame Butterfly«, »Jevgenij Onjegin«, v »Faustu« in v »Pikovih dami«. Obenem pa bo ostala še gost opere v St. Gallenu.

FILATELIJA

Odslej na TV redno slovenski dnevnik

Ljubljanska televizijska postaja je sredi aprila začela oddajati televizijski dnevnik iz lastnega studia v slovenskem jeziku. Dolej je bil TV dnevnik enoten za vso državo, oddajal pa ga je beograjski studio v srbskem jeziku. Slovenska televizija nudi zdaj svojim naročnikom kompleten pregled domačih in svetovnih dogodkov, pri čemer si je zagotovila izmenjavo gradiva z drugimi TV studii v državi in seveda tudi sprejem od Evrovizije in Intervizije. Več kot 150.000 televizijskih naročnikov v Sloveniji je ta nadaljnji razvoj slovenskega nacionalnega programa toplo pozdravilo.

Slikar Riko Debenjak razstavlja v Parizu

Razen v Parizu živečih rojakov Zorana Mušiča in Vena Piona je slikar Riko Debenjak edini Slovenec, ki je zadnje čase razstavljal v Parizu, ki za likovno umetnost prav gotovo pomeni eno svetovnih središč.

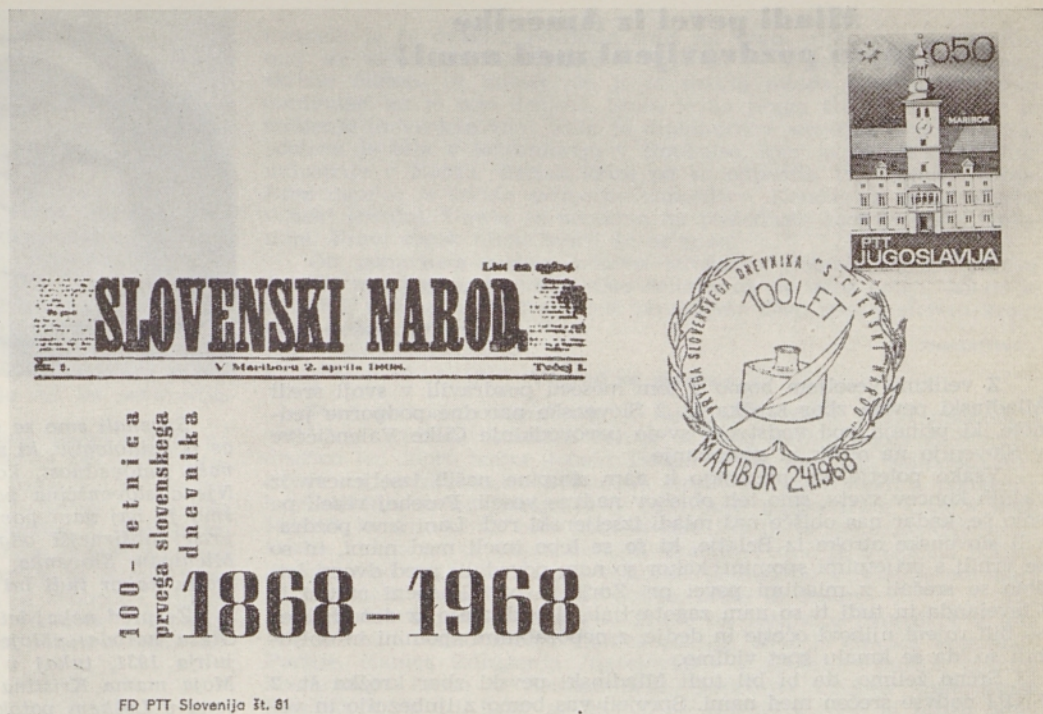
Za svojo pariško razstavo je Riko Debenjak, razen nekaj izjem, pripravil še nerazstavljeni ciklus grafik »Magične razsežnosti«, ki predstavljajo umetnikovo potovanje v vesolje.

»Vedno se zanimam za nove poti in nove likovne izraze,« je o svojih najnovejših grafikah povedal slovenski umetnik. »Tako sem razmišljal tudi o kozmosu, o njegovih razsežnostih, o pogledu človeka v ta novi, neznani svet.«

To vizijo vesolja je upodobil v grafikah, razstavlja v najbolj živem križišču umetniške Rive gauche, v galeriji La Hune, ki sicer ni velika, zato pa zelo znana.

Na otvoritev razstave so poleg jugoslovanskega veleposlanika Iva Vejvode, ki je bil pokrovitelj razstave, prišli tudi številni kritiki, konservatorji in znani umetniki. Pariški umetnostni poznavalec Jacques Lassagne je imenoval Ljubljano za »grafično Meko«. V uvodu razstavnega prospekta je o Debenjaku pohvalno napisal: »Mojster vzporednega postavljanja in reliefnosti je tokrat začrtal velike svetle bliiske gotovosti sredi temnih sil...«

V galeriji »La Hune« bodo letos gostovali najbrž še nekateri slovenski avtorji, prvi bo v začetku poletja Janez Bernik.

Nove jugoslovanske poštne znamke

V prejšnji številki smo priobčili nekaj poštних znamk, ki jih je naša poštna uprava izdala 20. aprila.

Gre za serijo šestih priložnostnih znamk, na katerih so prikazane pravoslavne cerkvene podobe iz srednjeveških cerkva in samostanov na našem ozemlju. Serija ima ime »IKONE«. Njena prodajna cena na pošti je 13 dinarjev. Tiskane so v barvah po izvirnih podobah. Znamke imajo predvsem svoje kulturno in umetniško poslanstvo.

Znamke predstavljajo dejansko vrhunske umetnine, ki so danes pretežno že v muzejih, nekaj pa jih je še po posameznih cerkvah. Podobe na znamkah so iz XIII. in XIV. stoletja.

Celih serij s temi priložnostnimi znamkami je bilo izdanih 200.000, kar ni velika številka in zato tudi kmalu poidejo.

Na prvi znamki za 50 par je »Usmiljena Mati božja«. Njena podoba je danes v saborski cerkvi v Prizrenu.

Druga znamka za 1 din predstavlja »Oznanenje«. Podoba je danes v ohridskem narodnem muzeju.

Na tretji znamki za 2 din sta »Sv. Sava in Simeon«. Izvirna podoba je v beograjskem narodnem muzeju.

Na četrti znamki je »Kristus pred peklom«, posnetek podobe, ki je danes v ohridskem narodnem muzeju.

Na peti znamki za 3 din vidimo »Kristusovo križanje«. Njena podoba je v ohridski cerkvi Svetega Klementa.

Na zadnji znamki za 5 din je prikazana »Mati božja z detetom« po podobi, ki je danes v splitski cerkvi »Gospa od zvonika«.

V aprilu, točno 2. aprila smo Slovenci slavili stoletnico prvega slovenskega dnevnika, ki se je imenoval »Slovenski narod«. Izhajati je začel 2. aprila 1868 v Mariboru izpod peresa urednika Antona Tomšiča. Po njegovi smrti je prevzel uredništvo pisatelj Josip Jurčič in se leta 1872 z njim preselil v Ljubljano.

V počastitev te kulturne obletnice je imela pošta Maribor 1 dne 2. aprila 1968 poseben žig, filatelistično društvo »PTT Slovenija« iz Ljubljane pa je izdalo spominski ovitek, na katerem je tudi znamka z mariborskim rotovžem iz lanske turistične serije.

Mladi pevci iz Amerike toplo pozdravljeni med nami!

MARIE BOMBACH DYE
— pesnica, pevka, psihologinja
in še kaj

Z velikim veseljem bomo v tem mesecu pozdravili v svoji sredi Mladinski pevski zbor krožka št. 2 Slovenske narodne podporne jednote, ki prihaja pod vodstvom svoje pevovodkinje Cilke Valenčičeve v Slovenijo na obisk in gostovanje.

Vsako poletje, ko prihajajo k nam skupine naših izseljencev iz raznih koncev sveta, smo teh obiskov nadvse veseli. Posebej veseli pa smo še, kadar nas obišče naš mladi izseljenski rod. Lani smo pozdravili slovenske otroke iz Belgije, ki so se lepo imeli med nami, in so se vrnili s prijetnimi spomini, kakor so nam povedali; pred dvema leti smo se srečali z mladimi pevci pri Zarji in pri Glasbeni matici iz Clevelanda in tudi ti so nam zagotavljali, da odhajajo iz dežele, kjer so bili rojeni njihovi očetje in dedje, z nepozabnimi spomini in obljubili so, da se kmalu spet vidimo.

Srčno želimo, da bi bil tudi Mladinski pevski zbor krožka št. 2 SNPJ nadvse srečen med nami. Sprejeli vas bomo z ljubeznijo in veseljem, pridite, ogledajte si naše gore, doline, reke, jezera, naše morje; velike in majhne kraje, od koder so doma vaši predniki. Vemo, veliko lepih krajev je na svetu, a za vsakogar je pač najlepši njegov domači kraj, pa čeprav je morda majhen in skrit. Ko boste srečali domače kraje svojih dragih, vemo, da jih bodo vaša mlada srca toplo, z veseljem pozdravila.

* * *

Mladinski zbor krožka št. 2 SNPJ je letos jubilaent. V aprilu je minulo trideset let od njegove ustanovitve. V nedeljo 28. aprila so mladi pevci v Slovenskem društvenem domu v Clevelandu zapeli na svojem jubilejnim koncertu. To je bil pomemben kulturni dogodek za našo naselbino v Clevelandu. Dne 14. aprila pa je zbor nastopil tudi na televiziji v posebni praznični oddaji v okviru »Polka Varieties Show« na kanalu WEWS — TV. Oddajo, ki je bila v barvah, je pripravil ameriški »kralj polk«, naš rojak Frankie Jankovič.

Koliko mladih grl, ki so danes že zreli ljudje, je prepevalo v Mladinskem odboru v treh desetletjih od ustanovitve v aprilu 1938, ko je vodstvo in pouk mladih pevcev prva prevzela agilna društvena delavka in odlična pevka Tončka Simčičeva. Z leti so mladi pevci prihajali in odhajali. Prelivali so se kakor živa iskriva reka. To je bila naša druga, tretja, četrta generacija. V Ameriki rojeni, v ameriških šolah vzgojeni so oblečeni v slovenske narodne noše peli naše pesmi...

V desetletjih se je moral krožek večkrat spoprijeti s težavami. Včasih ni bilo lahko. Leta 1948 je celo za nekaj časa prenehal delovati. Nov vzpon je doživel v letu 1955, ko je prevzel pouk petja Anton Šubelj. Zbor je takrat naštudiral celo več operet in krajših igris s petjem. Nastopal je s petjem in plesi. Gostoval je na prireditvah in prirejal samostojne koncertne nastope. Število članov se je povečalo. S smrtjo Antona Šublja v letu 1965 je zbor izgubil svojega učitelja. In živi vir pesmi bi spet usahnil, da ni prevzela vodstvo zbora mlada in spretna Cilka Valenčičeva. Zdaj Mladinski zbor krožka št. 2 SNPJ spet prepeva in uspešno nastopa. V njem poje devetinšestdeset mladih pevcev. Zbor uživa vso pomoč pri federaciji društev SNPJ ter veliko podporo slovenskih izseljencev v Clevelandu.

Ponosni smo in veseli, da bodo mladi potomci naših ameriških izseljencev — člani Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ letos, v svojem jubilejnim letu, zapeli tudi med nami v Sloveniji.

Spoznali smo se po pismih, ko se je pri Matici zanimala za knjige iz psihologije, ki so na voljo v slovenščini. Se posebno je vzbudila našo radovednost, ko nam je omenila, da je rojena že v Ameriki. Njena slovenščina pa je bila tako čista in gladko tekoča... Pisali smo ji, naj nam pove kaj več o sebi in o svojem delu in kmalu je prišel obširnejši odgovor. To je Marie Bombach Dye iz Detroita, Michigan. Slovenka, na katero so lahko ponosni tako rojaki v Detroitu kakor tudi mi v domovini.

Že pred nekaj leti je o sebi napisala v nekem pismu newyorškemu Glasu naroda: »Moje oči so prvič zagledale beli dan na petek, 17. julija 1931, tukaj v našem velikem industrijskem mestu Detroitu. Moja mama Kristina (Drolle je bilo njeno dekleško ime) je bila rojena v Loškem potoku, moj oče pa je doma iz Rakeka... Ko mi je tekla zibelka, so moja mala ušesa poslušala prekrasne melodije slovenskih pesmi, ter že od zgodnjih let je bilo vtisnjeno v mojem srcu nespremenljivo prepričanje, da je slovenski jezik najbolj krasen in slovenske pesmi najlepše.

Skoraj kakor hitro sem se naučila govoriti, sem se tudi naučila na pamet izčrpe iz del slovenskih pisateljev in pesnikov. To ni bilo nič čudnega — vsak večer smo poslušali, ko sta mama in očka na glas brala nam otrokom zanimive povesti in prekrasne vrstice...«

Marie Bombach Dye je bila prva, ki je prejela štipendijo Slovenske ženske zveze, nato pa za njeno glasilo Zarja pisala tudi poročila o sestankih zveze, pesmi in drugo. Njene pesmi pa so bile večkrat predvajane tudi na radiu, kjer je sodelovala v različnih programih. Zelo aktivna je bila Marie tudi kot pevka saj je sodelovala v pevskem zboru pri General Motors in z njimi nastopala na raznih koncertih. Je članica več strokovnih in drugih bratskih organizacij ter je dobila tudi že nagrado za delo v prid bratstva med vsemi ljudi na svetu. Tako nam je med drugim v pismu priložila tudi pesem, ki jo je posvetila spominu nedavno ubitega črnkega voditelja dr. Martina Luthra Kinga. V njej pravi na začetku:

»Črnilnik noči se polije,
mojo dušo pa oblije.
Pride jutro — sonce sije,
vse okoli razsvetljuje:
Duša obupana stoji...«

Marie Bombach Dye zdaj uči na Carnegie Institute, na kolegiju za zdravniško tehnologijo. »Zanimajo me vsakovrstne stvari,« pravi. »Pomagam pri raziskavi, ki jo vodi Wayne State univierza in tukajšnji mednarodni institut.« Iz priloženega gradiva smo razbrali, da raziskujejo jezikovno in drugo poreklo prebivalcev Detroita in njegove okolice, po podatkih pa je razvidno, da tudi slovenski delež ni bil ravno majhen. Marie pripravlja tudi doktorat iz te teme. Naprosili smo jo, naj nam za Rodno grudo tudi sama kaj napiše o življenju Slovencev v Detroitu, o njihovih prireditvah, o uspehih posameznikov in slovenske naselbine kot celote in upamo, da nam bo to prošnjo izpolnila.

J. Prešeren

ZDA

Deseta obletnica smrti Mirka G. Kuhlja

Letos 30. junija je minilo deset let od prezgodnje smrti znanega društvenega in kulturnega delavca Mirka G. Kuhlja, glavnega blagajnika Slovenske narodne podporne jednote. Njegova smrt je bila za ameriške Slovence težak udarec. Bil je eden tistih, ki jih je težko nadomestiti.

Po rodu je bil iz Kostanjevice. Gimazijo je obiskoval v Šentvidu v Ljubljani, ob koncu prve svetovne vojne pa je odpotoval z očetom v Ameriko, kjer se je kmalu uveljavil v javnem življenju med rojaki. Zlasti se je udeleževal v vrstah Svobodomiselnih podporne zveze, ki se je kasneje združila s Slovensko narodno podporno jednoto, kjer je bil nato glavni blagajnik od leta 1942. Pred vojno je bil delaven tudi v kulturnih društvih v South Chicagu. Precej se je ukvarjal s pesni- kovanjem in publicistiko, pa tudi z glasbo. Bil je več let pevovodja, uglašbil je tudi prvo izvirno »Himno SNPJ«.

Med drugo svetovno vojno je bil zelo aktiven. Sodeloval je na obeh velikih zborih ameriških Slovencev leta 1942 in 1944. Na usta- novnem zboru Slovensko ameriškega narodnega sveta (SANS) je postal zapisnikar te organizacije, na prvi konvenciji SANS, ki je bila 2. in 3. septembra 1944, pa je bil izvoljen za tajnika. V septembru 1944 je postal tudi blagajnik Združene organizacije Južnoslovanskih Američanov (ZOJSA). V aprilu 1945 je izšla njegova 65 strani obse- gajoča knjižica z naslovom »Slovenija v borbi za svobodo«. Bil je dober prijatelj in zlasti med zadnjo vojno ožji sodelavec pokojnega Louisa Adamiča. Leta 1949 je obiskal Slovenijo in o tem svojem obi- sku obširno pisal v Prosveti.

FRANCIJA

Občni zbor Združenja Jugoslovancev v Sallauminesu

Zaradi dolge zime in hladnega vremena smo imeli letni občni zbor bolj pozno, šele 7. aprila. S tem smo omogočili, da so se ga ude- ležili tudi tisti člani, ki so bolj rahlega zdravja.

Občni zbor je začel predsednik Justin Čebul, ki je v uvodu dejal, da smo imeli v preteklem letu kar deset smrtnih primerov med našim članstvom; prosil nas je, da z enominutnim molkom počastimo spomin umrlih članov.

Sledilo je poročilo o delu društva v preteklem letu. Imeli smo tri večje uspele prireditve. Dne 3. maja nas je obiskal narodno zabavni ansambel Janeza Mahkoviča iz Zagorja; dne 28. oktobra pa je gosto- val narodno zabavni ansambel Lojzeta Slaka. Oba ansambla sta imela zelo uspešne nastope in navdušila sta tukajšnje Slovence in domače francosko prebivalstvo. V januarju smo imeli novoletno prireditev z dedkom Mrzom. Obdarovani so bili otroci članov do 14. leta, pa tudi ostali niso bili pozabljeni. Darila je prejelo tudi 14 članov, ki nimajo zadostne pokojnine. Lani 21. maja je bil prirejen tudi konzul- larni dan.

Sledila sta tajniško in blagajniško poročilo, ki ju je občni zbor sprejel z odobravanjem, kar je bilo obenem priznanje delovanju do- sedanjega odbora. Od zadnjega občnega zbora so umrli naslednji člani združenja: Ignac Mandel, Jožef Janež, Franc Vrabec, Avgust Kozole, Miha Likar, Franc Debevc, Franc Zupančič, Cecilija Pance ter žena predsednika združenja Jožefa Čebul.

V novi odbor so bili izvoljeni: predsednik Justin Čebul, drugi predsednik Gradimir Nedeljković, tajnik Ivan Demšar, drugi tajnik Justin Miletić, blagajničarka Gizela Pečnik, drugi blagajnik Viktor Rahle; pregledniki: Daniel Bulebašič in Francois Filipič. Za častnega predsednika je bil soglasno izvoljen dolgoletni delavni član združe- nja Franc Filipič, ki še vedno rad prevzame vsakršno delo, čeprav ima že sedem križev na plečih.

Ivan Demšar, tajnik

Že drugič je potrkala smrt

Ugledna družina predsednika Združenja Jugoslovancev v Salla- uminesu, Justina Čebula iz Lievina je letos bridko prizadeta. V nekaj

mesecih je že dvakrat potrkala smrt na vrata njihovega doma. Ko- maj so zasuli gomilo Čebulove soproge — Jožefe, dobre soproge, skrbne matere in babice, že ji je sledila mlada vnukinja. Komaj osemnajst let je bilo dekletu. Stala je na pragu življenja; ljubila je življenje in verjela vanj. Bila je diplomirana stenodaktilografka. Za- poslena je bila v laboratoriju v Roubaie, kjer je središče tekstilne industrije v Nordu. Zaradi krize pa so odpustili vse mlajše osebe. Brez uspeha je iskala primerne zaposlitve. Končno je našla službo v neki gostilni. Umrla je nenadno na posledicah zastrupitve s table- tami. Pravi vzrok njene smrti še ni znan.

Ob ponovnem hudem udarcu izrekamo globoko sožalje rojaku Čebulu in njegovi družini. Srčno želimo, da se letos poleti, kakor je obljubil, vidimo na matici ter si po dolgem času spet v starem kraju toplo sežemo v roke.

Uredništvo

Vigred se povrne...

Pred prihodom vigredi se je odhajajoča zima kruto maščevala nad našo družino. Ugrabila nam je iz naše sredine mojo življenjsko družico ter dobro mater Jožefo. Dolgi 43 let najinega skupnega živ- ljenja mi je bila vedno zvesto ob strani ter mi z nasveti pomagala k izboljšanju našega življenja. V času hude gospodarske krize v letih 1928-29, ko smo ostali brez dela in zaslužka in je sinko zastoj prosil kruha, ki mu ga ni mogla dati, ni klonila. Vedno je upala na boljše: končno smo našli izhod: pot v tujino. Z žalostjo v srcu je odhajala in zapuščala svoje že priletne starše, brate in sestre.

Od ustanovitve socialistične grupe na Holmecu (Koroško) v letu 1925 je bila vedno zvesta članica partije. Bila je članica veteranov Partije, članica Združenja Jugoslovancev v severni Franciji, članica Posmrtnega fonda v Sallauminesu, podporna članica francoskega Rdečega križa itd. Kdor se je v stiski zatekel k njej, ni nikoli odšel praznih rok.

Umrla je dne 10. marca letos stara 73 let. Kako je bila med tukajšnjim prebivalstvom priljubljena, je pokazal njen pogreb. Od blizu in daleč so prišli ljudje, da se poklonijo pokojnici in jo spre- mijo na zadnji poti. Počiva v Loos en Gohelle v naši družinski grob- nici. Ohranite jo v lepem spominu!

Zastoj te skriva črna zemlja,
moje srce te vidi povsod!

Justin Čebul z družino

Umrli je Ignac Mandelj

V Bruay en Artois v Franciji je 13. februarja umrl dolgoletni zastopnik Rodne grude Ignac Mandelj. Star je bil osemdeset let. Kljub svojim letom je z veseljem raznašal našo revijo med tamkajšnjimi naročniki, skrbel za nove naročnike in bil naš zvesti dopisnik.

Rojen je bil v Zatični pri Litiji. Bilo mu je komaj pet let, ko je izgubil očeta, in komaj sedem let, ko je že moral delati za vsakdanji kos kruha pri premožnem kmetu. Kmalu pa se je odločil za pot v tujino. »Ker v stari Jugoslaviji ni bilo dovolj kruha za vse,« nam je dejal ob neki priliki, »sem šel s trebuhom za kruhom v Francijo. Svoje domovine pa nikdar nisem pozabil. Hvaležen sem vam, da izda- jate Rodno grudo, ki mi vsak mesec prinese košček domovine...« Ko smo se pred dvema leti srečali v Sallauminesu na prireditvi ob dnevu republike, nam je s ponosom zagotovil: »Zastopnik Rodne grude bom, dokler bom živ!« Oči so se mu zaiskrile, ko smo si sti- skali roke, in zaželeli smo mu še veliko let. Zdaj pa ga ni več. Naj mu bo rahla tuja zemlja!

Božo Petrovič ponovno predsednik

Jugoslovansko združenje Bratstvo in jedinstvo v Parizu je imelo nedavno svoj redni letni občni zbor. Ker so bili klubski prostori ob atentatu pred meseci poškodovani, je bil občni zbor v neki zasebni dvorani. Obisk je bil dober. Zborovalci so za novega predsednika ponovno izvolili dosedanjega predsednika Božo Petroviča. V novem upravnem odboru so tudi manjše spremembe. Vanj so izvolili nekaj mlajših članov, od katerih pričakujejo, da se bo društvena dejavnost še okrepila. Združenje je organiziralo prvomajsko proslavo. V načrtu imajo za maj še eno prireditev, o kateri bomo poročali prihodnjič.

AVSTRALIJA

Naše društvo — naše družabno središče

V Melbournu imamo slovensko društvo. Njegov glavni namen je krepitev vezi med Slovenci, ki tukaj žive ter jim nuditi kulturno zabavo in razvedrilo. Vsako leto si društvo sestavi delovni program, ki vsebuje odrske igre, kulturne večere, piknike, plese in skupinska potovanja v Slovenijo. Ta program se laže in bolje izpolni, če so pogoji za to: to je, da imajo ljudje voljo za delo in če so na razpolago ustrezni prostori. Volje do društvenega dela Slovincem ne manjka, letos pa se bo slovenskemu društvu izpolnila tudi želja po lastnih prostorih. Če bo šlo vse po sreči, bo slovenski dom izplačan.

Dramska skupina je uspešno nastopila trikrat z veseloigro »Svoje-glavček«. S kulturnim večerom je bila počaščena stoletnica slovenskega gledališča. Nastopili so recitatorji in recitirali pesmi Župančiča,

Prešerna itd. Za razvedrilo pa so dobro poskrbeli komiki »Trije ptički«. Pritegnili so obiskovalce. Vsi so za trenutek pozabili na veliko razdaljo med njimi in domovino, na naporno delo, ki ga mora vsak opravljati v tujini in v dvorani je zadonel sproščen smeh, poln vedrine kakršnega je navajen naš človek na domačih tleh.

Na piknikih slovenskega društva se zberejo Slovenci iz vseh krajev. Zabave ne manjka, stiskanje rok, povpraševanj, pomenkov tudi ne. Slovenska pesem doni daleč naokrog. Za vas v domovini je to nekaj vsakdanjega. Tu pa je drugače. Dan za dnem, mesec za mesecem drviijo ljudje s svojimi avtomobili na delo in z dela. Gostilne so ob sobotah zvečer in ob nedeljah zaprte. Tako ljudje nimajo priložnosti, da se sestanejo in jo po domače »urežejo«. Pa čeprav bi bile gostilne odprte, bi v njih nihče ne zapel, ker tam to ni v navadi.

Skupinska potovanja v Slovenijo postajajo vse bolj privlačna, saj omogočajo našim ljudem, da se za kratek čas vrnejo k svojim domov. Da vidijo spet svoje reke, gore, vasi, mesta. Kajti takšne lepote

Mladinski pevski zbor krožka št. 2 Slovenske narodne podporne jednote iz Clevelanda, ki prihaja na turnejo po Sloveniji. Spodaj: Cecilia Subel nam je poslala posnetek s potovanja po Jadranu pred dvema leti. Lepo so se imeli in že se pripravljajo na novo podobno potovanje

Stefka, Toni in v sredi mala Mojca iz Avstralije nam pošiljajo lepe pozdrave. Lepo jih pozdravljamo tudi mi. Mojci pa še posebej želimo veliko zdravja

Belinda in Mary Oblesčakovi iz Mt. Keira v Avstraliji sta v šoli, ki jo obiskujeta, zmagali na tekmovanju narodnih noš. Nastopili sta v nošah, ki jima jih je sešila njuna mama sama. Želimo jima veliko uspeha tudi v bodoče. Spodaj: s pogreba Jožefe Cebulj v Lievinu v Franciji

Obisk Jugoslavije za daljši čas

Zelal bi vedeti, če je mogoče ostati v Jugoslaviji kot turist za dobo enega do treh ali več let? Ali je mogoče dobiti primerno stanovanje v Ljubljani ali okolici za ta čas? Ali bi lahko plačeval svoje osebne stroške z osebnimi čeki v USA dolarjih? Nameravam namreč obiskati stari kraj s svojo ženo za daljši čas; ne pride pa v poštev stalen povratek, ker imava tu otroke in vnuke, ki bi naju med bivanjem v starem kraju radi obiskali, potem pa bi se skupaj vrnil v ZDA.

J. E., Euclid, O. USA

Načeloma morajo tuji državljani dobiti dovoljenje za stalno bivanje, če žele ostati v Jugoslaviji eno leto ali več. Ker ste pa po poreklu Jugoslovanci in verjetno niste nikoli zahtevali izbris iz jugoslovanskega državljanstva, boste lahko ostali v Jugoslaviji brez vsakih omejitev.

Težje pa je dobiti stanovanje v Ljubljani ali bližnji okolici. Morali bi nekaj časa prej iskati možnosti prek oglasov v dnevnem časopisu. Ko se boste resno odločili za čas prihoda, nam sporočite, pa bomo lahko mi poskrbeli za oglaš.

Vaše osebne čeke boste lahko zamenjali v banki ali kakšni drugi menjalnici po uradnem kurzu (12,50 Ndin — 1 USA \$), z njimi pa boste lahko tudi kupovali in plačevali usluge, če se vam bo zdelo to bolj priročno.

Ali lahko kupim hišico v Jugoslaviji?

V Jugoslaviji bi rada kupila stanovanjsko ali weekend hišico, kamor bi hodila z družino vsako leto na počitnice, kasneje pa bi morda tam ostala za stalno. Zelela bi jo v Portorožu ali v kakem drugem obmorskem kraju. Po možu sem švedska državljanka.

I. E. Halmstad, Švedska

Tuji državljani ne morejo nakupovati nepremičnin v Jugoslaviji v trajno last. Zaradi predpisa, po katerem naš državljan izgubi jugoslovansko državljanstvo le v primeru, če zaprosi za izbris iz državljanstva, ste vi nosilec dvojnega državljanstva tj. švedskega in jugoslovanskega. Zato vam svetujemo, da se obrnete na najbližje jugoslovansko konzularno predstavništvo in prek njega od uprave za notranje zadeve v vaši rojstni občini zahtevate, da vam izda potrdilo o jugoslovanskem državljanstvu. Mnenja smo, da boste potrdilo dobili brez zadržka, potem pa boste lahko kupili ali gradili nepremičnino pod enakimi pogoji kot ostali jugoslovanski državljani.

Zavarovanje avtomobila na meji

Zelal bi preživeti mesec dni počitnic v vaši deželi. Za svoj avtomobil sem sklenil zavarovalno pogodbo »za vse rizike« in dobil zeleno karto za tuje. Z obžalovanjem pa sem ugotovil, da moja zavarovalna družba ni pristojna za nekatere dežele, med temi je tudi Jugoslavija. Bodite tako ljubeznivi in mi sporočite, če bi vozilo lahko zavaroval za dobo enega meseca na meji, za kakšne rizike in za kakšno ceno. Spremljala me bo še ena oseba. Moj avtomobil je znamke R-8, 6 cv moči in je vreden 7850 Fr.

B. D., St. Laurent, Francija

Avtomobil je treba takoj na meji obvezno zavarovati pri poslovalnici Kompas. Te poslovalnice so na vseh mejnih prehodih. Za mesec tj. 30 dni, znaša zavarovalnina 8 US\$ ali enaka vrednost v kateri koli tuji valuti. S tem ste zavarovani za škodo, ki bi jo vi z vašim avtomobilom povzročili tretji osebi.

Kasko zavarovanje lahko po želji uredite pri zavarovalnici »Sava« v Ljubljani. Za avtomobil do 1000 ccm stane kasko 22 US\$, za avtomobil od 1000 do 2000 ccm pa 26 US\$, pri čemer znaša odbitna franšiza 100 US\$ (ali protivrednost v drugi valuti).

Če bi hoteli osebo, ki bo potovala z vami, zavarovati za smrt in invalidnost in če bi znašala zavarovalna vsota npr. 1 milijon din za smrt ter 2 milijona din za invalidnost, bi stalo zavarovanje za 30 dni 1620 din ali dvakrat toliko, če bi znašala zavarovalnina za smrt 2 milijona din, za invalidnost pa 4 milijone itd.

Upamo, da smo vam s tem odgovorili na vsa vprašanja in vam želimo prijetno potovanje.

vidiš malokje. Tu v Avstraliji so kilometre dolgi travniki, pašniki, a na njih ni niti ene marjetke ali trobentice. Reke se leno in umazano vlečejo prek puste ravnine. Kjer pa so lepši kraji, jih ne more videti vsak, ker so zelo daleč.

Tistim, ki finančne razmere ne dopuščajo, da bi obiskali domovino, vrti predsednik slovenskega društva filme, ki jih je posnel v starem kraju. Marsikdo vidi na platnu svoj domači grič, svojo ulico, celo svojo hišo in seveda ob tem pogledu ne manjka solz. Tisti pa, ki so se tu rodili, teh filmih poznavaajo deželo staršev. Vidiijo lepoto in bogastvo domovine, njen napredek. To je prav, saj so nekateri menili, da smo pri nas doma še nomadi. Te laži so raznesli nekateri reaktivnarji, ki jih jezi napredek rodne dežele in bi ga radi zatajili.

Zato sem zelo vesela, da najdem v Rodni grudi tudi članke v angleščini. Tako lahko tudi drugi narodi spoznajo, kako je v resnici pri nas doma.

25. maj bo slovensko društvo počastilo z velikim zborovanjem, ki bo združen s kulturnim in zabavnim programom. Na to proslavo bodo povabljeni tudi tukajšnji Čehi in Poljaki.

Da je delo slovenskega društva v Melbourne tako uspešno, je zasluga odbora in tudi članov samih, ki kljub temu, da so naseljeni v velikih razdaljah, pridno delajo pri društvu in radi prihajajo na prireditve.

Ivanka Škof, Melbourne

KANADA

O delu združenja Bratstvo in jedinstvo

Kanadsko jugoslovansko združenje Bratstvo in jedinstvo je na svojem letošnjem občnem zboru 1. februarja izvolilo nov odbor. Izvoljeni so bili za častne predsednike: major W. (Bill) Jones, Boško Milutinović, John Divjak in Stojan Jakovlevski. Za novega predsednika je bil izvoljen Steve Todorovski, za blagajnika Ivan Nemanić, za tajnika Branko Mihić, za predsednika nadzorne komisije pa Marjan Kružić. V izvršnem odboru so poleg imenovanih še Steve Todorovski, Kole Božinovski, Vlado Bodiš, Bogoljub Stevanov in Vojo Rašević. V glavni odbor pa so poleg članov izvršnega odbora bili izvoljeni še: Veljko Djuković, Milena Djuković, Borka Bodiš, Marija Stivaničević, Novak Delević, Djuro Vukelić, Nikola Jerić, Mile Naumovski, Jakob Zalar, Josif Petrovski, Atanas Todorović, Ivan Stivaničević, Jos Veseliš in Rudi Gregoras.

Kakor doslej se bo združenje še nadalje prizadevalo, da se še razširi stiki z izseljenskim maticami v Jugoslaviji ter da uskladi svoje delo z delom ostalih naprednih klubov in organizacij. Posebej pa še, da učvrsti temelje novoustanovljenega kanadsko-jugoslovanskega nogometnega kluba »Maple Leaf«, pri čemer bo potrebna pomoč matic, oziroma športnih organizacij iz domovine. Za registracijo tega kluba, dvorano in opremo je združenje že prispevalo 1135 dolarjev. Združenje se zaveda, da je to pomembna naloga, saj je našim mladim ljudem, ki še stalno prihajajo iz domovine, treba nuditi vso pomoč.

Ena najpomembnejših bodočih nalog združenja in vse jugoslovanske naselbine iz Toronta in okolice pa je ustanovitev skupnega družabnega centra — doma, kjer bi se zbirali naši stari in novi naseljenci. Seveda se to ne more uresničiti kar prek noči, toda združenje si bo prizadevalo, da se bo s skupnimi naporu uresničil tudi ta načrt.

ARGENTINA

Svojevrstni rekord

Inženir Mirko Tapavica, po poreklu iz Boke Kotorske, ki živi v Argentini, se je lotil in uspešno izvedel zelo tvegan in nevaren podvig. S preprostim gumijastim čolnom, dolgim 5 m in širokim 90 cm, je veslal okrog Cape Horna v smeri Atlantik-Pacifik. Na tej vožnji se je moral boriti z valovi, ki so segali tudi do 12 metrov višine in z izredno hudim vetrom, vendar je srečno prispel v čilsko pristanišče Punta Arenas.

NAŠI POMENKI

Prijateljica

S prijateljico iz otroških let sva pred nekaj leti skupaj odšli na tuje. Zaposleni sva v isti tovarni in ves čas tudi skupaj stanujeva. Anica sem imela vedno zelo rada, tako kakor sestro. Po naravi pa sva si zelo različni. Ona je živahna, rada ima družbo, jaz pa sem bolj tiha. Ob prostem času sem najraje v najini sobici, kjer si kaj šivam, pletem, berem ali pišem pisma domačim. Ona pa je vedno v družbi. Rada pleše. Tudi fanta je menjala že dvakrat v treh letih, dkar živiva tukaj. Nekajkrat me je povabila s seboj. Toda med tistimi fanti in dekleti na plesu v gostilni se nisem dobro počutila. Sama sebi sem se zdela odveč in potem sem raje ostajala doma.

Pred letom sem se seznanila s fantom, ki je tudi bolj tihe narave. Močno sva se navezala drug na drugega. Ob nedeljah sva hodila skupaj na izlete in v kino, dokler se ni med naju vmešala Anica. Nekoč, ko se je sprla s fantom, se nama je v nedeljo pridružila. Jaz sama sem jo povabila, da bi ne bila sama doma. Na prvem sprehodu smo se prijetno imeli. Toda Anica je potem kar stalno začela hoditi z nama in opazila sem, da je to tudi mojemu Francetu všeč. Postajal je bolj zgovoren, rad se je smejal. Anica je imela seveda, kakor vselej v družbi glavno besedo in jaz sem vse bolj začela opazovati, da postajam odveč. Jože je vse manj iskal prilike, da bi bila kdaj sama in tudi Anica se je spremenila. S fantom sta se dokončno razšla. Pred tedni mi je France neko soboto rekel, da bo v nedeljo odsoten, ker sta s prijateljem dobila neko izredno delo. Verjela sem. V nedeljo je Anica odšla k znanki, jaz pa sem ostala doma. To se je potem ponovilo še več nedelj, dokler se mi niso odprle oči. Pravzaprav so mi jih odprli drugi, ki so mi povedali, da so videli Franceta in Anico skupaj. Sestajala sta se v sosednem kraju.

Gotovo razumete, kako mi je? Podlo sta me izdala dva, ki sem ju imela za svojimi starši najraje in sem jima najbolj zaupala. Ali je še kaj hujšega na svetu? Jaz mislim, da ne more biti! Do kraja sem obupana. Ne morem jesti, ne spati in pri delu sem postala nerodna, da so me že nekajkrat opozorili. Z Anico sva imeli hudo prepir. Nič ni tajila. Rekla pa je, da s Francetom sploh ne misli resno in da si jaz vse veliko huje mislim, kot je zares. Zdaj sploh ne govoriva. France pa se kar skriva pred menoj. Pisala sem mu, a mi ne odgovori. Tako sem obupana. Svetujte mi, kaj na storim?

Milena L., Nemčija

Draga Milena!

Iskreno čutim z vami in vas razumem. Zares je hudo, če te razočarajo tisti, ki so bili tvojemu sreču najbližje in si jim zaupal. Hudo je, a najhuje vendarle ni. Tolažite se s tem, da so podobne težave doživeli že mnogi — in jih tudi preboleli. Kakor ste opisali prijateljico, bi njeni izjavi, da z vašim fantom ne misli resno in vi vse huje mislite, kar verjela. Ljudje na svetu smo pač različni. Morda je pri vsem tem nekaj krivde na vas samih, zakrivila pa ste jo nehote. Izgleda, da si vas je prijateljica, s katero že dolgo živita skupaj, preveč podredila. Preveč ste dopustili, da je vselej imela le ona glavno besedo.

Glavo pokonci in ukrepajte! Predvsem bi bilo dobro, seveda če imate možnosti za to, da se preselite. Ne posadajte doma in ne razglablajte o svojih težavah, ki zato, verjemite, ne bodo nič manjše. Čeprav bo v začetku morda malo težko, se premagajte in ne kažite svoje bolečine drugim. Čim bolj skrbno uredite svojo zunanost: morda z novo pričesko, novo obleko in podobno in pojdite v družbo, na sprehode ali izlete z znankami. Premagajte svojo »tiho naravo« in skromno podrejenost in spoznali boste, da se znate in morete prav tako sproščeno nasmejati in pogovarjati kakor drugi in tako bo občutek, da ste v družbi odveč, za vselej izginil. Fanta pa kar pustite, naj prežveči sam, kar si je skuhal. Če danes ne, jutri se bo prav gotovo pošteno kesal in če vas je imel tudi zares rad, bo tudi sam našel spet pot do vas. Lepe pozdrave!

Jelka

Spomini

Zelo bi mi bilo žal, če ne bi bil naročnik Rodne grude in izseljenskega koledarja, v katerih čitam razne zanimive članke ne samo iz Jugoslavije, pač pa tudi iz drugih držav, posebno iz Amerike, ki me zelo zanimajo. Ko jih čitam, se mi vzbujajo spomini na pretekla leta, ko sem večkrat s ponosom prevajal objave in se udeleževal. Zelo me tudi zanimajo slike, ki jih objavljate.

France Kreiner, Vegreville, Alta, Canada

Naj preneha rožljanja z orožjem

Kot mlad fant sem partizanal. Toda zaradi izdaje sem bil ujet in zaprt, nato poslan v koncentracijsko taborišče. Marsikaj je že odšlo v pozabo, prav pa je, da ljudje vedo, kako težka je bila naša pot v svobodo. Naši mladi ljudje vedo za to le iz zgodovine, niso pa tega sami doživeli.

Rad se spominjam tistih hudih dni; trpeli smo pomanjkanje, a oklevali nismo. Naša parola je bila: boriti se za svobodo, za svoj narod. Naše dobro vodstvo je spretno vodilo borbe in privledlo do zaželene zmage.

Hudo je bilo po vojni. Dežela je bila zelo opustošena in po-teptana, veliko domov je bilo požganih. Ljudstvo se je res z veliko ljubeznijo lotilo izgradnje, obnove svoje dežele.

Težka je bila borba, hudo je bilo celo v tistih deželah, ki niso toliko pretrpele. Te so sicer nastopale kot gospodarji in nastopajo tako še dandanes, ko bi rade zaslužnile svet.

Ali bi ne bilo bolje, da se lotimo boja proti revščini in neznanju? Seveda ne z orožjem.

V časopisih beremo, da se še vedno skrivajo nacistični morilci in vojni zločinci. Koliko jih pa je, ki so pozneje povzročili vojne? Skoraj bi lahko rekli, da so še morilci med nami. Rešujemo probleme na drug način, pogovorimo se kakor ljudje, samo to rožljanje z orožjem naj preneha. Naj ima vsak človek svoj mirni kotiček in prostorček pod soncem.

Steve F. Pirnat, Velike Poljane 42, Ortnek

V juliju se bom vrnil

Zopet vas nadlegujem s pismom, a obljubim vam, da tokrat zadnjič. Pa nikar ne mislite, da vam potem ne bi želel pisati, toda to ne bo potrebno, ker se bom v juliju za stalno vrnil v domovino. Čeprav je do tega srečnega trenutka še cele tri mesece, so moje misli že doma, tam na vinorodnih gričih Pišec in Sromelj. Čeprav sem vedno ljubil svojo domovino, jo bom šele zdaj znal prav ceniti. Vem, da bom videl in cenil stvari, ki so prej šle mimo mene, ne da bi jih opazil. Če sem odkrit, moram povedati, da sem vsa tri leta, ki sem jih preživel v tujini, imel domotožje. Kljub temu, da sem imel naročene naše časopise in da sem lahko čital vašo revijo Rodno grudo, sem še našel toliko časa, da sem pisal pesmi in kratke povestice. V vaši reviji sem med drugim bral tudi o tem, kako gredo otroci po svetu in pozabijo na svoje starše, na svojo mater. Napisal sem pesem »Tvoja mati«. Želel bi, da jo objavite. Morda jo bo bral kdo, ki je tudi pozabil na domovino, na svojo mater. Morda mu bo ta pesem dala misliti, da se bo oglasil svojim dragim.

Franc Agrež, Saint Avoird, Francija

Navihanka. Foto: Igor Bervar

Darja in Robert Colnar iz Vancouvra v Kanadi

MATI TVOJA!

Mati tvoja — žena stara
na pragu sključena stoji,
oči upira tja v daljavo
kjer cesta bela se blešči.

Po tej cesti beli, daljni
zapustil si domači kraj,
pot vodila je v tujino
ali vrneš se nazaj?

Mati tvoja — žena stara
v srcu upanje goji,
da zagleda te na cesti,
ki iz daljave se blešči.

Franc Agrež

Revija bo za naše otroke

Revija nam je zelo všeč. Kasneje bo prav prišla za otroke, da se bodo učili slovenskega jezika, ki je zelo lep. Imamo dva otroka. Hčerkica je bila rojena še v Ljubljani, sinko pa tukaj in je imel v letošnjem marcu dva meseca. Tukaj smo šele dvajset mesecev in se nam zelo toži po domu in sorodnikih. Mož je doma iz Podgorice pri Ljubljani, jaz sem pa Belokranjica iz Semiča. Pogrešamo tudi dobro slovensko hrano in imamo težave, ker ne znamo angleščine, sicer pa ga znamo iz dneva v dan bolj. Prosimo vas, da nam pošljete kakšen dober angleško-slovenski slovar, da bo šlo še hitreje. Moja sestra bi tudi rada nekaj gramofonskih plošč slovenskih narodno zabavnih ansamblov in sicer takšne, kjer zraven pojo tudi pevci.

Lepo vas pozdravljamo!

Martina Herman, Darja in Robert Colnar, Vancouver, Canada

Draga družinica Colnarjeva!

Najprej vsem in še vsakemu izmed vas posebej tople, domače pozdrave! Zelo nas veseli, da vam je Rodna gruda všeč in da jo boste, kakor pišete, prihranili za otroke, da se bodo iz nje učili lepega slovenskega jezika. To je dobra zamisel, ki so jo nekateri naročniki že uresničili, prav bi pa bilo, da bi jo še drugi posnemali. Zgodbice in pesmice za otroško stran Rodne grude pišejo priznani slovenski pesniki in pisatelji, ilustrirajo pa znani slikarji. Potrudili se bomo, da bo tako tudi v bodoče, da bo revija vam in vašim otrokom kakor tudi vsem drugim naročnikom, malim in velikim bralcem po svetu v veselje, pouk in razvedrilo.

Naročeni slovar in plošče ste najbrž medtem že prejeli. Prepričani smo, da ste se zdaj že bolje vživeli v novo okolje in napredovali pri znanju angleščine, čeprav ne dvomimo, da boste ohranili ljubezen do rodne dežele in njene besede ter ju z vsem žarom prelili tudi v srca svojih otrok. Želimo vam uspehov in vse sreče. Oglasite se še.

Uredništvo

ZAHVALA!

Vsem izseljenskim društvom in posameznikom, ki so nam poslali čestitke ob prazniku 1. maja, se toplo zahvaljujemo!

Slovenska izseljenska matica

OT BE ROCI ITE

Neža Maurer:

BELEGA KONJA IMAM

BELEGA KONJA IMAM
Z BELIM REPOM IN BELO GRIVO,
SAMO NJEGOVE PRIJAZNE OČI
GLEDAJO SIVO.

BELEGA KONJA IMAM –
SKOČIM NANJ IN ZAVRISKAM: HIJO!
ŽE BELE CESTE MU POD KOPITI
KAKOR ZVONOVI ZVONIJO.

BELEGA KONJA IMAM!

UGANKA

TRAK GOREČ,
GROM PRETEČ,
PLANE NA POLJE,
LIPO RAZKOLJE.

(k!s!p)

France Bevk

NEŽKA JE DOBILA PUNČKO

(Odlomek iz povesti »Pestrna«)

Mati je prinesla škatlo, ki jo je imela zaprto v skrinji. V nji je bila prava zmešnjava starih gumbov, krp, trakov, sukanca, bučik in šivank. Nežka je počenila poleg nje na klop in si naslonila glavo na kolena. Mati je izbirala krpice in jih zvijala v kepico. Nežka se je tiho in drobno nasmihala...

Iz kepice je nastala punčkina glava, ki jo je mati ovila z belo krpico, nanjo je prišila rutico, a vse skupaj je trdo spodvezala. Punčka je dobila še pikčasto krilo z rokavci in modrimi in rdečimi trakci. Predpasniček je bil zelen z veliko pentljo.

Nežka je slednji večer takoj zaspala, a zdaj so je bile same oči. Gledala je, kako je pod materinimi čarovniškimi rokami nastajala njena mala punčka. Skoraj si ni upala dihati.

Slednjič je bila punčka nared. Mati jo je nekaj trenutkov podržala pred seboj. Ali ji še česa manjka? Ne. Dala jo je Nežki.

S tistim trenutkom je bila vsa njena. Vsa se je tresla, ko jo je tiščala v rokah...

Mati je bila izmučena, ura je bila že pozna. Pospravila je šivanje, nategnila uro in legla k Nežki. Upihnila je brlevko, da je nastala tema. Nežka ni takoj zaspala. Punčko je privijala na prsi in drobno dihala. Mislila je, kakšno ime bi dala punčki. Nič pametnega ni našla.

»Mati!« je dihnila. »Kako naj bo punčki ime?«

Mati je pomislila.

»Pa naj bo Pikapolonica,« je rekla. »Zato ker ima pikčasto krilo.«

Nežka se je tiho zasmejala. Ime ji je bilo po volji...

Alojz Gradnik:

PADAJ, PADAJ ROSICA

PADAJ, PADAJ ROSICA
NA TO ČRNO ZEMLJICO,
DA JO DANES ZORJEMO,
JUTRI PA POSEJEMO
Z RÚMENO PŠENÍČICO,
V LETU JO POŽANJEMO,
V SNOPE JO POVEŽEMO,
S CEPCI JO OMLATIMO,
ZRNJE V MLIN ZAPELJEMO,
V BELO MOKO ZMELJEMO,
HLEBCE BELE SPEČEMO
IN TAKO POREČEMO:
ZRNJE TO VIDVA STA DALA,
DEŽEK, SONČEK, HVALA, HVALA!

Jana Milčinski:

ZVEZDA ZA MAMO

Nekega dne, ko je morala mama zdoma, jo je Maja prosila:
»Ostani pri meni! Dolg čas mi je, če moram biti sama doma.«
»Saj nisi sama,« jo je zavrnila mama. »Igrač imaš, da se boš
z njimi igrala. In če se boš pridno igrala, se bom kmalu vrnila.«

Maja je bila nekaj časa pridna, toda mame vseeno ni bilo.
Stemnilo se je že. V sosednih oknih so se prižgale luči.

Maja gre k vratom, jih odpre in pogleda na stopnišče. Rdeča
lučka dvigala se vozi gor in dol. Tudi Maja bi se rada vozila. Toda
ve, da se majhni otroci ne smejo sami voziti z dvigalom.

Zato steče po stopnicah do veže in skozi vežo na cesto. Pogleda
na desno, pogleda na levo – cesta je prazna, mame še zmerom ni.
Le sredi ceste koraka miličnik in strogo gleda na vse strani: Ali
so vsi otroci doma?

Maja smukne nazaj v vežo in po stopnicah navzgor. Hodi in
hodi. Ne dà se ji nazaj v temno, prazno stanovanje. Zato hiti na-
vzgor, zmerom više, zmerom više. Končno prispe do vrha stopnišča.
Hiša, v kateri stanuje Maja, je tako visoka, da sega skoro do neba.
Maja si je že večkrat želela, da bi šla na streho in si od blizu
ogledala oblake in zvezde in nebo.

Nocoj se ji bo ta želja izpolnila.

S težavo odpre težka vrata, ki vodijo s stopnišča na ravno
streho. Kakšna tema je zunaj! Maja se že hoče vrniti na razsvet-
ljeno stopnišče, tedaj pa zagleda zvezde na nebu in se začudi:
koliko jih je! In kako svetle so in jasne in čisto blizu. Če bo stopila
na prste in na vso moč stegnila roko, bo dosegla tisto najbližjo
in jo snela z neba. Pripela jo bo na streho in potem bo kakor v
pravljici: mama bo videla zvezdo, prišla bo na streho in Maja bo
rekla:

»Mama, glej, tvoja zvezda!«

Stopila je v temo, se dvignila na prste in stegnila roko. Toda
naj se je še tako stegovala, zvezde ni dosegla. Žalostno je obstala
sredi teme. Nikoli ne bo snela zvezde z neba in mama ne bo
nikoli prišla ponjo!

Tedaj pa je zaslišala mamin glas:

»Maja, kaj delaš tukaj? Povsod sem te že iskala!«

Maja ji je vse povedala. Zdaj jo je mama objela in rekla:

»Saj si ti moja zvezda!«

Odšli sta domov in bilo je celo lepše kot v pravljici.

NEČAK TONE SE ŽENI...

Za ženitev mojega bratranca Toneta se jeanimalo vseh sedemnajst vasi okrožja, in to iz več razlogov. Posestvo strica Mihe, ki naj bi ga dobil Tone, je bilo eno najboljših v tistem delu dežele. Pričakovali so, da bo tudi Tone kot sin bivšega župana, ko postane sam posestnik, prej ali slej postal sam župan. Morebiti je bil poglavitni razlog ta, da zadnja leta skoraj ni bilo porok v sosesčini zaradi krize, zaradi katere je večina kmetov zabredla globoko v dolgove, in kadar je slovenska domačija zabredla v dolgove, lahko samo smrt ali popolna betežnost prisilita starega, da prepusti posestvo sinu in mu dovoli, da pripelje novo gospodinjjo pod streho, obremenjeno s hipotekami. Starec čisla za eno poglavitnih življenjskih dolžnosti, da izroči nasledniku neobremenjeno posestvo, to pa postaja dandanašnji čedalje težje.

Vsekakor sta se proti koncu pomladi, potem ko je večina sorodnikov in vaščanov povedala svoje mišljenje o zadevi, stric Miha in Tone slednjič sporazumela, da bo vzel dekle z imenom Julka, edinko starega Galeta, precej premožnega posestnika iz vasi Gatine, nedaleč od Blata. O tem so razpravljali nekaj dni in vsi v vasi so se bolj ali manj strinjali z izbiro. Julka je bila vrlo deklet v vseh pogledih. Ni bila skrivnost, da sta bila Julka in vsa njena družina navdušeni, ko jim je prišla na ušesa govorica o tem, kako sta se odločila Tone in Miha. Tone je bil dober lov in vsi so vedeli, da je stvar tako rekoč zapečaten.

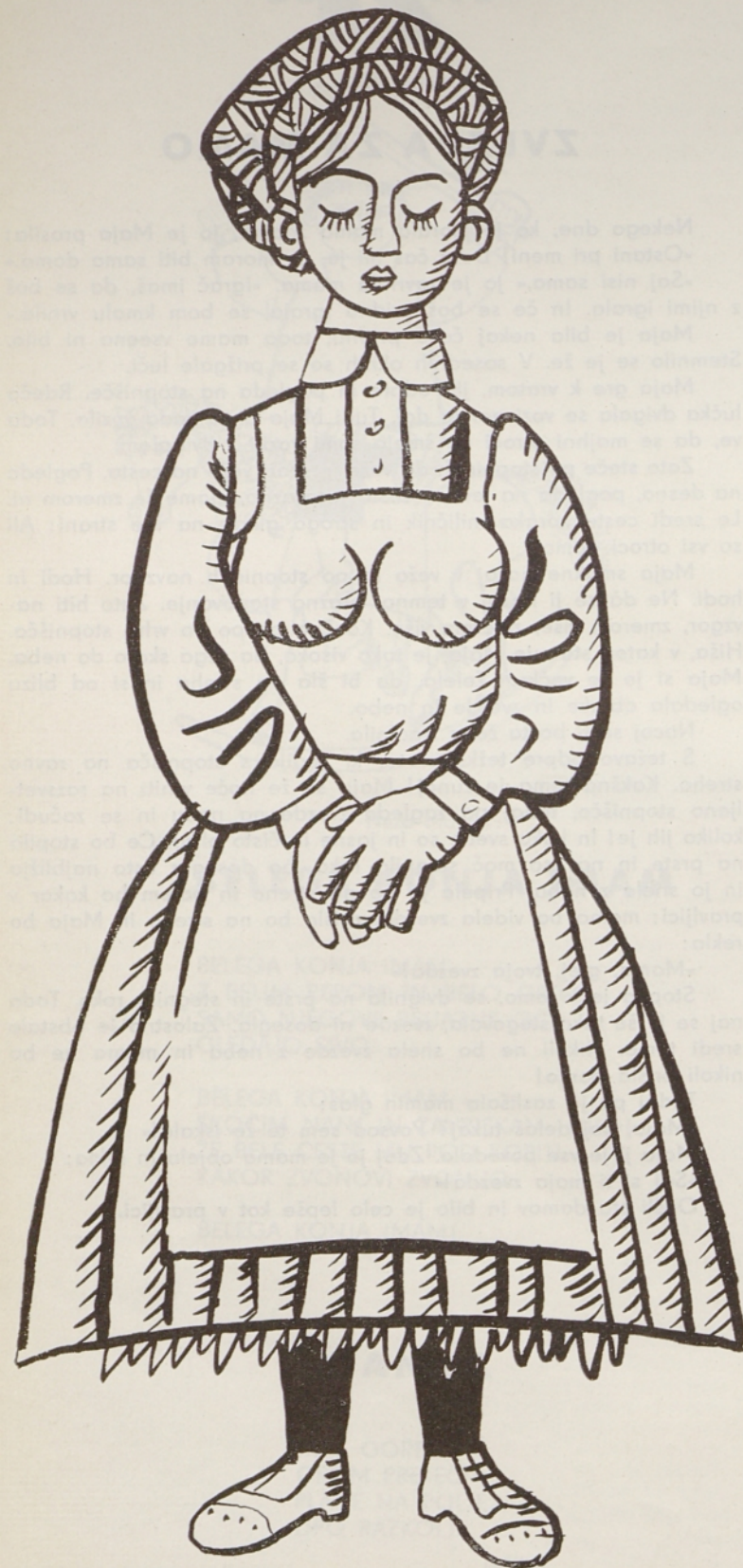
Ko so se odločili za nevesto, je bil zdaj prvi korak, ki ga je bilo treba napraviti na poti, po kateri naj pride Tone v zakon, da je njegov oče poprosil nekega svojega prijatelja, priletnega in premožnega kmeta iz Blata, naj bo njegovemu sinu starešina, in to je poleg ženina in neveste najvažnejša vloga v drami kmečke ohceti. Hkrati je Tone, ki se je nekam abotno nasmihal, vprašal mene, ali hočem biti njegov drug ali priča. Ženinov drug je navadno samski, toda v mojem primeru so napravili izjemo.

Nato sva se nekega četrtega pozno popoldne s starešino odpravila v Gatino. Izvedela sva bila, da stari Gale nekaj dela v gozdu poleg vasi, in tam sva ga našla — moža pri petinšestdesetih letih, toda mlajšega na pogled, z mirnimi očmi, z rokami, na katerih so krepko izstopale žile, z brki mroža in globokim glasom.

Kake pol ure smo sedeli na panjih v gozdu, se pogovarjali o tem in onem — o Ameriki, krizi, velikanskem družbenem poskusu v Rusiji, o letošnji zamudni pomladi pa o tem, da bi bil potreben dež. Slednjič je starešina omenil, da se neki njegov prijatelj, namreč stari Miha iz Blata, bivši župan, ki ga vsi spoštujejo in cenijo, namerava umakniti »v kot« in oženiti svojega najstarejšega sina Toneta, ki gleda za Julko.

Stari Gale je izrazil začudenje in ni hotel, kot je pač naveda, niti slišati o tem, da bi se hči omožila. Neumno je misliti kaj takega. Julka, je zatrjeval, je še mlada, niti dvaindvajset jih še nima; potrebujejo jo doma, dobra delavka je, predobra, da bi jo mogel pogrešati, sicer pa še ni začel spravljati dote zanjo in kolikor ve, bo stari stiskač Miha »Bog mu daj ućakati sto let« — terjal nerazumno veliko doto.

Vse to pogovarjanje je bilo le igra, kratka enodejanka, ki jo je bilo treba odigrati na pol zares na pol za šalo, in moćno sem

se moral truditi, da sem obdržal resen obraz, medtem ko je starešina dokazoval Julkinemu očetu, da je to najsijajnejša prilika zanj, da je Tone dober fant in njegovo posestvo najlepše v vsem okolišu. Dolgo sta se prerekala. Julkin oče je zmajal z glavo. »Ne, ne! Zakaj si je vtepel v glavo, da mora vzeti moje deklet? Saj je še nič koliko drugih, kajne? Jaz pa imam eno samo.«

»No, če res tako misliš, Gale, pojdeva drugam,« je rekel starešina in vstal.

Jaz, ki mi je izročilo nalagalo, da moram ravnati kot njegov odmev, sem prav tako vstal, rekoč, da Tone nedvomno lahko dobi vsako deklet, ki bi mu ugajalo.

Vsi smo se posmejali, priznavajoč tako drug drugemu, da je vse to samo velikanska šala.

»Seveda,« je nato hlastno rekel Gale, »moram, da bi bil vsaj pravičen, vprašati še mater in Julko — videli bomo, kaj mislita.«

Taka pripomba pomeni, da je oče privolil v hčerino poroko.

»No, nič ne dé,« se je nasmehnil starešina. »Torej se oglasila v vaši hiši še s Tonetom. Sama bova pobarala ženski in se prepričala, ali se lahko upreta najini ponudbi.«

Naslednjo nedeljo popoldne sva se s starešino spet odpravila s Tonetom v sredi v Gatino, medtem ko je vse Blato upiralo oči v nas. Tone je bil v praznji obleki, lase je imel pristrižene, brke posebno drzno privihane, za trakom na klobuku pa rdeč nagelj.

Ko smo prišli, je bilo okrog Galetove hiše vse tiho. Potrkali smo. Spet smo potrkali. Slednjič se je prikazal stari Gale. Zazehal je in si pomel oči, pretvarjajoč se, da smo ga predramili iz nedeljskega popoldanskega spanca.

»O, ja, ja,« je rekel. »Hudiča! Na to sem čisto pozabil. Zdaj se spominjam. Vidva sta bila v četrtek v mojem gozdu. Ja, ja! Rekla sta, da prideta danes. Bogve, kje sta moji ženski. Verjetno sta šli kam na obisk. Kakor rečeno, sem čisto pozabil, da pridete — pozabil sem jima povedati.«

V resnici je vsa hiša že več dni razburjeno čakala našega obiska in Julka in njena mati sta bili zgoraj za zavešenimi okni in sta poslušali, kaj se dogaja spodaj.

Stari Gale nas je povabil, naj vstopimo, prinesel vrč vina in nato smo se pogovarjali in pogovarjali o vsem, samo o poroki ne.

Največ je govoril starešina, kakor se je tudi spodobilo. Govoril je o prihodnjem semnju v trgu, ki je bil sedež okraja, o zadnjih govoricah o kralju Aleksandru, o korupciji v beograjski vladi in dobresednem stradanju v industrijskih središčih Jugoslavije, o naslednji vojni, o vprašanju kmečkih dolgov in o tem, da je duhovnik naznanil pri jutranji maši procesijo za dež in za to posebej nabiral prispevke. Dejal je: »Menda bomo zdaj v kratkem imeli dež.

»No, kaj pa naj storimo?« je rekel Gale filozofsko. »Ženske so pač ženske in duhovnikov poklic je, da moli in vodi procesije. Vero pa moramo imeti.«

Navsezadnje je starešina vendarle začel govoriti o Tonetu in ga povzdigovati do neba, medtem ko sem jaz, kakor so me prej poučili, podpiral vse, kar je dejal, in je Tone, boleče skromen fant, trpel smrtne muke in zadrege.

»In zdaj, Gale,« je rekel starešina, »je prišel za Toneta čas, kakor sem ti omenil že v četrtek, da si poišče ženo. Njegova oče in mati sta, kakor sva tudi midva, že precj v letih. Tone bo novi gospodar na Mihovem posestvu. Kakor veš, je posestvo veliko in v hiši bo potreboval žensko... Tone pravi, da se je ogrel za vašo Julko. Je tako?« se je obrnil k meni.

»Tako je starešina,« sem dejal.

»No,« in stari Gale si je odkaljal in premolknil, da bi stvar premislil, »nič nimam proti Tonetu ali njegovemu očetu; s tem sva bila zmeraj prijatelja, toda kakor sem že zadnjič rekel, moram vprašati še mater in Julko.«

»Torej ju pokličite!« je zaklical starešina, »da že enkrat opravimo! Naš Tone je mlad in nestrpen in bi že rad vedel, ali bo vzel Julko ali katero drugo.«

Prva je prišla Julkina mati. Nato je bilo še več besedovanja, stari in starka sta zmajevala z glavama.

Dekletovi starši so omahovali kake pol ure, nato pa sem jaz, kakor mi je bilo naročeno, rekel nepotrpežljivo:

»Zdaj pa pokličimo Julko, da bomo videli, kaj pravi! Navsezadnje se mora ona odločiti.«

Torej so Julko večkrat poklicali naglas in prišla je, oblečena v čedno dečko, potiskano s cvetličnim vzorcem, stisnjeno v životu in s širokim nabranim krilom, z vezeno belo pralno bluzo in s predpasnikom, zardela in s povešenimi očmi, kakor se spodobi za kranjsko devico, kadar jo pride snubit mlad mož s svojim starešino in drugom. Zdaj sem jo prvič videl. Bila je čedno, zdravo deklet s krepko oblikovano postavo in z lasmi, svetlo plavimi od sonca, ovitimi v debelih kitah okrog glave; nedvomno prava žena za Toneta.

S Tonetom si nikakor nista bila tuja, pravzaprav je bil še sinoči pri nji, vendar se sploh nista pogledala. Tone je strmel v piko na namiznem prtju, Julka pa je obstala nedaleč od nas, upirajoč oči v tla, vrteč s prsti vogal predpasnika, medtem ko ji je starešina ponavljal vse Tonetove vrline in sem jaz, ki sem komaj premagoval smeh, pristavil nekaj besed vsakikrat, kadar je starešina vprašal vse navzoče, ali ima prav ali ne.

»No, Julka, kaj pravite?« so bile besede, ki sem jih moral zdaj povedati. Iztočnice — kratke brce pod mizo — sem dobival od starešine.

Čedalje bolj zardevajoče deklet je odgovorilo: »Ne mudi se mi močiti. Starši me potrebujejo. Vzgojili so me in zdaj ko sem zrasla in lahko delam, bi ne bilo lepo od mene, če bi jih tako kmalu zapustila. Pomagati jim hočem, da bodo imeli oporo na stara leta.«

Natanko to so pričakovali od nje, da bo povedala. Mati je kar žarela, kakor bi hotela reči: »Vidite, deklet in pol!«

»Ne bodi neumna, Julka!« je rekel starešina. »Ta dva...« pokazal je na njenega očeta in njeno mater, »bosta čakala sto let. Tako dolgo ne moreš ostati samska. Takrat ne boš več za nobeno rabo.« Hotel je reči, da ne bo več mogla imeti otrok.

Polagoma so Julka in njeni starši privolili v to, da se bo poročila s Tonetom, in rekli, da bodo prihodnji teden prišli na ogled — pregledat domačijo, kjer jo hoče Tone ustoličiti kot gospodinja.

(Odlomek iz knjige Louis Adamič: Vrnitev v rodni kraj — The Native's Return, ki jo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani leta 1962.)

DIAGNOZA

Odkar je Doška dobila službo, so se na njo odprle perspektive. Začela sva misliti na poroko.

Doslej sva oba študirala, jaz pa sem skrbel za denar. Brez njega ne bi bilo mogoče ohraniti samozavesti, širokopoteznosti in spravljivega značaja. Vse to so bili nepogrešljivi darovi, potrebni fantu, ki je želel obdržati tako perfektno punco, kakor je bila Doška. Kajti Doški je bilo dvajset let in nepristano se je pritoževala:

— Ljubi, razumi me vendar — jaz se še nisem zdivjala.

Šele od šestnajstega leta dalje so ji njeni popolnoma nemogoči starši dovoljevali celovečerne izhode ob posebnih priložnostih, sicer pa samo vsako soboto do enih ponoči. Toda tudi glede tega si ne bi imeli kaj očitati. Kajti Doška je poskrbela za svoje brezpredmetno devišstvo že pri svojih petnajstih letih in to pri belem dnevu, ko je kot vsaka šolarka imela vso pravico do izhoda. Odkar pa sem bil staršem predstavljen jaz, je Doška dobila popolno svobodo. Pokazalo se je, da jo namerava korenito izrabiti. Tako ni bilo plesa, svatovščine, semnja, krokarije, hišne zabave, rojstnega dneva, izleta, piknika in zakuške, kamor Doška ne bi bila povabljena. Jaz pa sem jo spremljal v svojstvu njenega fanta, s svojo plačo in trepetaje za študij.

Kljub temu se je Doška dolgočasila. Obiskovala me je popoldne v moji sobi, polegala po kavču, kadila cigareto za cigareto in me držala v primerni razdalji od knjig. Edino, kar je revica imela na svetu, je bilo moje crkljanje! Če sem sedel k mizi, je vzdihovala. Bila je vsa srečna, če je kje našla izpuljeno trepalnico. Tedaj je zaklicala:

— Palec ali kazalec?

— Palec, sem rekel.

— Ah, uresničilo se bo! — Kaj, nisem natanko vedel, ker se želja v tem primeru ne sme povedati. Ni pa bilo težko uganiti: Želela si je, da ne bi zanosila.

Nekega dne je prisijala: Dobila sem službo v uredništvu! Srečala je znanca, ki je rekel, da lahko kar jutri nastopi. To je bil trenutek, ko je pred mano zasijalo prostanstvo miru in opojna misel na diplomiranje.

Toda že po nekaj tednih me je Doška pregovorila, da sem vzel posojilo. Peljala me je v salon pohištva in izbrati sem moral spalnico. Že pred nekaj tedni jo je rezervirala. Moj kavč in omaro sva odstopila neki njeni ubogi kolegici. Potem je Doška rekla, da se bova pripravila za zakon. Najprej sva se lotila spiska povabljenec. Moje prijatelje sva kot marginalije zbasala na robove pole, na kateri so se košatila imena njenih prijateljic in prijateljev.

Tam v redakciji je tudi tista Majda... Zatreskana je v urednika. In ta je že tretjič poročen. Punca, ji je rekla Doška, bodi pametna, vsa redakcija se norčuje iz tebe. Ko ga imam pa rada, odgovori ona. Kako more imeti rada dvakrat ločenega dedca!

Nekega dne opazim, da visi od Doškine torbice črn kosmat obesek.

— Kaj pa imaš tamle?

— Kje? Ah, nič posebnega.

Bil je črn krznen tjuleneček, zelo okusno izdelan obesek.

— Veš, naš urednik... Bil je v Parizu. Vsakemu je nekaj prinesel. Malo pozornosti, saj razumeš...

Sčasoma se je med Doškinimi obeski, priveski in naveski naselilo veliko imenitnih novosti, ki so pričale, da njihov urednik kar pogosto potuje. Ko pa je nekega dne celo v njeno intimno garderobo zašla ljubka stvarca, ki je nosila inozemski »made«, sem Doško opozoril:

— Moški, sem rekel, ne poklanjajo daril, ne da bi pričakovali povračilo. Tedaj sem slišal, da sem banalnež in človek patriarhalne mentalitete.

Nekega dne mi je po telefonu sporočila, da sem zvečer prost, ker so povabljeni k uredniku na dom. Kazal jim bo diapozitive s potovanjem po Afriki. Z ljudmi, s katerimi si v službi, se moraš čim prej osebno povezati. To je zlasti važno pri njihovem poklicu.

Odslej se je Doška ob večerih vse pogosteje posvečala osebnim povezavam, jaz pa sem bil zadovoljen, ker sem vsaj zvečer lahko študiral. Doška je bila zadnje čase tako zaposlena, da je bila vse bolj slabe volje, kadar sva se dobila. Navadno sem jo poiskal kar v bifeju nasproti njene ustanove.

— Samo za pol urice, je rekla, sedla kar v plašču in prižgala cigareto.

— Čez mesec dni se bova poročila, je rekla in me premerila kakor tarifno postavko, ki je sporna.

— Da, ljubica.

— Toda, ali si mislil na pregled krvi?

— Čemu pa to? Pregledan sem bil ob nastopu službe.

— Pa veš, kakšen je tvoj Rh-faktor?

Priznal sem ji, da me to nič ne zanima.

— Moj bog, poročiti se hoče z mano pa ne ve, kakšen je njegov Rh-faktor!

Dejal sem ji, da zavoljo mene lahko narediva otroški vrtec.

— Vulgaren postajaš!

Naslednje dni se je dala dobiti samo po telefonu. Čeprav sem vedel, da bi nekaj moral razčistiti, sem pozabil na Rh-faktor in medtem opravil pismeni del diplome.

Neko popoldne sem jo zagledal v »Degustaciji«. Kramljala je z moškim. Njegov obraz je bil markanten, griva ovnovska in osivela.

— Moj prijatelj, me je predstavila, sicer pa se je zavarovala pred mano z jeznim obrazom. Moški mi je podal roko. Njegovega imena nisem slišal. Mislim pa sem: Erha Faktor! Pristal sem na mali konjak, dobil pa sem velikega. Prijetno je požgal nekaj v meni. Takoj sem dobil naslednjega. Doška je zaprosila moškega, naj pove še kaj.

Medtem sem jaz pil, pil, kolikor mi je dala duša. Nazadnje sem prevrnil kozarec. Doška me je zmlela s pogledom kakor stenico. Erha Faktor je opazil, da sem zelo bled. Res mi je bilo slabo in ponudil se je, da me odpelje domov. Kako se je to izvedlo, ne vem. Spominjam se le, da Doška ni ostala pri meni. Pozneje se nisva srečala, da bi primerjala najina Rh-faktorja. Zakaj človek se znancu lažje ogne, saj pozna njegova pota in navade.

Dekle, ki se me bo v prihodnosti usmili, pa bo našlo pri meni že vse potrebno: spalnico, diplomo in izvid o Rh-faktorju.

Vsem našim rojakom v tujini želi dobrodošlico ob prihodu v domovino in se priporoča

HOTEL SLON

Ljubljana, Titova 10
Telefon: 20 641 do 20 645
Poštni predal 33

Hotel A kategorije v strogem centru mesta z modernim komfortom. RESTAVRACIJA S PRVOVRSTNO mednarodno kuhinjo in priznano tipično NACIONALNO RESTAVRACIJO v kletnih prostorih s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Ekskluzivni BARSKI PROSTORI z mednarodnim artističnim programom. Lastna KAVARNA z godbo. Moderno urejeni klubski prostori pripravljeni za sprejeme, seje, konference in druge prireditve. Poleg tega še odlična SLASCICARNA ter SENČNI VRT. Lastna MENJALNICA v hotelu. Sedež SEKCIJE BARMANOV JUGOSLAVIJE. Uslužbenci hotela govorijo vse svetovne jezike.

Za izpolnitev vaših želja bo skrbelo strokovno osebje, ki vam bo ustvarilo prijetno vzdušje med vašim bivanjem v Ljubljani.

Dobrodošli!

Cenjenim rojakom priporočamo knjižna dela:

Ivan Matičič:

SKOZI PLAMENE PRVE SVETOVNE VOJNE
polplatno, strani 398
cena din 24.— ali 2 USA dol.

Vlado Strugar:

OSVOBODILNA VOJNA V JUGOSLAVIJI
polplatno, strani 344
cena din 40.— ali 3,5 USA dol.

Tone Svetina:

UKANA — I. del, platno, strani 569
cena din 55.— ali 5 USA dol.

UKANA — II. del, platno, strani 904
cena din 85.— ali 7 USA dol.

Roman UKANA je med slovenskimi bralci izredno priljubljeno delo, saj sta bila oba dela kljub visoki nakladi takoj razprodana. Je prvo delo, ki opisuje špijonsko dejavnost Gestapa in obveščevalno službo partizanov na Slovenskem med drugo svetovno vojno.

Knjigi sta v ponatisu in izideta v septembru 1968, avtor pa pripravlja tudi zaključni III. del.

Zahtevajte knjižni program, ki vam ga pošljemo brezplačno.

Knjige naročajte na naslov:

ZAVOD BOREC, LJUBLJANA, BEETHOVNOVA 10

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zaupajte se nam!

»Trans turist«

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA:

Ljubljana, Subičeva ulica 1, telefon 20 316, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE:

Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander World Travel 6419 St. Clair Ave., CLEVELAND, Ohio 44103

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Jugoslovani zaposleni v inozemstvu

naročite se na časopis

„NOVOSTI IZ JUGOSLAVIJE“

To je list jugoslovanske službe za zaposlovanje, namenjen našim delavcem v tujini. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu.

Naslov: Novinska ustanova »NOVOSTI IZ JUGOSLAVIJE«, Beograd, Zmaj-Jovina 21.

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so na prodaj umetniška dela vseh živih slovenskih likovnih umetnikov.

ROJAKI V NEMČIJI!

Od 3. maja 1968 dalje imate vlak za Jugoslavijo vsak petek, vsako soboto pa se vrača v Nemčijo. Na razpolago je spalni vagon. Vožnja prek Ljubljane do Reke in nazaj je 131,50 DM.

JOŽE JAKLIČ

413 MOERS a/RH,
Alsenstr. 27 b
DEUTSCHLAND

PRODAM ENOSTANOVANJSKO HIŠO, visokopritlična, 12 × 10, v severnem delu Ljubljane. Triinpol sobno komfortno stanovanje z vsemi pritliklinami, zelo visoko podkleteno. Lep sadni in zelenjavni vrt, 675 m². Ponudbe pod »Izseljen-ska matica«.

Važno obvestilo naročnikom

Naročniki iz prekmorskih dežel, predvsem iz ZDA, se zadnje čase pritožujejo, da izredno pozno prejema RODNO GRUDO. Iz njihovih pisem smo ugotovili, da so posamezne številke naše revije potovale do nekaterih naročnikov v ZDA po osemdeset, devetdeset in še več dni. Ponavljamo, kar smo že večkrat sporočili, da mi odpošljemo revijo vsem naročnikom vedno še istega dne, ko jo dobimo iz tiskarne in da gredo tudi istega dne naprej z naše pošte. O tem se vedno prepiramo. Torej, vse kaže, da krivda leži nekje drugje. Prosimo naročnike, da tudi sami skušajo ugotoviti, kje se zadržujejo naše pošiljke tako dolgo. Nam je zelo žal, ker ne moremo ničesar ukreniti za hitrejšo dostavo našega tiska.

V pojasnilo vam navajamo datume odpošiljatve posameznih števil RODNE GRUDE za nekaj mesecev nazaj, da boste sami lahko izračunali, kako dolgo so potovale do vas. Decembrska številka 1967 je bila odposlana 15. decembra lani, letošnjo januarsko številko smo poslali 29. januarja 1968, februarško 19. februarja, marčevo 27. marca, aprilsko 12. aprila, majsko 14. maja.

Priporočene pošiljke

Žal, imamo tudi primere, da se kakšna številka izgubi na potovanju do naročnika. Pri naši ali vaši pošti bi izgubljeno pošiljko lahko urgirali le v primeru, če bi jo poslali priporočeno. Seveda bi se s tem poštšina zvišala, teh stroškov pa mi ne moremo kriti pri sedanjih ceni naše revije in koledarja. Za priporočeno pošiljanje RODNE GRUDE bi poštšina znašala, po današnji tarifi 2,00 USA dolarja letno oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Letalska pošta

Če bi kdo od naročnikov želel prejemati revijo hitro, z letalsko pošto, bi seveda tudi moral sam nositi stroške dodatne poštne, ki ni majhna. Po sedanjih poštinih tarifih bi stroški za letalsko poštino RODNE GRUDE znašali 7 USA dolarjev za Severno Ameriko, za Južno Ameriko pa 10 dolarjev. Seveda tudi to ni povsem zanesljivo, dodati bi bilo treba še priporočnino. Najbrž bi bili tolikšni dodatni izdatki za letalsko in priporočeno pošiljanje RODNE GRUDE preveliki za naše naročnike, če pa je kdo pripravljen toliko doplačati k naročnini, prosimo, naj sporoči.

Naročnine

Vsem rednim plačnikom se lepo zahvaljujemo za poslane naročnine za RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR. To velja še posebej tistim, ki denar pošiljajo po bančni ali poštini nakaznici, ker se za takazila ne zahvaljujemo vsakemu posebej. V rokah imate potrdilo o nakazilu, ki je dovolj očiten dokument, da ste denar res odposlali in da smo ga mi prejeli. Vsak prejemek sproti knjižimo. Prosimo, upoštevajte, da je poština draga in da zaradi štednje ne moremo pisati tako pogosto, kot bi radi. Iskrena hvala še vsem tistim, ki skrbijo za razširitev našega tiska in pridobivajo nove naročnike. Posebna hvala še za

tiskovni sklad,

ki so ga poslali naročniki: John Zugich 1 \$, John Klanchar 2 \$, Edward Tomsic 5 \$, Srečko ing. Kajfež 5 \$, Frances Mele 1 \$, Cecilia Subel 5 \$, Mary Iskra 2 \$, Matt Turk 2 \$, Anton Richtar 1 \$, Paul Barbusse 2 \$, Louis Yarm 2 \$, Vlado Jesenko 2 can\$ Peter Kovačič 1 can\$, John Divjak 2 can\$, Frank Torick 2 can\$, Joe Vojška 5 can\$, Francka Kovše 50 Bfr, Jožefa Globevnik 100 Bfr, Stemberger 50 Bfr, Ernest Jamšek 2 DM, Alojz Arnuš 1 DM, Alojzija Slapšak 1 DM, Cecilie Vipotnik 4 FF, Albin Sibret 3 Hfl, F. Jablanovec 5 KRS, Josip Krizmanič 5 KRS, Josef Jaklič 20 ND, Rose Kovač 25 ND, Alojz Rebernik 5 ND, Rozi Kramar 2,50 ND, Franc Tomšič 2,50 ND.

Državna založba Slovenije

je izdala več knjig umetniških fotografij o SLOVENIJI

Doslej so izšle:

LJUBLJANA

slovenska izdaja broš. 2,24 \$
v angleškem in
nemškem jeziku broš. 2,80 \$, pl. 3,52 \$

GORENJSKA

slovenska izdaja broš. 2,24 \$
v angleškem in
nemškem jeziku broš. 2,80 \$, pl. 3,52 \$

PRIMORSKA IN NOTRANJSKA

slovenska izdaja broš. 3,20 \$, pl. 4,00 \$

DOLENJSKA IN BELA KRAJINA

slovenska izdaja broš. 2,24 \$, pl. 3,04 \$

Knjige so velikega formata (21 × 26 centimetrov), natisnjene na umetniškem papirju in prikazujejo v slikah pokrajinska področja Slovenije, lepote naših krajev, zgodovinske znamenitosti, gospodarske in kulturne značilnosti ter socialni napredek Slovenije. Večina slik je celostranskih v barvnem in črno-belem tisku, spremljajo jih komentarji v slovenščini, v posebnih izdajah pa tudi v angleščini ali nemščini.

KNJIGE UMETNIŠKIH FOTOGRAFIJ O SLOVENIJI

bodo oživele našim izseljencem spomin na domače kraje, mladini približale domačjski svet njihovih prednikov, tujcem pa odkrile lepoto naše dežele. Zato so primerno darilo za vsakogar.

Založba opozarja naše izseljence tudi na slovarje:

Angleško-slovenski slovar	pl. 5,20 \$
Slovensko-angleški slovar	pl. 4,16 \$
Nemško-slovenski slovar	pl. 3,20 \$
Slovensko-nemški slovar	pl. 3,36 \$
Italijansko-slovenski slovar	pl. 1,44 \$
Slovensko-italijanski slovar	pl. 4,00 \$
Rusko-slovenski slovar	pl. 2,88 \$
Slovensko-ruski slovar	pl. 3,04 \$
Francosko-slovenski slovar	pl. 1,12 \$

Naročila za knjige sprejema

INOZEMSKI ODDELEK
DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

LJUBLJANA, Titova cesta 25

ZAVODI CRVENA ZASTAVA

Če razpolagate s konvertibilnimi deviznimi sredstvi, se vam ponuja izjemna prilika, da si nabavite vozilo s **popustom do 12 %** pod naslednjimi pogoji:

Tip vozila	USA \$	Prometni davek v S din
ZASTAVA 750	1008.—	58.050.—
FIAT-ZASTAVA 850	1360.—	78.840.—
FIAT-ZASTAVA 1100 R	1640.—	94.230.—
ZASTAVA 1300	1800.—	103.275.—

Cene so preračunane na USA dolarje, vplačate pa lahko tudi s katerokoli drugo konvertibilno valuto.

Način vplačila:

Vplačilo iz inozemstva:

- z bančnim nakazilom v korist deviznega računa Zavodov Crvena Zastava pri Jugoslovanki banki za zunanjo trgovino v Beogradu, št. 608-620-5-1-10101-32009-1361;
- s čekom na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;
- z mednarodno poštno nakaznico na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;
- s tujimi valutami v gotovini, poslanimi direktno na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd.

Vplačilo iz domovine:

- prek lastnega deviznega računa.

Dobavni roki:

Računa se od končnega vplačila, tj. obvestila banke, da so prispela devizna sredstva na devizni račun Zavoda, po tipih vozil pa so dobavni roki naslednji:

ZASTAVA 750	do 15 dni
FIAT-ZASTAVA 850	do 90 dni
FIAT-ZASTAVA 1100 R	do 90 dni
ZASTAVA 1300	do 15 dni

Vse informacije: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA«, izvoz-uvoz, BEOGRAD, Gavrila Principa br. 44, telefon 646 733.

KVALITETA — UDOBNOST — VARNOST — EKONOMIČNOST
SERVISI PO VSEJ DRŽAVI

Na prostrani zeleni kraški oazi, nedaleč od Sežane,
že štiri sto let obstoja znamenita kobilarna Lipica.
V senci velikih kraških gozdov se sprehaja čreda
najplemenitejših konj na svetu — lipičancev

